

Vilniaus universitetas
Komunikacijos fakultetas
Žurnalistikos institutas

Jolanta MAŽYLĖ

Informaciniai žurnalistiniai tekstai ir jų žanrai

Mokomoji priemonė

Elektroninis išteklius

Vilnius, 2015

ISBN 978-609-459-499-1

Svarstyta ir rekomenduota skelbti
VU Komunikacijos fakulteto
tarybos posėdyje 2015 m. kovo 30 d.
Protokolo Nr. 160000-10-3

Recenzentai:

Prof. dr. (HP) Žygintas Pečiulis

Doc. dr. Deimantas Jastramskis

© Jolanta Mažylė, 2015

© Vilniaus universitetas, 2015

TURINYS

Žodis skaitytojui	4
ĮVADAS	5
1. ŽANRO SAMPRATOS PROBLEMA ŠIUOLAIKINĖJE ŽURNALISTIKOJE.....	7
1.1 Žurnalistinio teksto žanro samprata.....	7
1.2 Naujienų atrankos kriterijai, rėminimo ir dienotvarkės teorijos.....	11
2. INFORMACINIAI ŽANRAI	28
2.1. Žinutė.....	28
2.2 Ataskaita	45
2.3 Reportažas	54
2.4 Interviu	57
3. DARBO SU ŽURNALISTINIU TEKSTU YPATUMAI.....	76
3.1 Publikacijos rengimo procesas	76
3.2 Komponavimo principai, redagavimas, kalba	82
3.3 Tekstų pavadinimai	92
LITERATŪRA	96
Priedai.....	98

Žodis skaitytojui

Ši mokomoji priemonė skirta žurnalistikos bakalauro studijų programos studentams, studijuojantiems žurnalistinius žanrus. Kurso tikslas yra tiesiogiai susijęs su būsimąja profesine veikla. Be pirmosios pažinties su spaudos žanrų sistema, siekiu išmokyti analizuoti spaudos tekstus žanro aspektu, šiame kurse turime labai stiprų profesinį motyvą ir patį svarbiausią, ambicingą planą – mums reikia pasirengti pirmajai profesinei praktikai regioninės žiniasklaidos redakcijose.

Todėl be pagrindinės ir papildomos dalyko literatūros, atsirado ir ši mokomoji priemonė. Sakytume, pagalba studentui, besirengiančiam vieną vasaros mėnesį padirbėti regioninėje ar vietinėje redakcijoje. Pirmosios profesinės praktikos numanomas *derlius*, kurio minimaliai laukia Universitetas, turėtų būti 5 žinutės ir 1 didesnės apimties informacinio pobūdžio publikacija. Tai savotiškai ir lėmė šios mokomosios priemonės atsiradimą, jos struktūrą bei turinį. Būsimosios mūsų praktikos tikslas – palavinti savo gebėjimus rašant informacinius žurnalistinius tekstus, todėl ši trijų skyrių mokomoji priemonė ir pavadinta „Informaciniai žurnalistiniai tekstai ir jų žanrai“.

Pirmasis skyrius skirtas žurnalistinio teksto žanro problemos aptarimui bei pasigilinti, kokie yra naujienų atrankos kriterijai, susipažinti su žiniasklaidos įrėminimo ir dienotvarkės teorijomis. Antrajame mokomosios priemonės skyriuje „Informaciniai žanrai – naujienų žanrai“ pateikiamos dažniausiai naudojamų informacinių žurnalistinių žanrų charakteristikos ir pavyzdžiai. Darbo su žurnalistiniu tekstu ypatumai aptariami antrajame mokomosios priemonės skyriuje. Čia svarbu išsiaiškinti publikacijos rengimo proceso etapus, žurnalistinio teksto komponavimo principus, kitus reikšmingus publikacijai aspektus. Tai žurnalistinio redagavimo ypatumai, atida kalbai, reikalavimai kuriant tekstų pavadinimus. Po kiekvieno poskyrio yra savarankiškam darbui skirti klausimai ir užduotys. Tai nėra įprastai suprantama studentų savikontrolė. Ketinama į šiuos klausimus atsakyti ir užduotis atlikti auditorijoje, kad galėtume drauge pasiaiškinti, kas ir kaip mums pavyko ar kodėl nepavyko, kaip ką supratome. Mokomosios priemonės pabaigoje pateikta įvairių priedų. Autorė viliasi, kad studentai jais pasinaudos, kad galėtų greičiau ir kokybiškiau atlikti su profesine veikla susijusias užduotis.

Tad ši mokomoji priemonė nėra pretenzija į „gerų patarimų ar receptų kaip rašyti“ knygelę ar atvejų analizės rinkinį. Tai žemėlapis, skirtas Vilniaus universiteto žurnalistikos studentų auditorijai. Žemėlapis, kurį išmokę skaityti, mėginsime nepasiklysti informacinių žurnalistinių tekstų ir jų žanrų šalyje.

Sėkmingos ir įdomios kelionės!

Jolanta Mažylė

Ivadas

Informacinė rinka, kitaip tariant, žinių ir naujienų intensyvi pasiūla lemia vis didesnę žiniasklaidos konkurenciją, siekiant laimėti kuo platesnę auditoriją. Tokiomis sąlygomis itin aktuali tampa žurnalisto metodologinė kultūra. Tai reiškia žurnalisto gebėjimus atrinkti, išskirti reikšmingus socialinės tikrovės faktus, surasti jų tarpusavio ryšius, nustatyti jų priežastines jungtis ir savitai pateikti, interpretuoti surinktą empirinę (faktinę) medžiagą. Be to, žurnalistas turi gebėti suformuluoti aprašomo dalyko problemą, ją konceptualizuoti, išvelgti raidos tendencijas bei numatyti galimus rezultatus ir tinkama forma pateikti juos auditorijai. Tokia profesinių kompetencijų paletė būtina norint tapti sėkmingu informacinės – komunikacinės erdvės dalyviu.

Dažnai tie patys faktai, reiškiniai suvokiami ir pateikiami žiniasklaidoje skirtingai. Iš tiesų bet koks faktas ar reiškinys yra tam tikra konstanta, nekintamas dydis, todėl žurnalistas yra atsakingas už jo pateiktą žinių teisingumą ir vertinimo objektyvumą bei nešališkumą. Apskritai žurnalistinis tekstas savyje jungia objektyviai egzistuojančią tikrovę (faktą, reiškinį) ir subjektyvų jo suvokimą (vertinimą). Todėl bet kokio žurnalistinio teksto turinys tiesiogiai priklauso nuo jo autoriaus suformuluotų tikslų, rašant tekstą, nuo teksto autoriaus tikrovės (fakto) pažinimo lygmens ir nuo jo individualių psichologinių gebėjimų pažinti bei vertinti aplinką.

Viena iš žurnalistinės veiklos būtinų sąlygų, galinti tapti ir profesinės sėkmės garantu – gebėjimas informacinį turinį pateikti tinkama forma. Sumaniai parinkta žurnalistinio kūrinio forma palengvina jo esmės suvokimą. Tarkim, dirbtuvės kampe suversta molio krūva yra kaip ir bevertė. Tačiau, kad ir nedidelis molio gabalėlis, paliestas meistro rankų, įgys vertę dėl jam suteiktos tinkamos formos.

Kaip grožinėje literatūroje egzistuoja beletristinių kūrinių visiems žinomos romano, apsakymo, novelės formos (žanrai), taip ir žurnalistinės kūrybos rezultatus – žurnalistinius tekstus mes galime atpažinti pagal jų formas (žanrus).

Profesinėje žurnalistinėje veikloje reikėtų žinoti žiniasklaidoje naudojamų žanrų konceptualius skirtumus, nes tai padeda organizuoti darbą, pradedant medžiagos rinkimu, baigiant teksto rašymu ir jo parengimu spaudai. Skirtumus tarp žanrų lemia tai, koks informacijos kiekis buvo panaudotas temos atskleidimui, kokias priemones ir būdus autorius tam naudojo, ar buvo išreikšta jo pozicija ir kokiu lygiu ji pasireiškė. Žurnalistinių kūrinių žanrų pasirinkimui įtakos turi

žiniasklaidos priemonės specifiškumas, redakcinė politika. Sakykim, redakcijai X reikia žurnalistinio teksto, kuris būtų operatyvus, fotografiškai perteikiantis informaciją, o redakcija Z apie tą patį faktą, įvykį, reiškinį pageidautų žurnalisto tyrimo, analizės ar komentaro.

Iš esmės bet koks žurnalistinis tekstas yra vienalytė atsakymų į klausimus *Kas? Kur? Kada? Ką? Kaip? Kodėl?* visuma. O šių atsakymų komponavimo būdai teksto struktūroje ir apibrėžia konkretų žanrą, t.y. kūrinio formą. Išmokę profesionaliai ją taikyti galėsime suvaldyti informacijos srautus, modeliuoti pasakojamos istorijos struktūrą, atskleisti naratyvo savitumą etc.

1. Žanro sampratos problema šiuolaikinėje žurnalistikoje

Redaktorius, formuluodamas užduotį žurnalistui, dažnai tepasako, jog *medžiaga turi būti įdomi*. Tokio termino „*medžiaga*“¹ nėra jokioje žurnalistinių žanrų teorijoje, tačiau žurnalistas supranta, kad jam teks pateikti *žurnalistinį tekstą*, kuris ir redaktoriui, taigi, ir skaitytojams atrodytų vertingas. Žurnalistinėje praktikoje labai retai konkretizuojama kokio žanro kūrinį turėtų parašyti autorius. Leidėjai ir redaktoriai žurnalistinį kūrinį pirmiausia vertina pagal jo aktualumą, skaitomumą, įdomumą. Tad žurnalistinių tekstų priskyrimo žanrams jie neakcentuoja. Tuo labiau, kad ir kai kurių žiniasklaidoje dirbančių žmonių nuomone, šiandienos žurnalistikoje nebeaktualu žurnalistinius tekstus klasifikuoti pagal tam tikrus požymius, priskiriant juos konkrečioms žanrų grupėms ir rūšims. Pasak jų, tos sąvokos dabartiniu metu labai transformuojasi, mutuoja. Jas skirtingai pradėjo traktuoti net ir nemažą patirtį turintys profesionalai. Redakcijose pateiktą žurnalistinį tekstą gana populiariu įvardyti tiesiog *straipsniu*².

1.1 Žurnalistinio teksto žanro samprata

Nerasime nė vieno žurnalistikos kūrinio, kuris neatitiktų tam tikrų kriterijų ir neturėtų tam tikrų charakteristikų. Todėl visus žurnalistinius tekstus galima priskirti konkrečiam žanrui pagal objektyviai egzistuojančius to kūrinio požymius. Žurnalistinius tekstus, turinčius panašius kokybinius požymius, galima suskirstyti į atskiras kūrinių grupes. Toks skirstymas nepriklauso nuo to, ar autorius iš anksto žinojo, kaip turėtų būti parašytas tekstas, koks to teksto tikslas, ar teksto parašymas įvyko spontaniškai, autoriui detaliam iš anksto nemąstant apie teksto struktūrą ir formą. Visi žurnalistiniai tekstai turi savo – žurnalistikos kūrinio struktūrą, formą ir pagrindinį tikslą. Taip pat žurnalistų sukurti tekstai be abejo turi ir skirtingus kokybinius rodiklius. Pagal tai tekstai ir skirstomi į tam tikras formaliai apibrėžtas grupes.

Žurnalistinius tekstus galima į grupes skirstyti pagal požymius, kurių pasirinkimas dažniausiai priklauso nuo prioritetų, išskiriamų analizuojant tekstą. Nesvarbu, ar teoriniu požiūriu, ar iš žurnalistinės praktikos pozicijų. Svarbiausia, kad tekstų vertintojas išvelgtų ir nustatytų esminius, o ne šalutinius (nereikšmingus) tekstą charakterizuojančius požymius ir analizuotų jų visumą, kuri ir

---

¹ Šį žodį siūloma keisti publikacija.

² Straipsnis yra analitinių žanrų grupei priklausantis žurnalistinis tekstas.

sudaro žanro esmę. Taigi ribos tarp įvairių žanrų publikacijų nustatomos vertinant jų formą, neatliekant kūrinio turinio analizės. Nors pasakytina, kad egzistuoja tiesioginė žurnalistinio kūrinio turinio pateikimo priklausomybė nuo pasirinktos formos.

Kodėl ne tik žurnalistams, bet ir leidėjams, redaktoriams, visiems, susijusiems su žurnalistika ir žiniasklaida, reikėtų išmanyti pagrindinius žanrų požymius ir savo profesinėje veikloje naudotis šiomis žiniomis? Tam, kad visi žiniasklaidos profesionalai – tiek darbdaviai, tiek autoriai, kuriantys žurnalistinius kūrinius, kalbėtų viena kalba. Tarkim, leidinyje numatyta tik trečdalis skilties pateikti lakonišką informaciją apie futbolo rungtynes. Tačiau futbolo aistruolis žurnalistas, jei jam redaktorius konkrečiai nenurodė parašyti žinutės, gali redaktoriui pateikti visą leidinio puslapį užimančią reportažą iš rungtynių ar interviu su futbolo komandos treneriais bei žiūrovais.

Žanro sąvoka *Dabartinės lietuvių kalbos žodyne* pateikiama plečiamai, ir žanro apibrėžtis teikiama kaip meno kūrinių pagal tam tikras ypatybes skirstymo vienetas³. *Tarptautinių žodžių žodynas* žanro terminą įvardija kaip istoriškai susiklosčiusios meno kūrinių klasifikacijos pagal struktūros požymius padalą; kūrinių rūšį ar porūšį⁴. Tačiau toli gražu ne kiekvienas tekstas, atsiradęs viešojoje erdvėje, laikytinas meno kūrinium.

Žiniasklaidoje publikuotas žurnalistinis kūrinys visada turi tam tikrą aplinką, kitų tekstų kaimynystę, kuri taip pat gali lemti jo priskirtinumą vienai ar kitai publikacijų grupei arba žanrui. Todėl analizuojant žurnalistinius kūrinius būtina įvertinti šią aplinką. Kanados mokslininkas Derekas Bolesas (Derek Boles) žurnalistinio kūrinio žanrą apibūdina kaip žiniasklaidos tekstų kategoriją, rūšį, tipą, kuriam būdingas konkretus stilius, forma bei turinys⁵.

Paprastai žurnalistikoje laikoma aktualu tai, kas susiję su visuomenės gyvenimo reiškiniiais, naujienomis, įvykiais, aplinka, situacijomis ir įvairiapusiais ryšiais. Apskritai su viskuo, kas šiandien lemia mūsų (Lietuvos, Europos, pasaulio) gyvenimo kokybę ir jos pokyčius. Ne mažiau svarbi yra ir informacija apie asmenybes. Tačiau publikacijose nagrinėjamos temos nėra esminiai kriterijai, pagal kurį galima būtų nustatyti žurnalistinių tekstų žanrus. Ta pačia tema žiniasklaidoje rasime tekstų, kuriuos galima būtų priskirti skirtingiems žanrams. Žurnalistiniame tekste svarbiausia yra ne tik *kas*, bet ir *kaip* aprašoma. Todėl pagrindiniai publikacijų žanrinės klasifikacijos kriterijai yra **teksto tikslas ir informacinė struktūra**.

Nagrinėjant žurnalistinių tekstų žanrų problemą reikėtų atkreipti dėmesį ir būtinai įvertinti dalyko tarpdiscipliniškumą. Dalis komunikacijos tyrėjų šią problemą siūlo analizuoti iš komunikacijos proceso dalyvių – informacijos siuntėjo ir informacijos priėmėjo pozicijų. Semiotikos specialistai žiniasklaidos tekstus linkę skirstyti pagal publikacijoje užkoduo-

³ Dabartinės lietuvių kalbos žodynas, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1993, p.950.

⁴ Tarptautinių žodžių žodynas, Vilnius: Alma Littera, 2003, p.789.

⁵ BOLES, Derek. Language of Media Literacy: A Glossary of Terms. Prieiga per internetą: <http://www.medialit.org/reading-room/language-media-literacy-glossary-terms>. [Žiūrėta 2011-01-12].

informaciją ir vartojamos kalbos formą. Lingvistai ir žurnalistikos teoretikai daugiausia laikosi tradicijos – pagal jų iširtas ir pripažintas charakteristikas, įsitvirtinusius žanrų oficialiuosius pavadinimus (straipsnis, žinutė, komentaras, ataskaita ir t.t.). Šioje mokymo priemonėje susipažinsime su žurnalistinių žanrų klasifikacija, jų ypatybėmis laikydamiesi žurnalistikos moksle naudojamą tradicijos.

Pagal kokius esminius požymius ar jų visumą žurnalistinis tekstas gali būtų priskirtas vienam ar kitam žanrui arba jų grupei? Pirmiausia tai lemia žurnalistinio kūrinio savitumas, tikrovės vaizdavimo priemonės ir informacijos pateikimo būdas.

Išskiriami trys pagrindiniai informacijos (žinios, naujienos etc.) pateikimo būdai – **informacinis (faktografinis), analitinis ir meninis-publicistinis**. Jie nustato žurnalisto (subjekto) įsigilinimo į nagrinėjamą temą (objektą) lygmenis. Nuo pirminio įspūdžio, po to sekančio analizės ir apibendrinimo etapo iki logiško perėjimo nuo konkrečių, atskirų dalykų prie bendrų sąvokų ir raidos dėsnių (abstrahavimo).

Pagal tikslą ir struktūrą visi žurnalistiniai tekstai skirstomi į tris žanrų grupes:

1. **Informaciniai žanrai**, kurių tikslas pateikti naujausią informaciją be gilesnės analizės;

2. **Analitiniai žanrai**, kuriuose yra informuojama ir pateikiama objektyvi įvykio ar tam tikros tendencijos analizė;

3. **Meniniai-publicistiniai žanrai**⁶, kuriuose gausu beletristinės raiškos priemonių.

Žurnalistinio kūrinio žanras – tai žiniasklaidos tekstų kategorija, rūšis, tipas, kuriam būdingas konkretus stilius, forma bei turinys. Žinios perteikimo būdai ir pateikimo formos viešojoje erdvėje tradiciškai būna nulemti socialinio ir istorinio konteksto. Nuo to ir priklauso periodinės spaudos žanrai, jų rūšys, tekstų elementai ir jų struktūra.

Šiuolaikinėje lietuvių žurnalistikoje atsiranda žanrų simbiozė, kuriai įtakos turi ir surinkta informacija, ir žurnalisto kūrybinis sprendimas, *kaip* ją pateikti įdomiau, įtaigiau ir suprantamiau. Tiek spausdintoje, tiek elektroninėje žiniasklaidoje yra nemažai hibridinių tekstų, sudarytų iš įvairių žanrų derinių. Tokių naujų žurnalistinės medžiagos pateikimo formų atsiradimas galėtų būtų aiškinamas šiandieninių informacijos rinkimo būdų ir metodų specifika. Technologijų naujovės, atvėrusios žurnalistui ne tik medžiagos rinkimo galimybių įvairovę, garantavo ir tos medžiagos formų (dokumentai, nuotraukos, diagramos ir pan.) gausumą.

Pagrindinė žanrų klasifikavimo problema nulemta intensyvaus žanrų konvergentiškumo, dėl kurio palapsniui nyksta ribos tarp tradicinių žanrų. Žurnalistikoje vis labiau įsitvirtina nuostata informaciniam turiniui suteikti įdomią ir patrauklią formą. Todėl galima būtų sakyti, kad sparčiai vykstantys konvergencijos procesai žiniasklaidoje keičia žurnalistinių tekstų žanrus. Prisitaikydami prie besikeičiančios aplinkos komunikaciniame lauke, vieni žurnalistinių kūrinų žanrai perima kitų

---

⁶ Vakarų tradicijoje tokie kūriniai dažniausiai vadinami literatūrine žurnalistika.

žanrų grupių ar rūšių bei porūšių požymius. Taigi, jie mutuoja. Žanrai *grynuoliai* keičia savo charakteristikas, pavyzdžiui, informacinių žanrų grupės žurnalistiniai tekstai įgyja analitinių žanrų požymių, analitinių žanrų grupės tekstai perima kai kurių meninių-publicistinių žanrų savybių ir pan.

- **KLAUSIMAI**

- 1. Apibrėžkite žanro sąvoką.**
- 2. Kodėl reikia žurnalistinius tekstus skirstyti žanro aspektu?**
- 3. Kokios yra pagrindinės žurnalistinių tekstų žanrų grupės?**
- 4. Nuo ko priklauso žurnalistinių tekstų skirstymas į žanrų grupes?**

1.2 Naujienų atrankos kriterijai, rėminimo ir dienotvarkės teorijos

Aptariant, kokie veiksniai turi įtakos žurnalistinio teksto žanrui, ypač informacinėje žurnalistikoje, pirmiausia turėtume išsiaiškinti naujienos sampratą, susipažinti su naujienų atrankos kriterijais, apžvelgti naujienų rėminimo bei dienotvarkės nustatymo teorijas. Šios pakankamai sudėtingos ir daugiaplanės problemos mastą galima suvokti iš to, kad naujienos sampratą, jos aktualumą, vertę, atrankos kriterijus jau ne vieną dešimtmetį įvairiais pjūviais tiria, analizuoja skirtingų šalių mokslininkai, žurnalistikos ekspertai ir praktikai. Pažymėtina, kad tų tyrimų rezultatai ir išvados kinta priklausomai nuo tyrimo vykdymo laikmečio, autorių formuojamų tyrimo tikslų ir metodų. Todėl manytina, kad reikėtų susipažinti bent kai kurių pasaulyje pripažintų žurnalistikos tyrėjų išvadomis ir pasiūlymais.

Apie terminus. Kalbėdami apie lietuvišką žiniasklaidos kontekstą turėtume atkreipti dėmesį į kitą terminą, kurį gana dažnai vartojame kaip naujienos sinonimą. Tai **žinia** – pranešimas apie įvykius, reiškinius, reikalus, pasikeitimus; informacija, faktai ir duomenys, grindžiami tiesa, kurią galima nustatyti atitinkamomis patikrinimo ir įrodymo priemonėmis⁷.

Stabtelėkime prie kitų terminų, tiesiogiai susijusių su informacinėje žurnalistikoje vartojama **naujienos** sąvoka. Tai informacija, žinia, įvykis, duomenys, faktas, nuomonė.

<p style="text-align: center;">Naujiena>>>>>>>>>></p> <ul style="list-style-type: none">
• Informacija
• Žinia
• Įvykis
• Duomenys
• Faktas
• Nuomonė

Dabartinės lietuvių kalbos žodynas žinios sąvoką apibrėžia kaip pranešimą apie įvykius, apie reikalus, naujiena, informacija⁸. Tad matome, kad tarp naujienos ir kitų kai kurių sąvokų galima būtų dėti lygybės ženklą. Norėdami suvokti jų sampratą, plačiau pasigilinkime į sąvokas – informacija ir naujiena.

Informacijos technologijų terminų ir apibrėžimų standartų rinkinyje informacijos (lot. *Informatio* – „išaiškinimas“, „pranešimas“) apibrėžtis pateikiama taip: tai žinios apie faktus,

⁷ *Žurnalistikos enciklopedija*, Vilnius, 1997, p. 584.

⁸ *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*, Vilnius, 1993, p.958.

įvykius, daiktus, procesus, idėjas, sąvokas ir kitus objektus, kurios kuriame nors kontekste turi kokią nors prasmę⁹.

Atkreipkime dėmesį, kad pats žodis *informacija* turi daugybę prasmių, todėl reikia įvertinti kokiame kontekste jisai vartojamas (pvz., su kitomis sąvokomis: pranešimas, komunikacija, žinios). Mūsų aptariamoje temoje šios sąvokos prasmė yra tam tikrų žinių (mokslo, visuomenės gyvenimo, politikos, technikos) perdavimas kitiems asmenims per žiniasklaidos priemones. Informacijos ir komunikacijos mokslininkai *informaciją* įvardija gerokai plačiau. Tai organizuoti faktiniai duomenys ir jų tarpusavio ryšiai, apibūdinantys tam tikrą reiškinį, situaciją; informacijai būdingi dėsningumai, glaudžiai susiję su savybėmis: informacijos kiekio augimas, jos senėjimas ir sklaida¹⁰. Standartų specialistai nurodo, kad šios sąvokos nevalia painioti su sąvoka **duomenys**¹¹. Tačiau kalbant apie žiniasklaidos tekstus ir kontekstus pernelyg didelio skirtumo tarp šių sąvokų nėra, nes jomis vadinamas tas pats objektas, tik skirtingu lygmeniu. Taigi informacijai taikomas abstraktesnis lygmuo, o duomenims – konkretesnis.

Žurnalistikos enciklopedijoje naujiena apibrėžiama kaip pranešimas apie įvykį, faktą, nuomonę, kurie domina visuomenę. Tai naujas dalykas, kas nors nauja, kas atsitinka, lemia tą atsitikimą, ir yra to atsitikimo rezultatas. Taigi naujiena žiniasklaidoje gali būti visuomenę dominantis pranešimas apie įvykį, faktą ar nuomonę.¹² Tokią naujienos žiniasklaidoje suvoktį patvirtina ir įvairių šalių žurnalistikos mokslininkai tyrėjai bei praktikai.

Naujienos sampratą žurnalistikoje pateikė ir garsusis JAV leidėjas Josephas Pulitzeris¹³. Dar XIX a. jis savo darbuotojams – ir redaktoriams, ir reporteriams – nurodė ieškoti tokių istorijų, kurios būtų „*originalios, ryškios, romantiškos, jaudinančios, unikalios, neįprastos, keistos, linksmos, išskirtinės; tokios, kurias skaitytojais būtų linkę aptarinėti.*“¹⁴

Panašių nuostatų laikėsi ir „New York Sun“ redaktorius Charles A. Dana. Jis ilgą laiką stebėjęs skaitytojų įpročius išaiškino, kad naujiena yra „*bet kas, apie ką žmonės kalbės.*“¹⁵ Informacinės žurnalistikos atstovas, naujienų rašymo meistras Georgas A. Houghas mano, kad jei žinia (naujiena) yra žinoma ir dažnai apie ją rašoma, t.y. prie jos sugrįžtama žiniasklaidoje, net ir tuomet ji gali būti įdomi, kartais netgi jaudinanti.¹⁶

⁹ LST ISO 2382-1: 1996. Informacijos technologija. Terminai ir apibrėžimai, 1 dalis. Pagrindiniai terminai. Lietuvos standartizacijos departamentas, 1996, p. 33.

¹⁰ Atkočiūnienė, Zenona. Informacijos valdymas viešajame sektoriuje. Vilnius: VU, 2014, p.51.

¹¹ Duomenys gali būti faktai, kuriais grindžiame kokį nors teiginį.

¹² *Žurnalistikos enciklopedija*. Vilnius, 1997, p. 352.

¹³ Josephas Pulitzeris (1847-1911) laikomas talentingiausiu XIX a. pabaigos laikraščių leidėju, pelniusiu Amerikos žurnalistikos simbolio vardą. J. Pulitzeris padarė didelę įtaką JAV žurnalistikos raidai, bet išgarsėjo ir kaip visuomenės interesų gynėjas, kovotojas su vyriausybės korupcija ir stambiuoju kapitalu. Jis testamentu (1904) paskyrė tuo metu didžiulį kapitalą – 2 milijonus JAV dolerių – Žurnalistikos mokyklai įsteigti Kolumbijos universitete, taip pat išreiškė valią, kad ketvirtadalis šios sumos būtų panaudota premijoms ir stipendijoms visuomenės interesams.

¹⁴ HOUGH, George A. *News Writing*. Boston, 1995, p. 2.

¹⁵ Ten pat.

¹⁶ Ten pat.

Monografijos „News Writing and Reporting for Today’s Media“ autoriai Briusas D. Itule ir Douglasas A. Andersonas teigia, kad naujienos apibrėžimas yra gana apgaulingas. Mokslininkai sutinka, kad *naujiena yra tada, kai sužinoma tai, kas anksčiau buvo nežinoma, taip pat naujiena laikoma tai, ką pasako redaktorai ar reporteriai. Taigi dėlto skirtingi žmonės naujiena laiko skirtingus dalykus.*¹⁷

Tačiau kalbėdami apie žinias (naujienas) jie daug dėmesio skiria *kietoms* ir *minkštomis* žinioms. Autorių teigimu, *kietos* naujienos yra nužudymai, vyriausybės ar miesto tarybos susitikimai, pasisakymai, apie kuriuos praneša visos žiniasklaidos priemonės kone automatiškai. *Minkštomis* naujienomis tampa tokie įvykiai, kaip automobilių plovimo akcija siekiant surinkti lėšų klasės draugui, sergančiam vėžiu, arba originali pagerbimo ceremonija išleidžiant mokyklos sargą į pensiją.¹⁸

Išanalizavę daug teorinių straipsnių, leidinių apie naujienų ir žinių problematiką dar kitaip naujienos žiniasklaidoje definiciją suformulavo Everette E. Dennis ir Melvin DeFleur.

„Naujiena yra pranešimas, pateikiantis šiuolaikinį tikrovės vaizdą, susijusį su tam tikru klausimu, įvykiu ar procesu. Jis paprastai registruoja individualiems asmenims ar visuomenei svarbų pokytį ir pateikia jį visiems suprantama, bendra forma. Jis sukuriama suderinus du dalykus – kas sudomins auditoriją ir vidinius bei išorinius organizacijos suvaržymus. Tai rezultatas, kurį per kasdienį derybų žaidimą pasiekia naujienų organizacija, rūšiuojanti pastebėtus žmonių gyvenimo įvykius per tam tikrą laiką ir sukurianti greitai gendantį produktą. Naujienos yra impulsyvus, staigus sprendimų, padarytų įtampos sąlygomis, netobulas rezultatas“ (DeFleur ir Dennis, 1981:422).¹⁹

Taigi šis apibrėžimas, manytume, gerokai nuslopina žurnalistinio darbo romantiškumą. Čia tarsi apjungiami visuma įvairiausių elementų ir detalių, kurios persipina žurnalisto darbe renkant informaciją, dirbant su informacijos šaltiniais ir skleidžiant žinių auditorijai, kuri kasdien laukia kažko naujo, netgi neįprasto, nes tai, kas buvo vakar, jau nieko nebedomina.

Sarah Niblock sako, kad *naujiena yra naujų ir aktualių faktų pateikimas itin lengvai skaitomu stiliumi ir kalba, kuri ją paverčia dar informatyvesne ir įdomesne.*²⁰ Tačiau, anot Hamido Mowlanos, dažniausiai naujienos sąvoka nepajėgi apibrėžti skirtumo tarp naujienos ir pranešto įvykio, nes, anot autoriaus, *pastebima tendencija kalbėti apie naujieną kaip apie gatavą produktą: naujiena yra pranešimas apie įvykį, o ne pats įvykis, ir tai, ką rašo žurnalistas, jau yra naujiena.*²¹

¹⁷ ITULE, Bruce D.; ANDERSON, Douglas A. *News Writing and Reporting for Today’s Media*. New York, 1991, p. 38.

¹⁸ Ten pat, p. 38-39.

¹⁹ DENNIS, Everette E. *Pokalbiai apie žurnalistiką/ Everette E. Dennis, John C. Merrill*. Vilnius, 1997, p. 113.

²⁰ NIBLOCK, Sarah. What is News? In *Print Journalism. A Critical Introduction*. 2005, p. 75.

²¹ MOWLANA, Hamid. *Global Information and World Communication*. London, 1997, p. 42.

Tiek žurnalistai praktikai, tiek žurnalistikos teoretikai naujienas (žinias) įvairiai supranta ir interpretuoja, tačiau visi sutaria, kad **naujiena** laikoma tai, kas nauja, negirdėta ar neįprasta. Štai čia žiniasklaidos darbuotojai iškart susiduria su kita praktine problema: kaip iš daugybės įvykių išsirinkti tuos, kurie auditorijai būtų verti *naujos žinios* vardo.

Naujienu vertė ir atrankos kriterijai. Žurnalistams svarbu, kad jų surinkta ir parengta informacija pasiektų kuo platesnę, gausesnę auditoriją. Tai, kad ne visos žinios aktualios ir įdomios visuomenei, žinoma jau seniai, todėl pradėta ieškoti kitokių, neįprastų, dar nenaudotų temų ir formų, kurios atkreiptų skaitytojų, žiūrovų ar klausytojų dėmesį. Komunikacijos teoretiko D. McQuailo teigimu, tinkamai pasirinkti tikslūs atrankos kriterijai žiniasklaidos priemonei gali padėti ne tik parengti vertingas naujienas, bet ir plėsti auditoriją. Tad priklausomai nuo to, kokia yra žiniasklaidos priemonės politika, į kokią auditorijos dalį, tikslinę grupę ji orientuojasi ir formuojami atitinkami naujienu atrankos metodai.

Praėjusio amžiaus septintajame dešimtmetyje norvegų mokslininkai Johnas Galtungas ir Mari Ruge, tirdami Kongo, Kubos ir Kipro krizių pateikimą Norvegijos spaudoje, suformulavo naujienu vertės ir atrankos kriterijus. Mokslininkai pateikė 12 kriterijų, pagal kuriuos galima būtų nustatyti, kokie užsienio įvykiai tampa naujienomis, vertomis publikuoti, o kokie apskritai nedomina žiniasklaidos vartotojų.

Įvykiai tampa naujienomis, kai atitinka šias sąlygas:

1. **Trukmė.** Jeigu kas nors įvyko staiga, tarkim, žemės drebėjimas, traukinio katastrofa, ir toks įvykis telpa į redakcijos tvarkaraštį. Jeigu tai ilgalaikis socialinis reiškinys arba tai nutiko ne itin patogiui redakcijai laikui: dieną, kai redakcijos darbuotojai jau turi kitų temų, arba naktį, labiausiai tikėtina, kad toks įvykis nesulauks didelio žiniasklaidos susidomėjimo.
2. **Slenkstis.** Kad įvykis būtų atrinktas ir taptų naujienu, jis turi perlipti taip vadinamą slenkstį, kad būtų pastebėtas (didesnė tikimybė būti atrinktam, kuo išskirtinesnis įvykis; tarkim, vagystės atveju – pavogta itin daug pinigų; išpuolio – labai daug nukentėjusiųjų ir pan.)
3. **Vienareikšmiškumas.** Kuo įvykis aiškiau interpretuojamas, kuo mažiau turi prasmės atspalvių, tuo didesnė tikimybė, kad jis taps naujienu.
4. **Artumas.** Sąsajos su skaitytojų kultūrine terpe didina publikacijos svarbą. Pavyzdžiui, jei užsienio įvykyje dalyvauja Vokietijos atstovai, jis bus laikomas reikšmingesniu Vokietijos žiniasklaidoje. Istorijų pasirinkimui didesnę įtaką daro ir ta pačia kalba kalbantys, panašiai atrodantys ar turintys panašių problemų herojai.

5. **Lūkesčiai.** Įvykiai, kurie atitinka žiniasklaidos lūkesčius, paprastai pasirenkami naujienų skiltims. Galima daryti prielaidą, kad šis atrankos kriterijus prieštarauja netikėtumo sąvokai. Jis suponuoja žiniasklaidos pasirengimą pranešti apie įvykį, apie kurį galima pranešti tik iš anksto pasiruošus. Gana dažnai žurnalistai dar net nenuvykę į įvykio vietą turi išankstinę idėją, koku kampu apie tai pranešti.
6. **Netikėtumas.** Iš kultūriškai artimų, didžiausią tikimybę patekti į naujienų skiltį turės netikėčiausi, rečiausi įvykiai.
7. **Tęstinumas.** Jeigu įvykis jau kartą tapo pagrindine naujiena, jis kurį laiką išlieka žiniasklaidos akiratyje, kadangi tapo pažįstamas ir jį lengviau interpretuoti.
8. **Komponavimas.** Įvykis gali būti įtrauktas į naujienas dėl jo tinkamumo kuriant bendrą laikraščio arba naujienų laidos kompoziciją bei pusiausvyrą. Tai gali būti ne tik *lengvi* pasakojimai, atsveriantys *sunkiasvores* naujienas, bet ir pozityvios iniciatyvos.
9. **Didžiosios valstybės.** Didžiųjų valstybių veiksmai laikomi turinčiais didesnę poveikį nei kitų šalių. Didžiųjų valstybių apibrėžimas priklauso nuo kultūrinių, politinių ir ekonominių aplinkybių ir skirtingose šalyse yra kitoks, tačiau visuotinai sutariama, kad šiai grupei priklauso Jungtinės Amerikos Valstijos.
10. **Garsenybės.** Įvykis, kuriame dalyvauja garsus, įžymus žmogus, laikomas svarbesniu. Žiniasklaida paprastai skiria dėmesio turtingiems, galingiems, įžymiesiems žmonėms.
11. **Suasmėninimas.** Naujieną lengviau pateikti, jei jos objektas yra konkreti asmenybė. Įvykiai, kurio centre žmogus, ypač jeigu įtraukia ir gerai žinomą asmenį, dažniausiai pretenduoja į pirmąjį puslapį.
12. **Negatyvumas.** Dėl negatyvių naujienų vienareikšmiškumo nesiginčijama; jos dažnai esti netikėtos, jų trukmė trumpa, kaip ir aktualumas. Pastebėta, kad blogos žinios jaudina labiau nei geros. Istorijos apie mirtį, tragediją, bankrotą, smurtą, žalą, gamtos stichijas, politines suirutes ar tiesiog ekstremalias oro sąlygas visada pralenkia tokias žinias kaip vestuvės ar šventės.²²

Šis modelis sulaukė nemažai kritikos, nes tyrėjų Paulo Brightonio ir Denio Foy'us teigimu, norvegų tezės turi esminių trūkumų, kadangi buvo tiriamas specifinis naujienų srautas siauroje erdvėje. O svarbiausia, kad tyrimas buvo atliktas tuomet, kai dar nebuvo interneto.²³

Tačiau dabar naudojamą 10 kriterijų modelį pasiūlė Tony Harcupas ir Deirdre O'Neillai vis dėlto vadovavosi norvegų mokslininkų išskirtais naujienų vertinimo kriterijais.

²² GALTUNG, Johan; RUGE, Mari H. The structure of foreign news: The presentation of the Congo, Cuba and Cyprus crises in four Norwegian newspapers. In *Journal of Peace Research* [interaktyvus]. 1965. vol. 2 (1), p. 64-90. [žiūrėta 2014-03-17]. Prieiga per internetą: <<http://jpr.sagepub.com/content/2/1/64.full.pdf+html>>.

²³ BRIGHTON, Paul; FOY, Dennis. *News values*. Los Angeles, 2007. p. 2.

1. *Valdžios elitas* (istorijos apie politines asmenybes, organizacijas, institucijas);
2. *Garsenybės* (istorijos apie žmones, kurie yra žinomi);
3. *Pramoga* (šou verslo istorijos, gyvūnai, drama, žmogiškasis interesas);
4. *Netikėtumas* (istorijos apie tai, kas kelia nuostabą, kontrastus, stebina, šokiruoja);
5. *Blogos naujienos* (neigiamo pobūdžio istorijos, tragedijos, konfliktai);
6. *Geros naujienos* (teigiamo pobūdžio istorijos, pavyzdžiui, apie išgelbėjimą);
7. *Svarbumas* (įtraukiama daugybė žmonių, įvykis galimai padarys didelę įtaką visuomenės nuomonei);
8. *Tiesioginis ryšys* (įvykiai, problemos, tiesiogiai susijusios su auditorija);
9. *Tęstinumas* (apie tam tikrą dalyką, apie kurį žiniasklaida jau kalba);
10. *Žiniasklaidos priemonės dienotvarkė*.²⁴

Dar kitokius naujienų atrankos kriterijus siūlė įvesti kiti žiniasklaidos tyrėjai ir praktikai. Pavyzdžiui, Allanas Bellas šį sąrašą papildė nurodydamas *konkurencijos svarbą* (sieki būti pirmiems publikuojant sensacingą naujieną); *bendrumą* (kai istorija, kuri nėra tiesiogiai susijusi, gali būti pateikiama šalia daug dėmesio sulaukusios istorijos); *nuspėjamumą* (kai įvykiai, apie kuriuos žurnalistai žino iš anksto, greičiausiai taps naujiena nei tie, kurie įvyko netikėtai ar apie juos nebuvo pranešta iš anksto); *pasiruošimą* (jeigu žurnalistas jau turi teksto rėmus, pavyzdžiui, pranešimą spaudai, iškarpas, agentūrų medžiagą, tokia naujiena turi daugiau galimybių būti išspausdinta, nes žurnalistui nereikės daug pastangų visiškai apdoroti informaciją).²⁵

Georgo Hougho teigimu, net gimimas, mirtis, santuoka kaip naujiena taip pat turi vertės, nes šeimos nori matyti naujienas apie vaikų santuokas ir provaikiaičių gimimą vietos laikraštyje. Ypač, jeigu tai turi ko nors išskirtinio ar yra kokia nors įdomybė. Nekrologai taip pat sulaukia didelio skaitomumo, todėl jiems žiniasklaida niekada nešykšti vietos.²⁶ Apžvelgdamas ankstesnių mokslininkų, tyrusių naujienos vertės kriterijus, darbus, Jackie Harrisonas taip pat pateikė savo sąrašą kriterijų, pagal kuriuos įvykiai galėtų tapti naujienomis:

1. Yra nuotraukų ar filmų galimybė (televizijai);
2. Trumpas, dramatiškas įvykis (gali būti pateikiamas kaip sensacija);
3. Naujumas;
4. Nesudėtingai pranešamas;

²⁴ HARCUP, Tony; O'NEILL, Deirdre. What Is News? Galtung and Ruge revisited. In *Journalism Studies* [interaktyvus]. London, 2001. vol. 2 (2), p. 279. [žiūrėta 2014-03-02] Prieiga per internetą: <<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/14616700118449>>.

²⁵ BELL, Allan. *The Language of News Media*. Oxford: Blackwell, 1991, p. 158-160.

²⁶ HOUGH, George A. *News Writing*. Boston, 1995, p. 2.

5. Didelio masto;
6. Negatyvus (smurtas, nusikaltimas, katastrofa);
7. Netikėtas;
8. Numatomas (lengvai prognozuojamas);
9. Tiesioginis ryšys/reikšmė;
10. Panašūs įvykiai jau susilaukę žiniasklaidos dėmesio;
11. Subalansuota programa;
12. Elitas (žmonės, valstybės);
13. Asmeninis / žmogiškasis interesas.²⁷

Žurnalistė Sarah Niblock straipsnyje „What is News“ naujienų kriterijus skirsto į *pagrindinius* ir *neesminius*. Pagrindiniai yra gana artimi J. Galtungo ir M. Ruge nustatytiems kriterijams. Tad naujienos vertė nustatoma **pagal poveikį** (kuo didesnei žmonių grupei ji yra aktuali, tuo didesnė tikimybė, kad apie ją bus pranešta), **naujumą, išskirtinumą, neįprastus žmones, konfliktą, nenuspėjamumą, aptariamumą, geografinį artumą, pasiekiamumą**. Neesminiai veiksniai, pasak S. Niblock, dažniausiai susiję su žurnalistų patirtimi atrenkant naujienas: prekės ženklų žinomumas, konkurencija, produkto vertė.²⁸

Briusas D. Itule ir Douglas A. Andersonas sako, kad naujienų kriterijai yra *klasikiniai*, tačiau esama ir kitų veiksnių, lemiančių, kodėl vienos ar kitos naujienos atsiduria spaudoje. **Savalaikiškumas, artumas, konfliktas, žymumas ir reikšmingumas, žmogiškasis interesas**.²⁹ Paskui tuos klasikinius veiksnius dar papildė redaktorių ir reporterių nuojautos, auditorijos poreikiai, „laikraščio skylė“ (priklausomai nuo laisvos vietos laikraštyje ir kitų istorijų, kurios galėtų būti spausdinamos ir kitą dieną), naujienų tinkamumas (priklausomai nuo įvykių intensyvumo vietoje ir pasaulyje), žiniasklaidos priemonės politika, leidėjų spaudimas, reklamos skyriaus įtaka, „kietų“ ir „minkštų“, regioninių, nacionalinių ir tarptautinių naujienų kaitaliojimas ir žiniasklaidos priemonių konkurencija.³⁰

Kintant gyvenimo realijoms, keičiasi ir naujienų atrankos kriterijai. Todėl jų sąrašas nuolat mokslininkų koreguojamas. Vis dėlto svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad ne visos naujienos yra „naujos“, kai kurioms apskritai įvykio sąvoka netinka. Vilniaus universiteto mokslininkės, studijos „*Neatrasta galia Lietuvos pilietinės visuomenės žemėlapis*“ autorės pažymi, kad apskritai žiniasklaida susiduria su nemažai apribojimų, kylančių iš jos dvilypės prigimties: ji yra viešoji

²⁷ HARRISON, Jackie. News. Abingdon: Routledge, 2006, p. 137.

²⁸ NIBLOCK, Sarah. What is News? In *Print Journalism. A Critical Introduction*. 2005, p. 76-80.

²⁹ ITULE, Bruce D.; ANDERSON, Douglas A. *News Writing and Reporting for Today's Media*. New York, 1991, p. 41.

³⁰ Ten pat, p. 45-46.

institucija ir kartu verslo šaka. Viena vertus, ji turi pareigų ir įsipareigojimų visuomenei tenkinant vadinamą visuomeninį interesą; kita vertus, ji turi gauti pelno, kad galėtų sėkmingai išsilaikyti.³¹ Štai čia ir užkoduota dilema šių dienų redaktoriui ir žurnalistui – būtinybė apsispręsti, kas svarbiau – bendras, viešasis interesas ar tik kažkieno (*kieno?* – aut. past.) smalsumo patenkinimas.

Britų žurnalistas Davidas Randallas naujieną *plačiau prasme* apibrėžia kaip naują, dar negirdėtą informaciją tema, turinčią bendrą interesą³². Taigi šis apibrėžimas leidžia numanyti, kad sąžiningas redaktorius iš dviejų žurnalisto siūlomų temų (sakykim, garsaus X verslininko žmonos sukelta autoavarija ir valdžios sprendimas įpareigoti turgaviečių prekeivius naudoti kasos aparatus) pasirinktų antrąją, nes tai aktuali informacija skaitytojams, naujiena, turinti platesnį, bendrą interesą.

Šiuo atveju naujiena apie X verslininko žmonos sukeltą autoavariją tenkina tik kai kurios skaitytojų dalies smalsumą. Be abejo, surinkti informaciją antrajai temai nepakanka tik *žinutės vienu sakiniu*, čia žurnalistas turėtų daugiau padirbėti, surinkti medžiagos ne iš vieno šaltinio (o žinutei apie autoįvykį užtenka pasinaudoti vieninteliu šaltiniu – oficialia Kelių policijos autoįvykių suvestine). Ko gero tiksliausiai ir konceptualiausiai naujienos vertės ir atrankos kriterijus išryškino britų žurnalistas D. Randallas, pasiūlęs vadovautis *bendraisiais* ir *specifiniais* naujienų vertės kriterijais (1 pav.).³³

1 paveikslas. Naujienos vertės kriterijai pagal D. Randallą

Bendrieji kriterijai	Specifiniai kriterijai
1. Skaitytojai 2. Kontekstas	1. Tema 2. Įvykiai 3. Šaltinis 4. Informuotumas 5. Laikas

Šaltinis: sudaryta autorės

Atrenkant temą, kuri inspiruotų žurnalistinį kūrinį, pirmiausia, būtina įvertinti, kokiai ir kokio dydžio auditorijai pasirinktoji tema yra svarbi ir aktuali. Būtent šiuo aspektu reikšmingas yra auditorijos kiekybinis vertinimas. D. Randallas, aptardamas vieną iš bendrųjų naujienos atrankos kriterijų, pateikia pavyzdį su naujienomis apie nusikaltimus ir madą³⁴. Suprantama, kad nusikalstamumo tema šiuo atveju labiau pritrauks auditorijos dėmesį, nes grėsmės visuomenės saugumui yra didesnė aktualija nei pavasario sezono mados tendencijos. Todėl renkantis temą, pirmiausia, reikia atkreipti dėmesį į tai, kad tema būtų svarbi kuo platesniam skaitytojų ratui.

³¹ ŽILIUKAITĖ, Rūta, RAMONAITĖ, Ainė, NEVINSKAITĖ, Laima, BERESNEVIČIŪTĖ, Vida, VINOGRADNAITĖ, Inga. *Neatrasta galia: Lietuvos pilietinės visuomenės žemėlapis*. Vilnius, 2006, p. 181.

³² RANDALL, David. *Universalus žurnalistas*. Amsterdam, 1998, p. 13.

³³ Ten pat, p.14.

³⁴ Ten pat.

Kuomet tema jau aiški, reikia atrinkti tos temos pagrindinį įvykį arba, kitaip tariant, pasirinkti tam tikrą aktualų nagrinėjamos temos aspektą, ir kuo jis originalesnis, tuo daugiau tikimybės, jog publikacija bus reikalinga leidiniui ir sulauks skaitytojų dėmesio. Tačiau nors tarp specifinių naujienos atrankos kriterijų, D. Randallas laiko aspektą nurodo paskiausiai, jis pabrėžia, kad redakcijos darbe „*menko retumo vertė ir nepakankamas operatyvumas yra pagrindinė straipsnio atmetimo priežastis.*“³⁵ Taip pat reikia įvertinti tai, kad bet koks įvykis negali būti aprašomas po mėnesio. Spaudos puslapiuose žinia apie jį turi atsirasti kuo greičiau, nes, pasak D. Randallo, laiko tarpas dažnai esti neigiamas veiksnys, mažinantis publikacijos vertę³⁶. Garsus britų žurnalistas ir žurnalistikos dėstytojas pabrėžia, kad vėlavimas laiku pateikti naujieną visada sudaro sąlygas šiai informacijai paplisti kitokiais komunikacijos kanalais.

Kai tema pasirinkta ir yra aiškus pagrindinis jos įvykis, žurnalistui reikia atidžiai atrinkti šaltinius, kurie objektyviausiai informuotų apie jį. Šaltinių atranka yra itin svarbus kriterijus, nes kuo šaltinis reikšmingesnis, kompetentingesnis, tuo naujiena (žinia) sulauks didesnio skaitytojų dėmesio ir taip taps vertingesnė. Pateikdamas pavyzdį D. Randallas nurodo, kad kuo artimesnis šaltinis faktinei medžiagai, tuo publikacija, rengiama spaudai, bus vertingesnė³⁷. Todėl visada reikia ieškoti tų šaltinių, kurie visuomenėje yra įtakingesni, ir kurių kompetenciją visuomenė vertina.

Svarstant, ar žinia (naujiena) iš tiesų vertinga, reikia nuspręsti, ar skaitytojai dar tikrai nežino jos, t.y. negirdėjo per radiją, nematė per televiziją ir pan. Skaitytojas, kuris naujieną jau girdėjo, pavyzdžiui, per radiją ar televiziją, nebeturės tos pačios informacijos dar sykį skaityti ir laikraštyje. Todėl, kad ji sudomintų skaitytoją, privalu praturtinti, papildyti naujais faktais ir detalėmis. Būtent spauda, kurios specifika ir yra ta, kad *savaip* sudaro sąlygas³⁸ žurnalistui labiau pasidomėti tema, daugiau pasigilinti, paieškoti įvairesnių šaltinių.

Ne mažiau svarbūs ir bendrieji naujienos atrankos kriterijai, kuriuos įvardija D. Randallas. Nors apie skaitytojų auditoriją jau užsiminta, tačiau labai svarbu, kad redaktoriai ir žurnalistai iš tikrųjų žinotų, kas yra jų skaitytojas. Dirbant redakcijoje būtina sudaryti statistinio savo leidinio skaitytojo portretą ir ne tik amžiaus ar užsiėmimų prasme, bet ir iširti, kokios informacijos tam skaitytojui reikia. Be abejo, turint mūsų šalies periodinės spaudos pasiskirstymą pagal regionus³⁹ ir specialias profesinės žiniasklaidos priemones, turbūt sudėtingiausia nustatyti internetinės periodikos skaitytoją (lankytoją). Skaitytojai – tai dar vienas rodiklis, padedantis suprasti, kokios naujienos, pirmiausia, turėtų būti spausdinamos laikraščio puslapiuose. Kadangi kartais ir patys redaktoriai negali tiksliai apibūdinti savo leidinio skaitytojo, tai ir naujienas atrenka savo nuožiūra, kurios ne visada yra svarbios auditorijai. Todėl redaktoriai ir žurnalistai turėtų kuo labiau domėtis, kas yra jų

---

³⁵ Ten pat.

³⁶ Ten pat, p. 15.

³⁷ Ten pat.

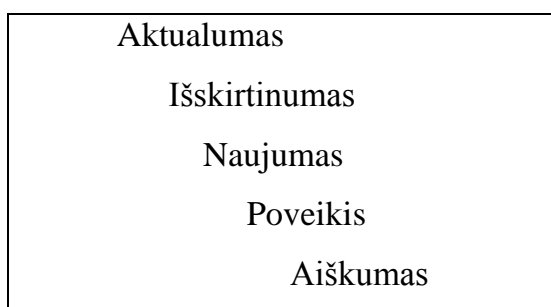
³⁸ Išeidama kiek vėliau nei pranešimai internete ar per radiją ir televiziją.

³⁹ Turima mintyje regioninė ir vietinė spauda.

skaitytojai, kad vėliau nenutiktų taip, jog spėlionės apie auditorijos poreikius jos nepadidins, o, priešingai, sumažins⁴⁰.

Kitas, labai svarbus bendrasis kriterijus, kuris turėtų daryti įtaką naujienų atrankai, TAI kontekstinė informacija. Jeigu įvyko gaisras Panevėžio rajone, tai tokia žinia nebus įdomi ir aktuali Šilutės, Šiaulių ar Šakių gyventojams. Todėl žurnalistas, prieš rengdamas publikaciją (nesvarbu, kokio žanro), turėtų įvertinti, kokios teritorijos gyventojams, auditorijai ji reikšminga. Pastebėta, kad dabartinėje šalies periodikoje (tiek spaudoje, tiek interneto) šio kriterijaus nelabai paisoma. Tarkim, interneto svetainėje *Delfi.lt* rubrikoje *Nusikaltimai ir nelaimės* naujienos pateikiamos, nepaisant geografinio atstumo atrankos kriterijaus. Čia galima rasti žinučių apie nelaimingus atsitikimus ne tik Lietuvos sostinėje ir nuo jos atokiai nutolusiuose kampeliuose, bet ir įvairiausiuose pasaulio kontinentuose. Pavyzdžiui, 2011 metų spalio 5 d. šioje rubrikoje publikuota 13 žinučių, iš kurių 9 informuojama apie įvykius Lietuvoje (Plungė, Kaunas, Kaišiadorys, Šalčininkai, Alytus, Panevėžys, Šiauliai, Šakiai), 2 - apie nelaimes Didžiojoje Britanijoje, 2 – apie nusikaltimus Jungtinėse Amerikos Valstijose. Beje, jeigu kriminalinės naujienos iš Didžiosios Britanijos tiesiogiai susijusios su nelaimingais atsitikimais, ištikusiais mūsų tautiečius, tai žinutės iš Jungtinių Amerikos Valstijų turinio prasme apskritai neturi nieko bendra su mūsų geografinė platuma. Tačiau atkreiptinas dėmesys į jų pavadinimus *Darbininkas viename Kalifornijos karjere nušovė du bendradarbius; Amerikietė, po medaus mėnesio suvalgiusi vyrą, prašosi paleidžiama iš kalėjimo*⁴¹.

Apibendrinant, kokios yra vertingos naujienos, taip pat ir publikacijos, savybės, galima būtų išskirti tokį penketą:

Nors ir žinant naujienos atrankos kriterijus, vis dėlto neaišku, kur turi atsirasti smalsumą tenkinančios naujienos ir, ar iš viso jos reikalingos.

Lietuvoje laikraščių redaktoriai gana dažnai teikia pirmenybę įdomioms, tačiau, manytina, ne itin svarbioms naujienoms. Ko gero tai vyksta turint vilčių, kad šitaip pritrauks daugiau

⁴⁰ Žurnalistai ir leidėjai labai mėgsta operuoti fraze: „To reikia mūsų skaitytojui“. Šis teiginys nepagrįstas jokiais skaitytojų auditorijos tyrimais.

⁴¹ Prieiga per internetą: <http://www.delfi.lt/archive/index.php?categoryID=5995>. [Žiūrėta 2011-10-06].

skaitytojų. Vilniaus universiteto tyrėjos atkreipia dėmesį, kad lietuviškoje žiniasklaidoje dominuoja pramoga, stinga kokybiškos analitinės žurnalistikos, joje yra mažai užsienio naujienų, žiniasklaida vaikosi sensacijų, akcentuoja kriminalines naujienas.⁴² Lietuvoje dažnai manoma, jog skaitytojas nori žinoti tik įdomias ir jo smalsumą tenkinančias naujienas, tačiau tai dar nereiškia, jog toks požiūris turėtų išstumti visą informaciją, kuri yra svarbi visuomenei, nors ne visada įdomi. Tokia tendencija pastebima ne tik nacionalinėje, bet ir regioninėje Lietuvos žiniasklaidoje, kuomet redakcijos vadovaujasi menamu auditorijos poreikiu, o tai savotiškai skatina pramoginės ir smalsumą tenkinančios informacijos gausėjimą žiniasklaidoje. Pačios redakcijos, užsakinėdamos auditorijos tyrimus dažniausiai nori išsiaiškinti, kas yra jų skaitytojas, kad vėliau jo paveikslą būtų galima pateikti reklamdaviams. Tačiau labai retai vyksta tiksliniai auditorijos tyrimai, kurių metu aiškinamasi, ką nori žinoti skaitytojas. Todėl „Neatrastos galios“ autorės, atlikusios tyrimus, teigia, kad Lietuvos žiniasklaida tenkina tik labiausiai nekritiškos, pasyviosios ir menkiausiai išsilavinusios auditorijos dalies poreikius, o kita publika yra nuvertinama ir net ignoruojama.⁴³ Taigi, darytina išvada, jog redaktorių ir žurnalistų menamas žinojimas, jog skaitytojams reikalinga menko turinio informacija, dažnai parodo jų pačių nepagarbą skaitytojui.

Naujienos rėminimo teorija. Mokslininkai tyrinėjo, kaip skaitytojai supranta ir priima pateiktą naujieną (žinią). Sociologas Ervingo Goffmanas nustatęs, kad žmonės informaciją suvokia pagal tam tikras interpretacijos schemas, komunikacijos tyrimuose pasiūlė *Rėmų* sąvoką.

„Šios schemas padeda supaprastinti mąstymo ir suvokimo procesą, lemia į kurios realybės elementus ar aspektus atkreipiamas dėmesys.“⁴⁴

Naujienų rėminimo teorija sako, kad žiniasklaida pasiūlo įvykių supratimą ir interpretaciją. Taip atsitinka, kai žiniasklaidoje išryškinami tam tikri nagrinėjamos problemos aspektai, apibrėžiama, kokia tai yra problema ir tokiu būdu suformuojamas požiūris į ją. Tad įrėminti, vadinasi, atrinkti tam tikrus suvokiamus realybės aspektus ir juos akcentuoti. Bobas Franklinas ir Martinas Hameris teigia, kad *naujienų organizacijos įrėmina tikrovę, suteikia įvykiams prasmę,*

⁴²ZILIUKAITĖ, Rūta, RAMONAITĖ, Ainė, NEVINSKAITĖ, Laima, BERESNEVIČIŪTĖ, Vida, VINOGRADNAITĖ, Inga. *Neatrasta galia: Lietuvos pilietinės visuomenės žemėlapis*. Vilnius, 2006, p. 183.

⁴³Ten pat, p. 197.

⁴⁴GOFFMAN, Erving. *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. New York, 1974, p.21.

*perteikia jų esmę.*⁴⁵ Kam žiniasklaidai reikia to įrėminimo? Kokios informacijos rėminimo funkcijos?

Robertas M. Entmanas išskiria šias pagrindines rėminimo funkcijas:

1. Apibrėžti problemas ir išryškinti svarbiausius jos aspektus.
2. Apibrėžti priežastis, nurodyti problemas sukeliančias jėgas.
3. Pateikti moralinį vertinimą.
4. Siūlyti tolesnio elgesio ir veiksmų rekomendacijas.⁴⁶

Rėmai yra esminės struktūros, kurios lemia realybės suvokimą ir atvaizdavimą. Kitaip tariant, *rėmai* naudojami tam, kad viską būtų galima geriau ir paprasčiau suvokti struktūrizuojant mintis ir suteikiant joms tam tikras kategorijas, nes nuo to priklauso, į kuriuos realybės elementus ar aspektus bus atkreiptas dėmesys.⁴⁷

James W. Tankardui naujienų rėminimo teorija primena mago pasirodymą.⁴⁸ Turima galvoje tai, kad atkreipiamas dėmesys į tam tikrą veiksmą, kad auditorija nepastebėtų, jog kitoje vietoje vyksta kažkas kitas. Lietuvių tyrėja L. Nevinskaitė sako, kad dėl galios apibrėžti problemą ir nurodyti sprendimo būdus rėmo sąvoka dažnai pasitelkiama politikos ir politinio diskurso analizei.⁴⁹

Taip pat *rėmai* nustato, kokiais terminais bus kalbama apie tam tikrą problemą, apibrėžia situaciją ir klausimus. Pavyzdžiui, „jei abortų klausimą apibrėšime kaip negimusio vaiko gyvybės išsaugojimą, reakcija bus vienokia, jei kaip moters apsisprendimo klausimą – kitokia. Jei pavyksta pasiekti, kad kita diskusijų pusė priimtų mūsų siūlomą rėmą, esame pusiaukelėje į sėkmę. *Rėmo* sąvoka taip pat atspindi žiniasklaidos diskurso įvairovę ir subtilius skirtumus, kurie galimi pristatant klausimą žiniasklaidoje. Šie subtilūs aspektai prarandami, jei telkiamas dėmesys tik į už/prieš takoskyrą. Tačiau šis subtilumas taip pat lemia, kad rėminimą apibrėžti sunku.“⁵⁰

Lauro Bielinio teigimu, masinės visuomenės nuomonė yra gerai įsisavinta žiniasklaidos nuomonė. Politologo manymu, informavimo priemonės, kontroliuodamos, paskirstydamos bei pagal rangą surikiuodamos faktus ir įvykius parodo, į ką vartotojams reikėtų atkreipti dėmesį, verčia susimąstyti dėl to, kas, žiniasklaidos nuomone, yra svarbu.⁵¹

⁴⁵ FRANKLIN, Bob; HAMER, Martin, et.al. *Key concepts in journalism studies*. Los Angeles, 2008, p. 130.

⁴⁶ ENTMAN, R.M. Framing: Towards a Clarification of a Fractured Paradigm. In *Journal of Communication* [interaktyvus]. 1993. vol. 43. p.p. 51-58. [žiūrėta 2014-03-05]. Prieiga per internetą: <http://sotomove.geo.uzh.ch/sotomo/pps/lit/entman_93.pdf>.

⁴⁷ KOENIG, Thomas. Routinizing Frame Analysis through the Use of CAQDAS. In *Restore.ac.uk*. 2004, p. 34. [žiūrėta 2014-03-24]. Prieiga per internetą: <http://www.restore.ac.uk/lboro/research/case_studies/hohmann/frames_and_CAQDAS.pdf>.

⁴⁸ TANKARD, J.W. The Empirical Approach to the Study of Media Framing. In *Framing Public Life: Perspectives on Media and Our Understanding of the Social World*. New York, 2001, p.p. 95-106.

⁴⁹ NEVINSKAITĖ, Laima. *Šiuolaikinės medijos ir masinės komunikacijos teorijos*. Vilnius, 2011, p. 88.

⁵⁰ Ten pat, p. p. 88-89.

⁵¹ BIELINIS, Lauras. *Visuomenė, valdžia ir žiniasklaida: prieštarą komunikacinė simbiozė*. Vilnius, 2005, p. 64.

Žiniasklaidos naudojamų *rėmų* poveikis auditorijai mėgintas patvirtinti praktiškai. Tyrimo objektu pasirinktas vienas plačiausiai pasaulyje, o ypač Amerikoje nuskambėjusių įvykių – *Watergato* skandalas. Tyrimas atskleidė, kad pasikeitus žiniasklaidos naudojamiems rėmams, pasikeitė ir viešoji nuomonė apie jį. „Iš pradžių žiniasklaida naudojo švelninantį įvardijimą „Watergate išdaigos“. Viešoji nuomonė pradėjo keistis tada, kai žiniasklaida ėmė pateikti įvykį kaip aukščiausio lygmens skandalą.“⁵²

D. McQuailas panašiai pateikia ir skirtingą įvykio rėminimą (1 lentelė)⁵³.

1 lentelė. D. McQuailo pateikiamas skirtingas įvykio rėminimas.

	KAL 007 (Korėjos lėktuvas, numuštas sovietų 1983 m.)	Iran Air 655 (Irano civilinis lėktuvas, numuštas JAV per Persijos įlankos karą 1988 m.)
Motyvus	Sąmoningai	Klaida
Pranešimo tonas	Emocingas / žmogiškas	Neutralus / techniškas
Apibūdinimas	Ataka	Tragedija

Taigi iš esmės rėminimo efektas siejamas su pranešimo turiniu. Tiesa, komunikacijos ekspertė L. Nevinskaitė atkreipia dėmesį į tai, kad internetas nekeičia teorijos esminių prielaidų, tačiau „didesnio interneto atvirumo auditorijai ir kitiems informacijos šaltiniams internete, ypač socialinėse medijose, galima tikėtis didesnės rėmų įvairovės.“⁵⁴

Dienotvarkės nustatymo teorija. Dienotvarkės nustatymo teoriją geriausiai atspindėtų klausimų arba problemų sąrašas, sudėliotas pagal svarbumą. Vadinasi, žiniasklaida nesako, kaip mąstyti, tačiau nurodo, apie ką galvoti.⁵⁵ Taip nutinka, kai žiniasklaida vieniems klausimams skiria daugiau dėmesio, o kitiems – mažiau.

Šios teorijos pagrindėjai Maxwellas McCombsas ir Donaldas Shaw atliko empirinį tyrimą apie 1968 metų JAV prezidento rinkimų kampaniją. Mokslininkai įrodė, kad politinės kampanijos dienotvarkę nustato žiniasklaida, iškeldama tam tikrus klausimus, kurie galėtų būti įdomūs ir reikšmingi jų auditorijai. Taigi tie klausimai, kuriems skiriama daugiausia dėmesio žiniasklaidoje, tampa svarbūs ir žmonėms. Kuo dažniau žiniasklaidoje kalbama viena ir kita tema, tuo auditorija

⁵² TANKARD, J.W. The Empirical Approach to the Study of Media Framing. In *Framing Public Life: Perspectives on Media and Our Understanding of the Social World*. New York, 2001, p. 95-106.

⁵³ McQUAIL, Denis; WINDAHL, Swen. *Communication Models for the Study of Mass Communications*. 2nd ed. London, 1993.

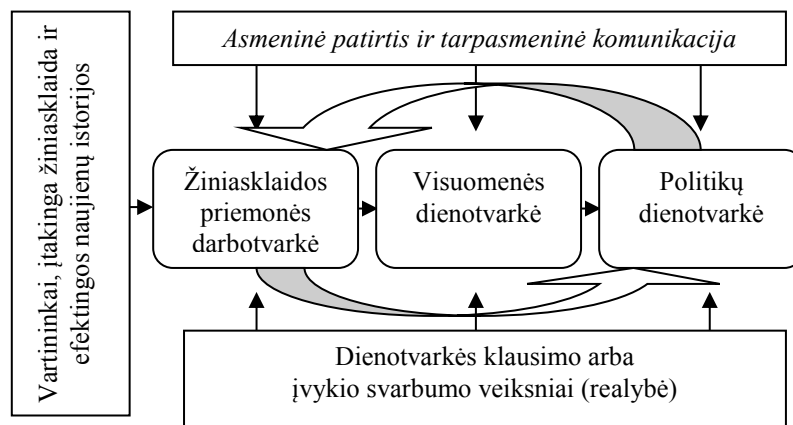
⁵⁴ NEVINSKAITĖ, Laima. *Šiuolaikinės medijos ir masinės komunikacijos teorijos*. Vilnius, 2011, p. 90.

⁵⁵ FRANKLIN, Bob; HAMER, Martin, et.al. *Key concepts in journalism studies*. Los Angeles, 2008, p. 12.

mano, kad tai itin reikšminga, svarbi ir aktuali problema.⁵⁶ L. Bielinis teigia, kad žiniasklaida patraukia viešąją nuomonę reikiamų klausimų link, taip suformuodama dienotvarkę ir problemų hierarchiją.⁵⁷

D. McQuailas ir Svenas Windahlas išskiria šias skirtingas dienotvarkes:

1. *Žiniasklaidos;*
2. *Visuomenės;*
3. *Politikos.*

2 paveikslas. Pagrindiniai dienotvarkės sudarymo komponentai pagal D. McQuailą.⁵⁸

Žiniasklaidos dienotvarkė sudaroma atsižvelgiant į įvykiams ir problemoms skiriamą vietos ir laiko kiekį. Visuomenės dienotvarkė egzistuoja, įvertinant tai, ką auditorija laiko esant svarbu. Politikos dienotvarkė, dar vadinama politinių partijų arba valdžios, kuriama dėmesį skiriant jos sprendžiamiesiems klausimams.⁵⁹

Masinės komunikacijos teoretikai išskiria ir pasirinktos dienotvarkės prognozuojams pasekmes – galimą žiniasklaidos poveikį vėlesniems auditorijos vertinimams ir požiūriams/elgesiu. Teigiama, kad žmonės priima sprendimus vadovaudamiesi ne visa žiniasklaidos suteiktos informacijos analize, o tik tam tikrais akcentais ar fragmentais, kurie jiems atrodė svarbesni ir apie kuriuos buvo daugiau kalbėta sprendimo priėmimo metu.

⁵⁶ McCOMBS, Maxwell E.; SHAW, Donald L. The Agenda-Setting Functions of Mass Media. [interkatyvus]. In *Public Opinion Quarterly*. 1972. vol. 36 (2). p.p. 176-187. Prieiga per internetą: <http://www.unc.edu/~fbaum/teaching/PLSC541_Fall06/McCombs%20and%20Shaw%20POQ%201972.pdf>.

⁵⁷ BIELINIS, Lauras. *Visuomenė, valdžia ir žiniasklaida: prieštaringa komunikacinė simbiozė*. Vilnius, 2005, p. 70.

⁵⁸ Ten pat, p. 108.

⁵⁹ McQUAIL, Denis; WINDAHL, Swen. *Communication Models for the Study of Mass Communications*. 2dn ed. London, 1993, p. 107.

Tai patvirtino spausdintos ir internetinės „New York Times“ versijų skaitytojų tyrimas.⁶⁰ Laikraščio skaitytojai palyginus su naujienų portalų skaitytojais susidarydavo visai kitokią darbotvarkę – perskaitę daugiau naujienų apie visuomenės reikalus, didesnę dėmesį skyrė tarptautiniams įvykiams. „Laikraščiams geriau pavyksta „sugundyti“ skaitytojus perskaityti daugiau naujienų, kurios jų asmeniškai gal ir nelabai domina.“⁶¹

Manoma, kad dėl to interneto portalų skaitytojai gali būti per mažai informuoti apie einamuosius įvykius, nes informaciją jie gali rinktis iš pernelyg plataus žinių srauto. Analogišką išvadą leidžia daryti ir kiti atlikti tyrimai. Mokslininkai jau kalba ir apie galimą didėjančią visuomenės fragmentaciją pateikiamos informacijos aspektu.⁶² L. Nevinskaitė taip pat patvirtina, kad interneto naujienų skaitytojai gali susidaryti kiek kitokią dienotvarkę, negu laikraščių skaitytojai.

„Tyrimai rodo, kad naujienas internete skaitantys žmonės pasirenka skaityti kitokias naujienas negu laikraščių skaitytojai, rinkdamiesi pagal savo pačių prioritetus, o ne tuos, kuriais remiasi profesionalūs naujienų atrinkėjai.

Tiesa, portalai gali rūšiuoti naujienas pagal svarbumą, kai kurias naujienas rodydami portalo viršuje arba rubrikos viršuje su nuotrauka. Taigi laikraščių ir internetinių portalų skaitytojai susiformuoja skirtingas dienotvarkes.“⁶³

⁶⁰ ALTHAUS, Scott L.; TEWKSBURY, David. Agenda Setting and the “New” News. Patterns of Issue Importance Among Readers of the Paper and Online Versions of the New York Times. In *Communication Research* [interaktyvus]. 2002. vol. 29 (2). p.p. 180-207. [žiūrėta 2014-03-12]. Prieiga per internetą: <<http://crx.sagepub.com/content/29/2/180.full.pdf+html>>.

⁶¹ SCHOENBACH, Klaus; de WAAL, Ester; LAUF, Edmund. Online and Print Newspapers: Their Impact on the Extent of the Perceived Public Agenda. In *European Journal of Communication* [interaktyvus]. 2005. vol. 20. p. 245-258. [žiūrėta 2014-03-25]. Prieiga per internetą: <<http://ejc.sagepub.com/content/20/2/245.full.pdf+html>>.

⁶² ALTHAUS, Scott L.; TEWKSBURY, David. Agenda Setting and the “New” News. Patterns of Issue Importance Among Readers of the Paper and Online Versions of the New York Times. In *Communication Research* [interaktyvus]. 2002. vol. 29 (2). p.p. 180-207. [žiūrėta 2014-03-12]. Prieiga per internetą: <<http://crx.sagepub.com/content/29/2/180.full.pdf+html>>.

⁶³ NEVINSKAITĖ, Laima. *Šiuolaikinės medijos ir masinės komunikacijos teorijos*. Vilnius, 2011, p. 82.

Taigi naujienos rėminimo ir darbotvarkės nustatymo teorijos ne tik papildo viena kitą, bet ir yra gana glaudžiai susijusios. Žiniasklaidos *rėmai* nustato, kaip įvykį reikėtų interpretuoti, o darbotvarkė iš esmės formuoja viešąjį diskursą. Tad kaip pateikti naujieną, kokį žanrą pasirinkti priklauso ne tik nuo naujienos vertės, jos atrankos kriterijų, bet ir nuo žiniasklaidos rėminimo principo bei darbotvarkės nustatymo.

Pagrindinė laikraščių naujienų tematika

1. Įvairūs pasisekimai, apdovanojimai.
2. Moterys ir mažumos.
3. Neįgalieji.
4. Rinkimai ir paskyrimai.
5. Viešosios kampanijos (sveikuoliai, labdaros).
6. Žymių asmenų vizitai.
7. Sukaktys ir jubiliejai.
8. Metų rezultatai.
9. Šventės.
10. Valdžios institucijų požiūris.
11. Konkretaus kolektyvo, institucijos vidaus įvykiai.

Keletas standartinių kriterijų, sudarančių naujieną:

1. Konfliktas.
2. Progresas.
3. Nelaimė.
4. Padariniai.
5. Įžymumas.
6. Naujoviškumas.
7. Laikas (naujumas).
8. Artimumas.

• **KLAUSIMAI IR UŽDUOTYS**

- 1. Kaip suprantate naujieną Lietuvoje, Kaune, Ukmergėje, Vilniaus universitete?**
- 2. Naudodamiesi McQuailo skirtingo įvykio rėminimo modeliu pateikite iš žiniasklaidos pasirinkto atvejo analizę.**
- 3. Pasiūlykite savo kriterijų reikšmingumo skalę nustatant naujienos vertę ir atranką.**
- 4. Įvertinkite D. McQuailo dienotvarkės sudarymo komponentus. Kokią dienotvarkę siūlytumėte šalies, miesto, rajono ir Universiteto laikraščiams?**

2. Informaciniai žanrai

Didžiąją dalį žiniasklaidoje publikuojamų tekstų užima informacinių žanrų grupės žurnalistiniai kūriniai. Jie sudaro pagrindinį naujienų srautą, publikuojamą tiek spaudoje, tiek internete, siekiant kuo greičiau skaitytojams pateikti pačias naujausias žinias apie svarbiausius, aktualiausius ir įdomiausius įvykius, reiškinius iš įvairių mūsų gyvenimo sričių. Šiame skyriuje aptarsime dažniausiai naudojamus, t.y. populiariausius informacinius žanrus, nagrinėdami pavyzdžius susipažinsime su šių žanrų rašymo ypatumais.

2.1. Žinutė

Vienas seniausių žurnalistikos žanrų – *žinutė*. Ji laikoma pačiu objektyviausiu kūrinium, nes jos paskirtis ir tikslas – operatyviai, glaustai paskleisti naujausią informaciją. Naujienos esmė išdėstoma atsakymų į klausimus: *Kas? Kur? Kada?* įvyko forma. Laiko atžvilgiu įvykis gali būti aprašomas trejopai: vyko, vyksta, vyks.

Naudodami žinutės žanrą skaitytojui galime pranešti apie įvykusį įvykį ar renginį, taip pat apie šiuo metu vykstantį įvykį (renginį), arba jį anonsuoti. Dažniausiai anonsinės žinutės rašomos apie įvyksiančius kultūros renginius, parodas, susitikimus.

Žinučių tematika aprėpia visuomeninio, politinio, ekonominio, politinio, kultūrinio gyvenimo įvykius. Tačiau pagal pateikiamos informacijos pobūdį žinutės skirstomos į *įvykines* ir *neįvykines*. Pirmoji grupė – tai žinutės, susijusios su konkrečiu įvykiu. Neįvykinėse⁶⁴ žinutėse pateikiama nauja informacija apie kasdienybės pokyčius. Galima sakyti, kad tai informacija, prie kurios nuolat grįžtama, informuojant skaitytojus, kas pasikeitė vienoje ar kitoje srityje. Beje, šiai grupei priskiriamos kritinės žinutės (replikos) ir itin trumpi, informatyvaus pobūdžio pasakojimai apie žmones.

Nuo pateikiamos informacijos kiekio išskiriamos kelios žinučių rūšys:

kronikinė, paprastoji, išplėstinė.

Kronikinėje žinutėje „telegrafiniu“ stiliumi, trumpais sakiniais atsakome į klausimus *kas? kur? kada?* Dažniausiai tokios žinutės spausdinamos su rubrikomis „Dienos naujienos“,

---

⁶⁴ Šis pavadinimas yra sąlyginis, nes naujiena savo esme yra tam tikru aspektu įvykis.

„Telefaksas“, „Vienu sakiniu“, „Krašto naujienos“, „Nuo penktadienio iki penktadienio“, „Trumpai“, „Naujienų spektras“ ir pan.

Kronikinės žinutės, kuri publikuojama ne žinučių bloke, bet atskirai, pavadinimas būna iš kelių arba vieno žodžio. (Pavyzdžiui, *Tikrins atmintį; Perims stadioną; Nemokami autobusai; Sėkmė; Lyderiai* etc.) Tokiems žurnalistiniams tekstams būdingas sausas, oficialus stilius. „Lietuvos ryto“ dienraštyje žinutės publikuojamos su rubrika „Žinių srautas“. Susipažinkime, kokios temos ir kaip jos pateikiamos šiame kronikinių žinučių bloke (1 pavyzdys).

1 Pavyzdys

Žinių srautas⁶⁵

Surengė akciją

Vakar minint Tarptautinę oraus darbo dieną prie Vyriausybės rūmų į protesto akciją susirinko kelios dešimtys profesinių sąjungų atstovų. Protestuotojai reikalavo didinti minimalų pragyvenimo lygį ir visus su darbuotojais susijusius reikalus svarstyti Trišalėje taryboje.

Vėliau mitinguotojai sėdo į du atvirus autobusus ir reikšdami savo reikalavimus važinėjo Vilniaus gatvėmis.

Veiks verslo taryba

Vakar Astanoje veiklą oficialiai pradėjo dvišalė Kazachstano ir Lietuvos verslo taryba, kuri rūpinsis verslo ryšiais ir konkrečių projektų įgyvendinimu.

Į Kazachstaną su vizitu nuvykusi prezidentė D.Grybauskaitė vakar atidarė dviejų šalių verslo forumą.

Pamatė, ko mokyti

Tokijuje viešinti Seimo pirmininkė I.Degutienė patyrė, kad Lietuva turėtų iš Japonijos mokyti, kaip kurti ir palaikyti smulkųjį ir vidutinį verslą, kuris tampa vidurinės klasės oraus ir atsakingo gyvenimo pagrindu.

I.Degutienė vakar susitiko su Japonijos užsienio prekybos organizacijos prezidentu H.Yokoo ir kitais vadovais.

Apskundė E.Zingerį

Penki opozicijos atstovai parašė raštą Seimo pirmininkei I.Degutienei, kuriame kaltina Užsienio reikalų komiteto pirmininką konservatorių E.Zingerį neatsakingu elgesiu, todėl darbas eina vyksta chaotiškai, dokumentų projektai rengiami skubotai, o diskusijos įgauna vienpusišką atspalvį.

Apdaužė automobilius

Ketvirtadienį vakare Vilniuje Baltarusijos ambasados patarėjas J.Diktijevskis, važiuodamas „Volkswagen Jetta“ su žaliais diplomatiniais numeriais, trenkėsi į kelkraštyje stovintį mikroautobusą „Renault“, o šis dar atsitrenkė į stovintį BMW.

Pasak policijos pareigūnų, diplomatas buvo akivaizdžiai neblaivus, tačiau jis atsisakė tikrintis alkoholio matuokliu.

Neįleido gruzinų

Pasieniečiai neleido į Lietuvos teritoriją per Nidos pasienio kontrolės punktą įvažiuoti aštuoniems gruzinų tautybės Rusijos piliečiams ir panaikino jų turėtas Šengeno visas, kurias užsieniečiai gavo apgaule.

Nuolatinės rubrikos, skirtos kronikinėms žinutėms, ypač populiarios regionų ir vietinėje spaudoje. Tarkim, Mažeikių rajono laikraštyje „Santarvė“ rubrikoje, pavadintoje „Vakar Šiandien

⁶⁵ Lietuvos rytas, 2011 -10- 08

Rytoj“, publikuojamos žinutės apie rajone vykusius, vykstančius ir vykšančius arba su rajono gyventojais susijusius renginius, įvykius, susitikimus ir pan.

Šioje rubrikoje spausdinamų žinučių autorystė išimtinai priklauso redakcijai, jos pasirašomos redakcijos trumpiniu „Santarvės“ inf. Štai keletas kronikinių žinučių pavyzdžių, išspausdintų su šia rubrika.

2 Pavyzdys

Mažeikių bažnyčios – tapybos darbuose⁶⁶

Vakar Ukmergės rajono Šešuolių kaime atidaryta mažeikiškės muziejininkės Aldonos Butkuvienės tapybos darbų paroda, pasakojanti apie Mažeikių Romos katalikų bažnyčias. Parodos autorė ant kartono aliejumi tapytuose paveiksluose užfiksavo 18 Mažeikių dekanato bažnyčių.

Tapybos darbus Lietuvos valstybės – Mindaugo karūnavimo dienos proga A. Butkuvienė panoro parodyti savo tėviškės žmonėms, o prieš Kalėdas ketina į parodą pakviesti ir mažeikiškius.
„Santarvės“ inf.

Kaip matome, žinutė pradedama prieveiksniu „Vakar“, t.y. nuoroda apie parodą, kuri atidaryta gana toli nuo Mažeikių – Ukmergės rajono Šešuolių kaime. Tačiau pirmame žinutės sakinyje iškart pasakoma, kodėl tai aktualu skaityti laikraščio rubrikoje „Vakar Šiandien Rytoj“. Ogi todėl, kad Šešuoliuose atidaryta Mažeikių gyventojos, muziejininkės tapybos darbų paroda. Be to, žinutėje pasakoma net kokia yra parodoje eksponuojamų darbų tematika. Tai 18 Mažeikių dekanato bažnyčių, taip pat iškart dar paaiškinama, kodėl tapytoja eksponuoja savo darbus visai kitame Lietuvos kampelyje (Citata: *Tapybos darbus Lietuvos valstybės – Mindaugo karūnavimo dienos proga A. Butkuvienė panoro parodyti savo tėviškės žmonėms, o prieš Kalėdas ketina į parodą pakviesti ir mažeikiškius.*). Taigi žinutės autorius anonsuoja ir būsimąją parodą Mažeikių skaitytojams. Atkreipkime dėmesį, kokia informacine prasme talpi ši žinutė, nors ją tesudaro trys sakiniai. Tiesa, jie gana ilgi: atitinkamai 19; 12; 23 žodžiai. Galbūt stiliaus aspektu galima būtų ką tobulinti, bet naujienos esmė tekste išgryninta.

3 Pavyzdys

Organizuojami kursai⁶⁷

Šiandien 15 valandą Mažeikių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras organizuoja nemokamus šiaurietiško ėjimo mokymus. Jie prasidės mikrorajono poliklinikoje (Naftininkų g. 9, IV aukštas).

Neturintiems lazdų registruotis iš anksto telefonuxxxxxxxxx.

„Santarvės“ inf.

⁶⁶ Santarvė, Nr. 74, 2014-07-03

⁶⁷ Ten pat

Šįsyk žinutė taip pat pradedama prieveiksmiu, „Šiandien“. Akylūs užsakomųjų tekstų *ieškotojai* galėtų įtarti, priekaištauti redakcijai, neva tekstas primena rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro skelbimą, tačiau manytina, jog vietiniame laikraštyje būtent tokia informacija (citata: (...) *organizuoja nemokamus šiaurietiško ėjimo mokymus*), neabejotinai yra aktuali ir reikalinga rajono gyventojams, todėl anonsinės žinutės publikavimas tokioje rubrikoje pateisinamas.

4 Pavyzdys

Avarijos kaltininkas – jaunas, girtas ir be teisių⁶⁸

Trečiadienio rytą 23 metų mažeikiškis sukėlė avariją, kurioje buvo nesunkiai sužeisti du žmonės.

Avarija įvyko kelyje Palanga-Kretinga. Automobilį „Mitsubischi Carisma“ taranavo dideliu greičiu lėkęs „Opel Astra“ vairuotojas. „Mitsubischi Carisma“ po smūgio nuvažiavo nuo kelio ir apsisvertė.

„Opel Astra“ dar trenkėsi į stulpą ir jį nulaužė. Vairuotojas iš įvykio vietos nuvažiavo.

Klaipėdos ir Kretingos policijos pareigūnai automobilį ir avariją sukėlusį vairuotoją rado už kelių kilometrų. Vairuotojas – mažeikiškis D. K., gimęs 1991 m., buvo girtas (nustatytas 2,38 promilės girtumas). Be to, jaunuolis niekada neturėjo vairuotojo pažymėjimo. Kretingos rajono policijoje dėl šio įvykio pradėtas tyrimas.

„Santarvės“ inf.

Trečiojoje žinutėje, publikuotoje aptariamoje rubrikoje, šiek tiek peržengiamos kronikinės žinutės ribos ne tik apimties aspektu. Pateikiamos informacijos turiniu ji artimesnė paprastajai žinutei, nes matome, kad pats pirmasis sakinytis yra įžanginis. Iš teksto matyti, kad greičiausiai žinutė parengta iš policijos suvestinių, nes joje pateikiamos tam tikros įvykio detalės, netgi smulkios autoįvykio aplinkybės, kurios gali būti žinomos tik pareigūnams (Citata: *taranavo dideliu greičiu lėkęs „Opel Astra“ vairuotojas; po smūgio nuvažiavo nuo kelio ir apsisvertė; „Opel Astra“ dar trenkėsi į stulpą ir jį nulaužė. Vairuotojas iš įvykio vietos nuvažiavo. Pareigūnai automobilį ir avariją sukėlusį vairuotoją rado už kelių kilometrų. Mažeikiškis D. K., gimęs 1991 m., buvo girtas (nustatytas 2,38 promilės girtumas). Be to, jaunuolis niekada neturėjo vairuotojo pažymėjimo.*). Vis dėlto minėtoje rubrikoje ši žinutė tinkamai užima savo vietą, nes turinio prasme yra tiesiogiai susijusi su rajono gyventojais.

Paprastoji žinutė – tai žurnalistinis tekstas, kuriame pateikiame kur kas daugiau publicistinių detalių. Tokioje žinutėje jau atsakome ir į klausimą *kaip*. Būtent atsakymas į šį klausimą gali papildomai sudaryti apie 4-5 sakinius teksto. Dažnai tokios žinutės parengiamos naudojant informaciją iš pranešimų spaudai, oficialiai skelbiamų institucijų suvestinių ir pan. Tačiau dirbdami su tokia medžiaga turėtume būti atidūs, jei įmanoma, ieškoti galimybių tikslinti gautą informaciją,

⁶⁸ Santarvė, Nr. 78, 2014-07-12

sisisiekti su kompetentingais šaltiniais. Kad tai reikalinga, iliustruoja pavyzdys iš žurnalistinės praktikos (5 pavyzdys).

5 Pavyzdys

<p>Rokiškio r. psichiškai nesveikas vyras nužudė savo mamą⁶⁹ <i>Delfi.lt</i> 2007 vasario mėn. 11 d. 11:25</p> <p>Šeštadienio rytą Rokiškio rajono Pakriaunių sodybos malkinėje rastas 89 metų senutės lavonas. Moters kūnas buvo nusėtas kraujosruvomis. Nusikaltimu įtariamas su ja gyvenęs sūnus po apklausos paguldytas į Rokiškio respublikinę psichiatrijos ligoninę.</p> <p>Kaip DELFI sakė Rokiškio rajono policijos pareigūnai, apie nusikaltimą policijai pranešė negyvą mamą radęs kitas jos sūnus. Dėl įvykio Rokiškio rajono policijoje pradėtas ikiteisminis tyrimas.</p>	<p>Rokiškio rajone sūnus nužudė tėvą⁷⁰ <i>Alfa.lt</i> 2007 vasario mėn. 11 d. 12:00</p> <p>Kaip įtariama, sutrikusios psichikos vyriškis Rokiškio rajone šeštadienį nužudė savo tėvą.</p> <p>Pasak Policijos departamento pranešimo, apie 9 val. Pakriaunių kaime, savo sodybos malkinėje rastas negyvas O. B. (gim. 1918 m.). Ant jo kūno aptikta kraujosruvų.</p> <p>Policija vyriškio nužudymu įtaria pensininko sūnų R. B. (gim. 1945 m.). Įtariamasis buvo apklaustas ir paguldytas į Rokiškio psichiatrijos ligoninę.</p> <p>Dėl nužudymo pradėtas ikiteisminis tyrimas.</p>
---	--

Na, o Policijos suvestinėje⁷¹ apie aprašomą įvykį buvo paskelbta tokia informacija.

<p>Gautas R. K. tarnybinis pranešimas apie tai, kad 2007-02-10 apie 09. 00 val. Pakriaunių k., Obelių sen., Rokiškio r., savo sodybos malkinėje rastas pil. O. B., gyv. Pakriaunių k., Obelių sen., Rokiškio r. lavonas su kraujosruvomis veido, rankų pirštų ir kojų kelių srityse. Įvykis tiriamas.</p> <p>Šios nusikalstamos veikos padarymu įtariamas kartu gyvenantis sūnus R. B., II grupės invalidas (turintis psichikos negalią), po apklausos paguldytas į Rokiškio respublikinę psichiatrinę ligoninę.</p>
--

Suprantama, kad ši informacija ir buvo pirminis šaltinis, kuriuo pasinaudojo žurnalistai rašydami žinutę. Tačiau dera atkreipti dėmesį, jog *Delfi.lt* žurnalistai nesibodėjo susisiekti su rajono policijos pareigūnais, pasiaiškinti daugiau nelaimingo atsitikimo detalių (tekste yra nuoroda: „*Kaip DELFI sakė Rokiškio rajono policijos pareigūnai*“), todėl šioje žinutėje pranešama apie auką – moterį. Darytina prielaida, jog kitos naujienų svetainės žurnalistai to nedarė, nes auką įvardijo pagal suvestinėje pavartotą žodį.⁷²

O štai kaip naujienų agentūra ELTA pateikia pranešimą apie tą patį įvykį (6 pavyzdys).

⁶⁹ Prieiga per internetą: <http://www.delfi.lt> [Žiūrėta 2007- 02- 11].

⁷⁰ Prieiga per internetą: <http://www.alfa.lt> [Žiūrėta 2007- 02- 11].

⁷¹ Prieiga per internetą: http://policija.rokiskyje.com/viewpage.php?page_id=25 [Žiūrėta 2007- 02- 11].

⁷² *Lietuvių kalboje žodis lavonas neturi moteriškos giminės.*

6 pavyzdys

Psichikos ligonis nužudė motiną⁷³

Rokiškis, vasario 12 d. (ELTA).

Šeštadienio rytą Rokiškio rajone rastas 89 metų kraujosruvomis nusėtas senutės lavonas. Įtariama, kad ją nužudė sunkia psichikos liga sergantis jos sūnus.

Senutės lavonas rastas Rokiškio rajono Pakriaunių sodybos malkinėje.

Nužudymu įtariamas Rokiškio respublikinėje psichiatrijos ligoninėje dėl sunkių psichikos sutrikimų gydytas sūnus. Po apklausos jis gražintas į psichiatrijos ligoninę.

Kaip Eltai sakė Rokiškio rajono policijos komisariato viršininkas Stasys Meliūnas, ši skaudi nelaimė yra netobulos psichikos ligonių integracijos į visuomenę pasekmė.

„Senyvo amžiaus mama vienkiemyje buvo palikta viena tvarkytis su jau aštuonis kartus Rokiškio respublikinėje psichiatrijos ligoninėje gydytu sūnumi“, - sakė komisariato viršininkas.

Pasak jo, manoma, kad sūnus sunkų nusikaltimą įvykdė ištiktas haliucinacijų.

„Apie įvykį Rokiškio rajono policininkams prisistatęs broliu pranešė pats mamos nužudymu įtariamas sūnus“, - sakė S. Meliūnas.

Dėl įvykio Rokiškio rajono policijoje pradėtas ikiteisminis tyrimas.

Be abejo, iš nurodytų datų matome, kad ši žinutė truputį „vėluoja“ laiko prasme (nepranešama iškart, tik redakcijai e. paštu gavus policijos suvestinę). Tačiau manytina, kad šis tekstas visuomenei reikalingesnis tuo aspektu, jog atkreipia skaitytojų dėmesį į socialinę problemą, kurią konstatuoja agentūros žurnalistų kalbintas atsakingas pareigūnas – rajono policijos komisariato viršininkas (Citata: *Kaip Eltai sakė Rokiškio rajono policijos komisariato viršininkas Stasys Meliūnas, ši skaudi nelaimė yra netobulos psichikos ligonių integracijos į visuomenę pasekmė. „Senyvo amžiaus mama vienkiemyje buvo palikta viena tvarkytis su jau aštuonis kartus Rokiškio respublikinėje psichiatrijos ligoninėje gydytu sūnumi“, - sakė komisariato viršininkas. Pasak jo, manoma, kad sūnus sunkų nusikaltimą įvykdė ištiktas haliucinacijų.*).

Dar atkreipkime dėmesį į kitą šios žinutės detalę (Citata: *„Apie įvykį Rokiškio rajono policininkams prisistatęs broliu pranešė pats mamos nužudymu įtariamas sūnus“, - sakė S. Meliūnas.*). Aptariamoje žinutėje net patikslinamas pranešimo apie įvykį faktas (Delfi žinutėje rašyta: *Kaip DELFI sakė Rokiškio rajono policijos pareigūnai, apie nusikaltimą policijai pranešė negyvą mamą radęs kitas jos sūnus.*)

Taigi lygindami visas tris žinutes apie tą patį įvykį matome, kad laiko aspektas (kada pranešti vasario 11 ar vasario 12) šiuo atveju neturi tokios didelės reikšmės, kaip kad tikslumas ir problemos aktualumas visuomenei (šiuo atveju psichikos ligonių integravimo į visuomenę netobulumas).

Dabartiniu metu, kai valstybinės institucijos, nevyriausybines organizacijos, privačios bendrovės, visuomenės veikėjai (tiksliau, jų atstovai) kasdien išplatina gausybę pranešimų spaudai⁷⁴, redakcijoms neleistina *copy-paste* praktika, menkinanti profesionalią žurnalistų veiklą. Naujienų agentūra BNS turi specialią pranešimų spaudai talpyklą – *Spaudos centras*. Joje

⁷³ Prieiga per internetą: <http://www.elta> [Žiūrėta 2007-02-12].

⁷⁴ *Dienraščių ir naujienų agentūrų redaktoriai sako, kad per dieną gaunama arti kelių šimtų pranešimų spaudai, todėl naujienos atrankos kriterijus labai svarbu.*

žurnalistai gali rasti ne tik aukščiausiųjų šalies vadovų, valstybės institucijų, politikų dienotvarkes, bet ir įvairių tiek viešojo, tiek privataus sektoriaus pranešimų spaudai. Tai puiki pirminių informacijos šaltinių vieta. Žurnalistui belieka tik pasirinkti temą ir gilintis, kaip greičiau ir tiksliau pateikti naujieną savo auditorijai.

Pateikiamas pavyzdys akivaizdžiai parodo, kad kai kurios žiniasklaidos priemonės naudoja tokią ydingą žurnalistinę praktiką (7 pavyzdys). Pasakytina, kad tai ne vienintelis ir ne vienintelės žiniasklaidos priemonės *Copy-paste* naudojamos praktikos atvejis. Atkreipkime dėmesį į 7 pastraipą, kurioje nurodoma autoriaus nuosavybė. Tai ir tėra vienas skirtumas tarp pranešimo spaudai ir interneto svetainės žinutės. Įdėmiai perskaitykime žurnalistų teksto pastraipą!

7 Pavyzdys

		
Pavadinimas	Tarnybinis šuo Spaikas padėjo aptikti narkotines medžiagas⁷⁵	Tarnybinis šuo Spaikas padėjo aptikti narkotines medžiagas⁷⁶
Pastraipos		
1	Lapkričio 27 d. laisvės atėmimo vietų ligoninės pareigūnai, bendradarbiaudami su Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo kinologais, sutrukdė narkotinių medžiagų perdavimą nuteistajam.	Š.m. lapkričio 27 d. Laisvės atėmimo vietų ligoninės pareigūnai, bendradarbiaudami su Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo kinologais, užkardė narkotinių medžiagų perdavimą nuteistajam.
2	Apie 10.30 val. į laisvės atėmimo vietų ligoninės pašto bei perduodamų siuntinių ir smulkiųjų paketų su spauda priėmimo bei pasimatymų biurą pilietis S.P. atnešė nuteistajam V.A. sportinius batelius.	Apie 10.30 val. į Laisvės atėmimo vietų ligoninės pašto bei perduodamų siuntinių ir smulkiųjų paketų su spauda priėmimo bei pasimatymų biurą pilietis S.P. atnešė nuteistajam V.A. sportinius batelius.
3	Kilus įtarimui, kad juose gali būti slepiamos narkotinės medžiagos, bateliai buvo patikrinti šuns Spaiko, apmokyto ieškoti narkotinių medžiagų. Pareigūnų įtarimai pasitvirtino.	Kilus įtarimui, kad juose gali būti slepiamos narkotinės medžiagos, bateliai buvo patikrinti šuns Spaiko, apmokyto ieškoti narkotinių medžiagų, pagalba. Pareigūnų įtarimai pasitvirtino.
4	„Tarnybiniai šunys kiekvieną dieną tikrina atvežtus suimtuosius, įvažiuojančias į teritoriją ir išvažiuojančias transporto priemones bei atliekančiųjų bausmę gyvenamąsias patalpas ir kita. Šunys turi unikalią savybę atpažinti narkotines medžiagas bei rasti jas pačiose netikėčiausiose	„Tarnybiniai šunys kiekvieną dieną tikrina atvežtus suimtuosius, įvažiuojančias į teritoriją ir išvažiuojančias transporto priemones bei atliekančiųjų bausmę gyvenamąsias patalpas ir pan. Šunys turi unikalią savybę atpažinti narkotines medžiagas bei rasti jas pačiose netikėčiausiose vietose. Tuo jie labai gelbsti bausmių vykdymo

⁷⁵ Prieiga per internetą: <http://www.balsas.lt>[Žiūrėta 2008 -11- 28].

⁷⁶ Prieiga per internetą: <http://www.bns.lt>[Žiūrėta 2008-11- 28].

	vietose. Tuo jie labai gelbsti bausmių vykdymo sistemos pareigūnams," - teigia Kalėjimų departamento Apsaugos ir priežiūros skyriaus viršininkas Viktoras Davidenko.	sistemos pareigūnams," - teigia Kalėjimų departamento Apsaugos ir priežiūros skyriaus viršininkas Viktoras Davidenko.
5	Kalėjimų departamento 2008 m. lapkričio 28 d. duomenimis, Laisvės atėmimo vietų ligoninėje yra 117 nuteistųjų ir 34 suimtieji. Šioje įstaigoje atliekami tyrimai arba gydomi nuteistieji ir suimtieji iš pataisos namų, kalėjimo, tardymo izoliatorių ir areštinių, išskyrus nuteistuosius iš atvirųjų kolonijų.	Kalėjimų departamento 2008 m. lapkričio 28 d. duomenimis, Laisvės atėmimo vietų ligoninėje yra 117 nuteistųjų ir 34 suimtieji. Šioje įstaigoje atliekami tyrimai arba gydomi nuteistieji ir suimtieji iš pataisos namų, kalėjimo, tardymo izoliatorių ir areštinių, išskyrus nuteistuosius iš atvirųjų kolonijų.
6	2008.11.28 15:44	2008-11-28 15:44
7	Šaltinis: Balsas.lt Ši informacija yra UAB „Balsas.lt“ nuosavybė. Ją galima platinti tik susitarus su portalo redakcija. Tai padaryti labai paprasta - reikia paskambinti tel. 8 5 203 2512 arba parašyti adresu reklama@balsas.lt. Beje, mes nesame šykštuoliai.	Kontaktinis (-iai) asmuo (-enys): Viktorija Butkienė Viešųjų ryšių skyriaus vyresnioji inspektorė Tel. +370 (5) 271 9014 El. paštas v.vainauskaite@kaldep.lt www.kaldep.lt <small>PRANEŠIMĄ PASKELBĖ VILMA BUDĖNIENĖ, KALĖJIMŲ DEPARTAMENTAS PRIE LR TEISINGUMO MINISTERIJOS</small>

Dar vienas pastebėjimas iš spaudos praktikos apie tai, ko nederėtų daryti dirbant su pranešimais spaudai. Tiesiog niekada į vieną tekstą nesudėti informacijos iš dviejų pranešimų spaudai. Pateikiamas 8 pavyzdys buvo publikuotas interneto laikraštyje 15 min. rubrikoje Aktualu – Kriminalai.

8 Pavyzdys

<p>Šiaulių rajone sūnus ant tėvo užmetė skalbimo mašiną, motinai išdaužė dantis⁷⁷ 2014 m. vasario 9 d. 15min.lt Šeštadienį Šiaulių pareigūnai skubėjo gelbėti vaikų smurtą kenčiančius tėvus. Motinai išdaužyti dantys. Ant tėvo užmesta skalbimo mašina. Šeštadienio rytą Šiaulių rajone, Bubių kaime girtas S.M. (gim. 1980 m.) tris kartus sudavė į veidą savo motinai. S.Š. (gim. 1961 m.) ir išmušė jai keturis viršutinius dantis. Motina mediko pagalbos atsisakė. Smurtautojas uždarytas į areštinę. Jam nustatytas 2,43 prom girtumas. Šiaulių rajone, Pakumulšių kaime, M.B. (gim. 1988 m.) konflikto metu pačiupo skalbimo mašiną „Ryga“ trenkė ja per galvą lovoje gulinčiam girtam (2,48 prom) tėvui J. B. (gim. 1961 m.). Tėvas į gydymo įstaigą vykti atsisakė. Sūnui nustatytas 2,78 prom. girtumas.</p>
--

⁷⁷ Prieiga per internetą: <http://www.15min.lt>[Žiūrėta 2014-02-09].

Galbūt šiuo atveju galima būtų iš policijos suvestinių pranešimus sujungti vienoje žinutėje, nes abu nusikaltimai įvyko tame pačiame rajone, manytina, kad to paties Šiaulių rajono policijos komisariato pareigūnai vyko ir į nusikaltimo vietą. Tačiau vien perskaičius žinutės pavadinimą, susidaro vaizdas, kad žinutė yra apie vieną smurtaujančią jaunuolį, pakėlusį ranką ir prieš tėvą, ir prieš motiną. Taigi pats žinutės pavadinimas yra netikslus, dviprasmiškas, taigi, klaidinantis.

Dirbdami su pranešimais spaudai turėtume būti labai atidūs, nors jie yra ir iš tos pačios įstaigos. Ypač reikia kruopštumo, išgilinimo, jeigu tai yra pranešimas apie asmenybes (9 pavyzdys).

9 Pavyzdys

Lietuva neteko dviejų žinomų skulptorių⁷⁸

BNS

Savaitgalį Lietuva neteko dviejų žinomų skulptorių - 74-erių Vytauto Šerio ir 79-erių Gedimino Jokūbonio.

Kaip pranešė Lietuvos dailininkų sąjunga, šeštadienį po ligos mirė Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas V.Šerys.

Skulptorius gimė 1931-ųjų sausio 24-ąją netoli Anykščių, Naujasodžio kaime. 1956-aisiais baigė Vilniaus dailės institutą. Nuo 1964-ųjų iki 1994-ųjų mokytojavo Justino Vienožinskio dailės mokykloje, taip pat dėstė Dailės akademijoje.

V.Šerys surengė 25 personalines parodas Lietuvoje, Danijoje, Austrijoje, Šveicarijoje, dalyvavo per 100 grupinių parodų Lietuvoje, Rusijoje, Vokietijoje, Latvijoje, Estijoje, Švedijoje, Austrijoje, Anglijoje, Belgijoje, Prancūzijoje, Kinijoje.

Ankstų sekmadienio rytą po sunkios ligos mirė G.Jokūbonis.

G.Jokūbonis sukūrė daug žinomų skulptūrų - Adomo Mickevičiaus paminklą ir skverą Vilniuje, Maironio paminklą Kaune, „Motiną“ Pirčiupio žudynių memoriale, Kipro Petrausko paminklą Vilniuje, Antano Baranausko paminklą Seinuose ir daugybę kitų.

G.Jokūbonis gimė 1927-ųjų kovo 8 dieną Kupiškyje. 1952 metais baigė tuometinį Lietuvos dailės institutą, taip pat dėstė Dailės akademijoje.

Velioniai pašarvoti Vilniuje, Mikalojaus Paco gatvėje esančiose laidojimo namuose.

G.Jokūbonio karstas išnešamas antradienį 14 valandą, o V.Šerio tą pačią dieną 15 valandą.

Skulptoriai bus laidojami Vilniaus Antakalnio kapinėse.

Ko gero perskaičius žinutės pavadinimą, pirmoji mintis, galinti kilti skaitytojui, tai nelaimingas atsitikimas, kurio metu iš karto netekome dviejų iškilų menininkų. *Vietoj moralo* – spaudoje turėtume rasti vietos atskiriems žurnalistikos kūriniais, prof. R.Marcinkevičienės įvardytiems liūdnujų progų žanrais⁷⁹. Šiuo atveju reikėjo dviejų nekrologų – savarankiško informacinio žanro, kurio tikslas papasakoti apie mirusį asmenį⁸⁰.

Kaip svarbu žurnalistui tam tikromis temomis kaupti vadinamą dosjė – t.y. rinkti ir sisteminti medžiagą, galima iliustruoti palyginus BNS agentūros ir *Delfi.lt* žinutes apie tą patį įvykį (10 pavyzdys).

⁷⁸ Prieiga per internetą: <http://www.bernardinai.lt> [Žiūrėta 2006 -10 -10].

⁷⁹ MARCINKEVIČIENĖ, Rūta. Žanro ribos ir paribiai. Spaudos patirtys. Vilnius, 2008, p.98.

⁸⁰ Nekrologas – informacinis žanras, kuriame pranešama apie žmogaus mirtį, jo gyvenimą ir veiklą.

10 pavyzdys

<p>Kumža – vienas iš aktyviausių diplomatų šalyje BNS 2007 sausio 29 d.</p> <p>Lietuvos ambasadorius Ukrainoje Algirdas Kumža pateko į aktyviausių diplomatų, dirbančių šioje šalyje, dešimtuką.</p> <p>Aktyviausius užsienių šalių ambasadorius Ukrainoje 2006 metais rinko šalies žurnalistai ir politikos apžvalgininkai.</p> <p>47 balus surinkęs A.Kumža užėmė 9 vietą. Aktyviausias Ukrainoje yra JAV diplomatinio korpuso vadovas, antroje vietoje - Rusijos, trečioje - Gruzijos, ketvirtoje - Lenkijos.</p> <p>Ambasadoriaus pareigas Ukrainoje Kovo 11-osios akto signataras A.Kumža pradėjo eiti nuo 2006 metų vasario.</p>	<p>A.Kumžai - Ukrainos žurnalistų pripažinimas <i>Eglė Digrytė, www.DELFI.lt</i> 2007 sausio mėn. 29 d.</p> <p>Mažiau nei metus dirbantis Lietuvos ambasadorius Ukrainoje Algirdas Kumža išrinktas vienu aktyviausių šioje šalyje dirbančių diplomatų. Interneto žurnalo „Glavred“ surengtoje apklausoje jis kartu su kolegomis iš tokių šalių kaip JAV, Rusijos, Suomijos, Vokietijos, Švedijos ir Vokietijos pateko į pirmąjį dešimtuką.</p> <p>Pernai aktyviausiai dirbusius diplomatinį misijų Ukrainoje vadovus „Glavred“ apklausoje rinko tarptautinės politikos ekspertai ir žurnalistai.</p> <p>A. Kumža, surinkęs 47 balus, užėmė devintąją vietą. Pirmieji tarp aktyviausių diplomatų – JAV ambasadorius Williamas Tayloras (118 balai), Rusijos ambasadorius Viktoras Černomyrdinas (110 balų) ir Gruzijos ambasadorius Grigolas Katamadžė (98 balai).</p> <p>Į pirmąjį dešimtuką taip pat pateko Lenkijos, Suomijos, Vokietijos, Čekijos, Didžiosios Britanijos ir Švedijos diplomatai.</p> <p>Remiantis Ukrainos Valstybinio protokolo valdybos duomenimis, pernai šioje šalyje buvo akredituoti 101 ambasadorius ir 15 tarptautinių organizacijų diplomatinį atstovų. Tiesa, ne visi iš jų reziduoja Kijeve.</p> <p>50 metų A. Kumža, pernai vasarį pakeitęs ankstesnį Lietuvos ambasadorių Kijeve Viktorą Baublį, iš karto pelnė ukrainiečių simpatijas, mat puikiai kalba ukrainietiška.</p> <p>Teisininko išsilavinimą turintis Kovo 11-osios akto signataras anksčiau nebuvo dirbęs diplomatinio darbo, tačiau prezidento Valdo Adamkaus pirmosios kadencijos metu buvo jo konsultantas ir kuravo ryšius su Ukraina. Nuo 1999 metų A. Kumža vadovavo Taraso Ševčenkos fondui, kuris plėtoja mokslo bei kultūros ryšius su Ukraina.</p> <p>Be to, A. Kumža yra žinomas kaip fotografas, alpinistas ir keliautojas. Savo kelionių į įvairius kraštus įspūdžius jis yra užfiksavęs keliose knygose – savotiškuose dienoraščiuose ir fotoalbumuose.</p>
---	--

Būtent *Delfi.lt* žurnalistės E. Digrytės žinutė yra puikus neįvykinės žinutės – trumpo, informatyvaus pobūdžio pasakojimo apie žmones pavyzdys. Be abejo, čia yra įvykis – aktyviausių

diplomatų rinkimai Ukrainoje. Taigi apie šį įvykį skaitytojus ir informuoja BNS agentūra. Galų gale ši žinutė ir yra naujienų agentūros darbo pavyzdys, kai siekiama pagrindinio tikslo – operatyviai ir glaustai pranešti žinią. O štai *Delfi.lt* žurnalistės tekstas parodo, kaip *įvykį* galima panaudoti norint skaitytojams daugiau papasakoti apie su tuo susijusį asmenį. Šis tekstas labiau tinka tiek laikraščiui, tiek interneto svetainei, be to, iliustravus nuotraukomis tokį tekstą galima paversti puikiai ir išsamiai parengta publikacija (juk *Delfi.lt* žinutėje parašyta ir apie ambasadoriaus pomėgius fotografuoti, keliauti ir t.t.).

Panagrinėkime dar vieną paprastą, neįvykinę žinutę (11 pavyzdys). „Šiaulių krašto“ žurnalistas nepraneša apie lėktuvo katastrofą Ukrainoje (apie tai jau informavo pasaulio naujienų agentūros, stambieji žiniasklaidos kanalai; apie tai jau visi tarytum žinome). Tačiau žurnalistas apie įvykusią tragediją pamėgina priminti nedidele žinute per asmenybę, kuri turi ir tam tikrų ryšių su Šiauliais. Žurnalistas trumpai pašnekina telefonu Lietuvos Respublikos garbės konsulą Nyderlanduose apie įvykusią tragediją ir pasirodo, kad nelaimė palietė pašnekovo šeimą, artimuosius. Pažiūrėkime, kaip žurnalistas pateikia informaciją kompoziciškai, net paprastą žinutę suskaidydamas į kelis skyrelius, ir tai skaitytojui sudaro tam tikro informacinio patrauklumo regimybę.

11 pavyzdys

Olando šeimą palietė tragedija Ukrainoje

Lukas ŠNIOLIS, Šiaulių kraštas, 2014 m. liepos 19 d.

Lietuvos Respublikos garbės konsulas Nyderlanduose Herman Kasper Adriaan de Lange, kurio dėka Šiauliai draugauja su Eteno-Lero miestu, tiesiogiai susidūrė su tragedijos Ukrainoje pasekmėmis: numušto Malaizijos oro linijų lėktuve skrido konsulo sūnaus draugas.

Nacionalinė tragedija

Telefonu „Šiaulių kraštui“ H. de Lange vakar pasakojo, kad lėktuve tarp 298 žuvusių žmonių buvo ir jo sūnaus draugas, kuris su žmona gyveno ir dirbo Malaizijoje, Kvala Lumpūre.

„Į Nyderlandus be žmonos jis buvo grįžęs tik dviem savaitėms, tam, kad sutvarkytų darbo reikalus, susitiktų su draugais, - pasakojo garbės konsulas. - Jo žmona vis Malaizijoje, šiuo metu ligoninėje, nes patyrė didžiulį šoką.“

H. de Lange sakė, jog sūnaus draugas galėjo rinktis tarp dviejų skrydžių: skrydžio su kita kompanija arba „Malaysia Airlines“. Pirmoji jau kelis mėnesius nebeskraidė per Rytų Ukrainą, tačiau sūnaus draugas pasirinko Malaizijos oro bendrovę.

„Malaysia Airlines“ privalėjo įvertinti riziką skrendant per konflikto zoną, – įsitikinęs H. de Lange. – Tai – nacionalinė tragedija.

Olandai suprato, kas vyksta

Olandai patyrė didelį šoką. „Žmonės yra išsigandę, nežino, ką daryti. Tai yra viena didžiausių tragedijų, ištikusių Nyderlandų karalystėje, - sakė Šiaulių bičiulis. – Šiuo metu yra vasaros atostogų sezonas, daugybė žmonių skrenda ilsėtis į šiltus kraštus, lėktuvu į Malaiziją skrido daugiau kaip pusė olandų, didžioji dalis iš jų – šeimos, vykusios atostogauti.“

Jis pasakojo, kad Amsterdamo oro uoste – sumaištis: atostogų džiaugsmas persipynęs su aukų artimųjų verksmais.

Garbės konsulo žodžiais, nuotaikos Nyderlanduose – antirusiškos. Žmonės pasipiktinę, girdėdami, kad juodosios lėktuvo dėžės išgabentos į Maskvą. Tai prieštarauja tarptautinėms normoms, nes lėktuvus nukrito ne Rusijos teritorijoje.

Olandai esantys labai atsargūs: nors turi nuomonę apie tai, kas galėjo lėktuvą numušti, nekaltina, kol nėra įrodymų.

H. de Lange pripažino, jog Nyderlanduose daug žmonių nekreipė dėmesio į įvykius Ukrainoje. Ši skaudi tragedija privertė suprasti, kas vyksta.

Amsterdame „Malaysia Airlines“ surengė spaudos konferenciją, bendrovė planuoja nuskraidinti aukų artimuosius į Ukrainą. Jiems teks atpažinti palaikus.

Išplėstinė žinutė. Be atsakymų į svarbiausius žinutės klausimus, skaitytojui paaiškinama smulkiau, kaip aprašomas įvykis įvyko. Todėl tokioje žinutėje pateikiama informacija apie įvykį lėmusį priežastis, to įvykio aplinkybes, o atsakydamas į klausimą *kodėl* tokios žinutės autorius, remdamasis keliais šaltiniais, turi parašyti kodėl aprašomo įvykio pasekmės ar rezultatai yra būtent tokie.

Taigi išplėstinė žinutė gerokai skiriasi nuo kronikinės ir paprastosios žinučių savo struktūra ir stilistika. Tokios žinutės nereikia pradėti kronikiniu modeliu, jai reikia papildomos informacijos. Tokio tipo publikacija turi ir savo stilistiką, kurią išskiria pavadinimas, citata (arba kelios), kelių šaltinių naudojimas, faktų išdėstymo nuoseklumas, loginė jų seka. Tačiau žurnalistikos teoretikai ir

praktikai dažnai primena, kad autoriai vengtų perkrauti tokio žanro žurnalistinį kūrinį pavardėmis ir skaičiais.

Rašydami išplėstinę žinutę galime naudoti epizodų sekos ar ištęstą medžiagos komponavimo formą. Tokio pobūdžio žinutes galime papildyti ir atskirais informacijos blokais, kurie temišškai yra susiję su žinutėje aprašomu veiksmu, procesu, reiškiniu. Panagrinėkime pateiktą pavyzdį ir pamatysime, kaip redakcija originaliai sprendžia temos pateikimą, jos išskleidimą naudodama išplėstinės žinutės žanrą (12 pavyzdys). Atkreipkime dėmesį, kad visas žinutės tekstas yra suskaidytas į potemes/ skyrelius. Kokios tų skyrelių pagrindinės idėjos? Kaip papildoma ir apjungiamą informacija, panaudojant tą pačią, BNS naujieną referendumo tema? Kaip informacine prasme sustiprinamas tekstas pateikiant ir labai konkrečią informaciją „Už ką balsuosime?“, t.y. skaitytojui pateikiama referendumo esmė.

12 pavyzdys

Aktualijos

Išankstinis balsavimas: mažas aktyvumas ir sumišę rinkėjai

Emilija GAIVENYTĖ, Vakarų ekspresas, 2014-06-26

Vakar prasidėjęs ir šiandien dar vyksiantis išankstinis balsavimas referendume dėl žemės pardavimo užsieniečiams ir keleto kitų Konstitucijos keitimo straipsnių pasižymėjo itin mažu aktyvumu. Tiesa, į Klaipėdos savivaldybę vakar atvykę balsuotojai negailėjo kritikos rinkimų komisijai. Vakar čia neapsieita ir be policijos pareigūnų bei elektros gedimų.

Savivaldybės rinkimų komisijos duomenimis, per pirmąsias tris išankstinio balsavimo valandas Klaipėdos savivaldybėje balsavo apie 40 rinkėjų. Palyginus su išankstiniais prezidento ir Europos Parlamento rinkimais, balsuotojų skaičius itin mažas, tačiau savivaldybės rinkimų komisijos pirmininkas Viktoras Greičius vakar dar nediršo daryti rimtų išvadų, ar bus viršytas 50 proc. aktyvumas.

Sukėlė sumaištį

Žmonės piktinosi dėl referendumo biuletenio teksto painumo. Į tris teiginius privalu atsakyti vienu „taip“ arba „ne“.

„Ilgai nežinojome, kur bus, kaip bus, kokie bus klausimai. Tik aktyvistų, kurie išnešiojo laikraščius, dėka sužinojau, koks yra biuletenio tekstas ir kaip reikia balsuoti“, - nusivylimo neslėpė ką tik iš balsavimo kabinos išėjusi moteris.

V. Greičius savo ruožtu akcentavo, kad už tokią biuletenio struktūrą yra atsakingi patys referendumo iniciatoriai.

Tuo metu visuomenininkui Andriui Ignatjevui, vakar irgi atėjusiam į Klaipėdos savivaldybę atiduoti savo balsą, teko susidurti su policija. Balsavimo komisijos narius ėmusiam klausinėti vyrui buvo surašytas protokolas.

„Norėjau sužinoti, kodėl viename voke yra mano asmeniniai duomenys ir mano balsavimo rezultatai. Taip pat klausiau, kokioms politinėms partijoms priklauso komisijos nariai. Komisijoje dirbantys žmonės yra vieši asmenys ir jie neturėtų slėpti tokios informacijos. Man keista, kad komisijos pirmininkas informacijos ieškojimą palaikė šurmulio kėlimu“, - teisinosi vyras.

V. Greičiaus teigimu, kviesti policijos pareigūnus dėl netinkamo balsuotojų elgesio jam teko pirmą kartą.

„Piliečiui buvo pateikti įstatymai dėl voko tvarkos. Jis toliau reikalavo, kad komisijos nariai prisistatytų, nors visi jie turi savo korteles. Vyras ėmė reikšti priekaištus, kodėl vykdamas referendumą dėl stojimo į Europos Sąjungą buvo dalijami milteliai, alus, o šįkart – nieko“, - sakė komisijos pirmininkas.

Anot jo, A. Ignatjevas buvo nusiteikęs agresyviai ir trukdė dirbti, kėlė sumaištį tarp žmonių, kurie ir taip buvo suglumę dėl neaiškių balsavimo biuletenių bei laikinai patalpose dingusios elektros ir dėl to sutrikusio balsavimo sistemos darbo.

Agituoja kaip nori?

Nors įstatymas draudžia skleisti politinę reklamą balsavimo laikotarpiu 50 m atstumu nuo rinkimo vietų, vakar Klaipėdos savivaldybės balsavimo patalpų prieškambaryje rinkėjus pasitiko ant stalo gulintys agitaciniai laikraščiai. Juos pamatęs V. Greičius sumišo ir pasiteisino, jog rinkimų komisijoje dirbantys žmonės ne viską suspėja pastebėti iš karto. Jo nuomone, šie laikraščiai buvo atnešti agitatorių vos prieš kelias minutes.

Beje, spaudoje pasirodė ir skelbimų, kuriuose raginami atsiliepti žmonės, „galintys ant savo automobilių ir ant savo balkonų iškabinti referendumo, kuris vyks 2014.06.29, reklamą“.

Paskambinus nurodytu telefonu atsiliepusi moteris nurodė kitą telefono numerį, kurio savininkas jau tvirtino galintis į sutartą vietą atvežti ant balkonų pririšamų plakatų ir lipdukų automobiliams. Jais esą tik raginama ateiti į referendumą.

Aiškinantis, ar tokia veikla yra teisėta, „Vakarų ekspresui“ savivaldybės administracijos Viešosios tvarkos skyriaus atstovai siūlė kreiptis į Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariata, o šio pareigūnai siūlė kreiptis į ... savivaldybę.

Savivaldybės rinkimų komisijos pirmininkas V. Greičius savo ruožtu aiškino, jog ši situacija gali būti labai paini ir reikėtų aiškintis kiekvieną atvejį, kur toks plakatas būtų pakabintas.

- ... - ... - ... - ... - ... - ...

Nuomonės

Premjeras Algirdas Butkevičius teigia ketinantis dalyvauti sekmadienį vyksiančiame referendume dėl žemės pardavimo. Tačiau jis pakartojo, kad kelių spekuliacijai žeme užkertantys saugikliai jau yra priimti Seime.

„Aš manau, kad per tą laikotarpį, kada buvo organizuojamas referendumas, dalis žmonių, kurie turėjo įsigiję žemę ir norėjo ją parduoti, finansiškai nukentėjo“, - kalbėjo A. Butkevičius.

Kritikai teigia, kad siūlomas draudimas parduoti žemę užsieniečiams pažeistų Lietuvos įsipareigojimus Europos Sąjungai ir dėl to šalis gali sulaukti sankcijų. Seimo opozicijoje esantys konservatoriai ragina boikotuoti referendumą. Referendumo iniciatyvai nepritaria ir valdantieji socialdemokratai.

BNS

Informacija

Už ką balsuojama?

Referendumu siūloma pakeisti Konstitucijos 9, 47 ir 147 straipsnius.

9 str. pirmąją dalį siūloma keisti taip: „Svarbiausi Valstybės bei Tautos gyvenimo klausimai sprendžiami referendumu. Referendumu priimti sprendimai gali būti keičiami tik referendumu.“

9 str. trečiąją dalį siūloma keisti taip: „Referendumas taip pat skelbiamas, jeigu jo reikalauja ne mažiau kaip 100 tūkstančių piliečių, turinčių rinkimų teisę.“

47 str. siūloma keisti taip: „Žemė, vidaus vandenys, miškai, parkai nuosavybės teise gali priklausyti tik Lietuvos Respublikos piliečiams ir valstybei. Lietuvos Respublikai priklauso išimtinės teisės į oro erdvę virš jos teritorijos, jos kontinentinį šelfą bei ekonominę zoną Baltijos jūroje. Lietuvos Respublikai išimtinė nuosavybės teise priklauso: žemės gelmės, taip pat valstybinės ir bendruomeninės reikšmės vidaus vandenys, miškai, parkai, keliai, istorijos, archeologijos ir kultūros objektai. Valstybinės ir bendruomeninės reikšmės gamtos išteklių išgavimo ir naudojimo klausimai sprendžiami tik referendumu. Žemės sklypai nuosavybės teise įstatymų nustatyta tvarka ir sąlygomis gali priklausyti užsienio valstybei - jos diplomatinėms ir konsulinėms įstaigoms įkurti.“

147 str. pirmąją dalį siūloma keisti taip: „Sumanymą keisti ar papildyti Lietuvos Respublikos Konstituciją turi teisę pateikti Seimui ne mažesnė kaip 1/4 visų Seimo narių grupė arba ne mažiau kaip 100 tūkstančių Lietuvos Respublikos piliečių, turinčių teisę balsuoti.“

Pritarti arba nepritarti galima tik visam Konstitucijos keitimo tekstui.

Kad referendumas įvyktų, jame turi dalyvauti 50 proc. rinkėjų.

13 pavyzdys

Prikelta Šernų šeimos istorija

Emilija GAIVENYTĖ, Vakarų ekspresas, 2014-06-23

Mažosios Lietuvos istorijos muziejuje lankytojams duris atvėrė iki rugsėjo 13 d. veikianti paroda „Lietuvos vėliavą iškėlus. Žemės banko Klaipėdos skyriaus direktoriaus Petro Šerno ir jo šeimos gyvenimo kelias“.

„Ši paroda alsuoja dvasiniu Klaipėdos koloritu. P. Šerno veikla – vienas gražiausių šio miesto istorijos pavyzdžių. Jis nepelnytai buvo apėjęs dulkėmis“, – mintimis dalijosi Klaipėdos miesto meras Vytautas Grubliauskas.

Ekspoziciją sudaro dvi temos. Pirmoji skirta Petro Šerno ir jo šeimos gyvenimui Klaipėdoje. Lankytojams pristatomos iki šiol nematytos fotografijos, kuriose užfiksuotos svarbios Šernų šeimos akimirkos: vaikų krikštytos, gimtadieniai, Kalėdų šventės, gyvenimas Smiltynės vasarnamyje, taip pat tragiškas, sunkus šeimos gyvenimo laikotarpis Vokietijoje, Gross Hesepe perkeltųjų asmenų stovykloje. Parodos svečiai išvys ir fotografijas, dokumentus, pasakojančius apie P. Šerno veiklą Klaipėdoje ir darbą Žemės banko Klaipėdos skyriuje.

Simboliškiausias eksponatas – didžiulė Lietuvos trispalvė, laikoma viena svarbiausių Šernų šeimos relikvijų. Vėliava prieš karą plazdėjo ant jų gyvenamojo namo stiebo, o karo metais visur važiavo su šeima.

Parodos atidaryme dalyvavęs P. Šerno jauniausiasis sūnus profesorius dr. Valentinas Šernas pasakojo, jog ši trispalvė 1945 m. balandžio mėnesį neabejotinai išgelbėjo visą šeimą nuo rusų, kai pavyko įrodyti esant lietuviais, o ne vokiečiais.

Antroji parodos tema skirta susipažinti su Toronto lietuvių bendruomenės veikla, kurioje iki pat šiol aktyviai dalyvauja Šernų šeima. Šioje ekspozicijoje pristatomą medžiagą surinko P. Šerno dukra Irena Šernaitė – Meiklejohn.

Ryšys su Kanada – neatsitiktinis. Paskirtas Žemės banko direktoriumi Klaipėdoje, P. Šernas jame vadovavo iki 1939 m. krašto aneksijos. Šiame mieste sukūrė šeimą, susilaukė keturių vaikų, aktyviai dalyvavo lietuvių visuomeninėje veikloje, dėstė ekonomiką Klaipėdos prekybos institute. 1941 m. kartu su šeima P. Šernas buvo ištremtas į Karaliaučių, 1943 m. – į Dresdeną. Pasibaigus II pasauliniam karui buvo karo belaisvių stovykloje. Po šių siaubingų patyrimų, šeima nutarė trauktis į Kanadą, kur ir įleido šaknis.

„Sunkiai pradėjom, bet visi prasimušėm“, – savo istoriją pasakojo Valentinas Šernas.

Klaipėdietis istorikas Vygantas Vareikis akcentavo, kad Šernų šeimos istorija pasakoja ir Lietuvos istoriją.

„Siaubinga istoriografijos klaida yra pamiršti žmogų įvykių kontekste“, – sakė jis.

14 pavyzdys

Apie Klaipėdą – turistų lūpomis

Senamiesčio grožį nustelbia problemos dėl valiutos

Emilija GAIVENYTĖ, Vakarų ekspresas, 2014-06-18

„Vakarų eksprese“ vėl startuoja pernai užgimusi vasariška rubrika „Apie Klaipėdą - turistų lūpomis“, kurioje skaitytojai gali sužinoti, kokius išpūdžius apie mūsų uostamiestį išsiveža svečiai iš užsienio.

Vakar pakalbinome keletą turistų, kurie į uostamiestį atplaukė rekordinio dydžio kruiziniu laivu „Celebrity Eclipse“.

Kopenhagą, Stokholmą, Taliną, Sankt Peterburgą aplankiusiems poilsiautojams pamatyti Klaipėdos senamiesčio nesutrukdė ir smarkus lietus.

„Jūsų senamiestis labai gražus. Jis labai skiriasi nuo kitų. Žinoma, uostas mažas, tokį matėme tik Taline“, - kalbėjo ponios Deivis (Davis) iš Didžiosios Britanijos.

Jos vyras taip pat džiaugėsi, kad turėjo galimybę pamatyti Klaipėdą, ir ketina atvažiuoti čia vėl.

Tuo metu kiti turistai nepagailėjo kritikos.

„Mes buvome pripratę, jog išlipus iš laivo, uoste galima įsigyti suvenyrų. Taip yra daugelyje šalių, tačiau Lietuvoje to neradome“, - kalbėjo britas Šend (Shand).

Labiausiai jį ir jo žmoną nuvylė tai, jog niekur negalima atsiskaityti kita valiuta.

„Laive labai daug žmonių iš Amerikos ir Didžiosios Britanijos. Manėme, kad doleriais, bent eurais, čia atsiskaityti bus įmanoma. Deja, ne. Kruiziniame laive taip pat nekeičia jokios valiutos į litus, likome ir be pramogų, ir be pirkinių“, - tęsė vyras.

.....----- ..--.....----- ..---.....-----

Informacija

Kalbintus turistus atplukdžiusio Su Maltos vėliava plaukiojančio laivo „Celebrity Eclipse“ ilgis prilygsta trijų futbolo aikščių ilgiui, o aukštis yra didesnis nei dvidešimties aukštų namo (ilgis - 317 m, plotis - 37 m, aukštis - 61 m). Tokio dydžio kruizinis laivinis birželio 17-osios rytą įplauks į Klaipėdos uostą. Tai - pats ilgiausias laivas per visą Klaipėdos uosto istoriją. Jame gali tilpti tiek žmonių, kiek šiuo metu gyvena Lazdijuose (apie 4 400 - 3 150 keleivių ir 1 250 įgulos narių).

• KLAUSIMAI IR UŽDUOTYS

1. Perskaitykime kelis tekstus, kurie žanro aspektu priskiriami išplėstinei žinutei, tačiau turi ir kitų žanrų bruožų (13, 14 pavyzdžiai). Panagrinėkime, kokie panaudoti informacijos komponavimo būdai, kokie yra teksto struktūriniai elementai?

2.2 Ataskaita

Ataskaitoje pateikiamos žinios apie renginius, kuriuose pagrindinio veiksmo išraiška yra verbalinė. Tai gali būti suvažiavimai, konferencijos, mitingai, susirinkimai, pasitarimai ir pan. Ataskaita senas žurnalistikos žanras, atsiradęs XVII a. viduryje ir tuomet plačiausiai paplitęs Vokietijos, Prancūzijos, Anglijos periodikoje.

Pagrindinis tokio žanro šaltinis yra pranešėjų ar dalyvių kalbos. Kartais gali pasirodyti, jog žurnalistui rašyti ataskaitą turėtų būti neįdomu ir nuobodu. Juk veiksmas renginyje vyksta žodžiu, jokios dinamikos! Tačiau net ir rengdami ataskaitą galime išradingiau, taigi išsamiau ir detaliau skaitytojams papasakoti apie įvykį, daugiau pateikti žinių apie jo eigą ir rezultatus. Rašydami ataskaitą mes siekiame, kad skatydami tokio žanro tekstą skaitytojai galėtų susidaryti aiškų, kiek įmanoma tikresnį vaizdą apie renginio tikslą, pobūdį bei reikšmę visuomenės (bendruomenės, tam tikros bendrijos) gyvenime.

Pagal temos pateikimo formą išskiriamos kelios ataskaitų rūšys:

1. Protokolinė

2. Teminė

3. Probleminė

4. Analitinė

5. Reportažinė

Protokolinėje, kitaip tariant, *paprastojėje ataskaitoje* chronologiškai užrašoma, kas buvo kalbėta renginyje. Rengdami tokią publikaciją esame neutralūs stebėtojai, jokių būdų nepradedame dalytis savo įspūdžiais, visą informaciją pateikiame beveik protokoliškai (ką matėme ir girdėjome). Mūsų pozicija šiuo atveju gali pasireikšti tik atrenkant pranešimų akcentus, aprašant atskiras renginio detales.

Labiausiai akcentuotos renginyje temos gali mums padėti apsispręsti, jog reikėtų rašyti *teminę ataskaitą*. Tuomet turėtume sugrupuoti ir aprašyti renginyje skaitytus pranešimus arba pasisakymus teminiu principu. Tarkim, architektų sąjungos susirinkime iš keliolikos pranešimų labiausiai išryškėjo keli skirti Vilniaus užstatymo perspektyvai. Būtent šie keli pasisakymai pasirodė itin reikšmingi ir aktualūs. Vadinasi, rašydami ataskaitą iš šio susirinkimo detalčiau stabtelėsime tik prie vienos temos, pasistengsime ją išskleisti plačiau, o kitus pranešimus tik užfiksuosime savo tekste, arba apibūdinsime keliais sakiniais. Atkreipkime dėmesį, jog rašydami teminę ataskaitą negalime dalytis savo nuomone, nes mūsų aprašomas renginys yra tik mūsų stebimas objektas.

Būna, kad dalyvaujant tokio pobūdžio renginyje, galime išgirsti kokį nors pranešimą, kuris sukelia karštas diskusijas, netgi ginčus. Galbūt tokiu atveju vertėtų mums imtis probleminės ataskaitos rašymo. Ypač, jei toks pranešimas gali tapti pretekstu žiniasklaidoje iškelti svarbią

visuomenei problema. Žinoma, tokioje ataskaitoje turėtume ne tik skirti dėmesį tai ryškiausiai diskusijos problemai, bet ir parodyti, išskleisti daugiau nuomonių, išsakytų dėl aptariamos problemos. Stengdamiesi iliustruoti rūpimą problemą, tekste naudojame kalbų ištraukas, pareikštas mintis, pasiūlymus. Tokios ataskaitos kompozicija laisva, ją lemia akcentai iš dokumentinės medžiagos, kurią surinkome renginyje. Rašydami tokį tekstą galime ne tik parodyti, išryškinti problemą, bet pasitelkę kai kurių pranešėjų mintis, pasiūlyti jos sprendimo būdus. Turime suprasti, kad tai nėra žurnalisto siūlymas *kaip išspręsti problemą*. Tačiau žurnalisto profesionalumas, visapusiškas išprusimas gali padėti atrinkti renginio dalyvių nuomones, pozicijas, kurios pateikia konstruktyvius nagrinėjamos problemos sprendimo būdus.

Analinė ataskaita leidžia autoriui laisviau naudoti pranešėjų ir renginio dalyvių kalbas, nes šio žurnalistinio kūrinio centrinė figūra – renginyje iškelta problema. Kadangi žinome, kad aprašysime renginį, kuriame bus analizuojama iš anksto įvardinta problema, tai tam galima pasiruošti. Rengdami ataskaitą (nagrinėdami problemą) galėsime naudotis ir savo pačių surinktus papildomus duomenis, faktus. Rašant tokio žanro tekstą gali būti parodoma ir žurnalisto nuostata, jo vertinimas, tačiau autoriaus požiūris negali užgožti informacinės teksto funkcijos. Analitinės ataskaitos kompozicija yra laisvos formos, tekste daugiau publicistikos, meninės raiškos detalių. Tokio teksto apimtis gali būti didelė, tam, kad jis būtų patrauklus ir skaitomas, derėtų jį skaidyti į skyrelius.

Reportažinė ataskaita – tai labiau ataskaita – vaizdelis, kuriame yra tam tikrų reportažo detalių, kurias matėme renginyje ir užfiksavome. Tokiame tekste prioritetą teikiame aplinkai, kurioje vyksta renginys, taip pat naudojame stebėjimo metodą. Rašydami ataskaitą, pirmiausia turime suvokti, kad pats ataskaitos objektas nėra tikrovė. Tai jau kažkieno suprasta tikrovės samprata, kurią mes gauname per pranešėjų, renginio dalyvių kalbas.

Keletas patarimų rašant ataskaitos žanro tekstą.

- Tekste itin svarbi faktų dėstymo loginė seka.
- Pavadinimas turi būti aiškus, tačiau ir pakankamai spalvingas, patrauklus.
- Pirmuoju sakiniu akcentuojamas esminis dalykas, sensacingas veiksmas.
- Interviu, naudojamo ataskaitoje, nereikia rašyti pažodžiui, galima taisyti pašnekovo kalbą.
- Teksto pabaigoje visada turi būti apibendrinimas.
- Ataskaitai būdingas kompaktiškumas, harmoningas sudėliojimas, galimi komentarai.

Keletas priminimų rengiantis rinkti medžiagą ataskaitai.

- Nepamirškime pasiimti diktofono, be to, ir bloknote fiksuokime svarbiausius faktus.
- Aklai nepasitikėkime informacijos šaltiniais.
- Tikslinkime vardus ir pavardes.
- Žiniasklaida orientuojasi į tai, **kas įdomu**, todėl neskubėkime palikti renginio. Kartais ginčas po renginio gali būti **įdomesnis ir turiningesnis** už jį patį.

• **KLAUSIMAI IR UŽDUOTYS**

1. **Išanalizuokime pateiktas tris ataskaitos žanro publikacijas (1, 2, 3 pavyzdys) ir nustatykite kokioms ataskaitos rūšims jas galima priskirti.**
2. **Panagrinėkime šių žurnalistinių tekstų komponavimo formas.**

1 pavyzdys

Kas padidintų motyvaciją rūšiuoti atliekas?

Emilija GAIVENYTĖ, Vakarų ekspresas, 2014-06-25

Nemažai gyventojų tvirtina, jog atliekų nerūšiuoja dėl to, kad jiems trūksta ekonominės motyvacijos tai daryti. Tačiau specialistai akcentuoja, kad bet kokia nauja apskaitos administravimo sistema irgi kainuoja ir gali kirsti per kišenę.

Klaipėdos universitete vykusio VšĮ „Mes darom“ ir UAB „Ekokonsultacijos“ organizuoto susitikimo su gyventojais metu VšĮ „Mes darom“ projektų vadovas Karolis Sargūnas pateikė gyventojų apklausos rezultatų duomenis, rodančius, kad 18,7 proc. Lietuvos gyventojų, nerūšiuojančių atliekų, teigė to nedarantys, nes neturi ekonominės motyvacijos.

UAB „Ekokonsultacijos“ projektų vadovės Ingos Silvestravičiūtės teigimu, kitų apklausų rezultatai parodė, jog dauguma žmonių už atliekų tvarkymo paslaugas sutiktų mokėti tik 10 proc. daugiau nei moka dabar, jei būtų sukurta nauja ir nuo atliekų kiekio skaičiuojama mokėjimo sistema.

„Turi būti padaryta motyvacinė sistema, kad gyventojai norėtų palaikyti švarų miestą. Vien tik pilietiškumo jausmo čia neužtenka“, - tvirtino viena minėtame susitikime dalyvavusi klaipėdietė.

Ji akcentavo ir tai, kad Klaipėdoje, skirtingai nei Vilniuje ar Kaune, nėra PET pakuočių supirkimo punktų.

„Įdiegus tokią sistemą Klaipėdoje būtų daug švariau“, - mano ji.

Visgi UAB „Ekokonsultacijos“ vadovė Lina Šleinitaitė-Budrienė užsienio patirtimi (rakinamomis konteinerių aikštelėmis, šiukšlių svėrimu) besidalinančius miestiečius įspėjo, kad bet kokia nauja apskaitos administravimo sistema kainuoja ir gali kirsti per kišenę.

Žinia, Vyriausybė jau patvirtino metodiką, pagal kurią kiekviena savivaldybė turi įsivesti dvinarę rinkliavą. Ją sudarytų vadinamasis abonentinis mokestis už visą infrastruktūrą (konteineriai, rūšiavimo linijos, atliekų išvežimas) ir kintantis mokestis, priklausantis nuo to, kiek žmogus išmeta grynųjų atliekų, kurios nebetinkamos rūšiuoti ir perdirbti.

L. Šleinitaitė-Budrienė mano, kad savivaldybėms susitvarkyti su iškeltais tikslais gali būti sunku dėl per mažo bendradarbiavimo su gamintojais ir importuotojais. Ji netiki, kad valdžia gali sukurti efektyvesnę sistemą nei verslininkai, kurie yra įpratę skaičiuoti kiekvieną centą. Tačiau specialistė pripažino ir tai, jog nėra tikra, ar Lietuvoje yra tinkama gamintojų ir importuotojų kontrolė.

Pasak moters, privalo būti sukurta tokia sistema, kuri atsakomybę užkrautų ant visų pečių po lygiai. Gyventojų pareiga - rūšiuoti ir išmesti atliekas į skirtingus konteinerius, o gamintojų ir importuotojų - paėmus iš piliečių pinigus, kuriuos jie sumoka pirkdami prekes, sukurti savo atliekų surinkimo sistemą, nemokamą vartotojams. Savivaldybė esą turi organizuoti tik tų atliekų, kurių nebeįmanoma perdirbti, surinkimą, nuvežimą iki sąvartyno ar deginimo vietų.

.....

Informacija

2012 m. bendrovės Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centro (KRATC) atliktas atliekų sudėties monitoringas parodė, kiek ir ko yra gyventojų išmetamose atliekose. Biologiškai skaidžių atliekų rasta per 42 proc., popieriaus, kartono - per 11 proc., plastiko, įskaitant pakuotes, atliekų - kone 13 proc. Nemažai - per 6 proc. - rasta stiklo atliekų ir t. t. Rasta net pavojingų atliekų, tiesa, nedaug - 0,5 proc.

Žinant, kad vidutiniškai klaipėdietis per metus išmeta apie 400 kg atliekų, buvo apskaičiuota, kiek vidutiniškai superkamų antrinių žaliavų galima surinkti ir parduoti supirkėjams. Tuometiniais KRATC skaičiavimais, jei gyventojas metus kruopščiai rūšiuotų antrines žaliavas ir nuvežtų jas supirkėjui, pavyktų sutaupyti tik 7 proc. rinkliavos sumos.

Gegužės pradžioje Seimas priėmė Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymo pataisas, kuriomis nuo 2016 m. vasario bus įvesta privalomo užstato už vienkartinės pakuotes sistema. Nuo tada gamintojai ir importuotojai, išleidžiantys į vidaus rinką alų, alaus kokteilius, sidrą, alkoholinius kokteilius ir nealkoholinius gėrimus (gaiviuosius gėrimus, stalo vandenį, girą), natūralų mineralinį vandenį, šaltinio vandenį, fasuotą geriamąjį vandenį, sultis ir nektarą, supakuotus į pirminę vienkartinę stiklinę, plastikinę ar metalinę pakuotę, didesnę nei viena dešimtoji litro talpos, bet mažesnę nei trys litrai, privalės imti užstatą už šią pakuotę.

2 pavyzdys

Rajono Taryboje: jaunimo reikalai, nerimas dėl karsto reiškinių ir daugiafunkcinių centrų

Edita MIKELIONIENĖ, „Biržiečių žodis“, 2015-02-03

Prisiekė naujas rajono Tarybos narys

Rajono Tarybos posėdis praėjusį ketvirtadienį prasidėjo Anapilin išėjusio rajono Tarybos nario Kęstučio Slavinsko atminimo pagerbimu. Kaip tik tą dieną būtų suėję dvidešimt metų, kaip Kęstutis Slavinskas dirbo rajono Taryboje. Pagarbos ženklan Tarybos narių vardu K. Slavinsko žmonai Vaidutei buvo įteiktas Biržų fotografijų albumas su įrašu.

Kęstutį Slavinską rajono Taryboje pakeitė Vytautas Vinciūnas, kurio priesaiką priėmė Vyriausiosios rinkimų komisijos narys Vygantas Kastanauskas. Naują Liberalų sąjūdžio frakcijos narį pasveikino frakcijos atstovai, Pagyvenusių žmonių asociacijos, kuriai priklauso V. Vinciūnas, vadovė D. Martinkėnienė, Tarybos nariai.

Judesys yra!

Jaunimo reikalų tarybos 2014 m. veiklos ataskaitą rajono Tarybos nariams pristatė jaunimo reikalų koordinatorius Merūnas Jukonis bei Jaunimo reikalų tarybos pirmininkė Jurgita Kregždaitė. Tarybos nariams jie demonstravo skaidres, kuriose bandė pateikti statistiką, kiek jaunų žmonių dalyvauja kokioje nors veikloje, kiek jaunų žmonių įnikę į žalingus įpročius, kokiomis priemonėmis bandoma jaunimą įtraukti į veiklą ir t. t. Anot jaunimo atstovų, jaunimo reikalai kur kas labiau pagerėtų, jei organizacijos, dirbančios su jaunimu, būtų geriau remiamos finansiškai.

Pateikta statistika (anot J. Kregždaitės, iš 5500 jaunų žmonių, tik 1500 dalyvauja vienokioje ar kitokioje veikloje), Tarybos nariams sukėlė abejonių. Iš kur šie skaičiai paimti? Ar įtrauktas jaunimas, kuris lanko meno mėgėjų būrelius Kultūros centre, sportuoja treniruoklių salėje ir pan.? Nuvylė ir 2013 m. veiklos skaidrė, kuri pridėta prie 2014 m. ataskaitos.

Pasiteiravus, kaip sprendžiamas klausimas dėl Jaunimo atviros erdvės patalpų (prieš tai turėtose patalpose Rotušės gatvėje kilo gaisras, o daugiabučio gyventojai, kuriame buvo įsikūrusi Atvira jaunimo erdvė, kategoriškai priešinosi prieš jaunimo veiklą jų daugiabutyje), jaunimo reikalų koordinatorius šį klausimą peradresavo jaunimo reikalus kuruojančiai vicemerei S. Eitavičienei. Vicemerė paaiškino, jog Atvira jaunimo erdvė laikinai glausis "Aušros" vidurinės mokyklos bendrabučio trečiajame aukšte. Tačiau prieš tai reikia sutvirtinti duris, kad ten besilankantis jaunimas nesiveržtų pas bendrabutyje gyvenančius mokinius.

Paklausta, ko nepadarė, kas buvo planuota, J. Kregždaitė sakė, jog silpniausia Jaunimo reikalų tarybos vieta ta, kad jie tinkamai neviešina savo nuveiktų darbų.

Ataskaitoje nuveikti darbai konkrečiai neįvardinti, o apibūdinti bendromis frazėmis: Jaunimo reikalų tarybos augimas ir mokymasis veikti, jaunimo problemų sprendimo plano stebėseną ir kontrolė, darbo su mokinių savivalda aktyvinimas, atvira diskusija su kaimo bendruomenėmis jaunimo užimtumo klausimais ir pan.

Nors ir lengvai pakritikavę ataskaitą, rajono Tarybos nariai suskubo girti ir jaunimą ir jo

veiklą. Anot merės, judesys yra!

S. Briedienė: „Gyvename kaip ant plono ledo“

Pabiržės seniūnijos Naciūnų kaime gyvenanti Stasė Briedienė ir jos šeima į namus kasdien žengia su baime – jų namas stovi smegduobių apsuptyje, o po namu šeima ne kartą girdėjo keistus dundesius. Ar vieną gražią dieną smegduobė nepraris namo ir jų pačių?

Su ašaromis akyse Stasė Briedienė kreipėsi į rajono Tarybos narius prašydama suprasti ir paskirti pinigų brangiems geologiniams tyrimams. Moteris baiminasi dėl dukros, kuri kasdien klausinėja, ar jai saugu būti namie.

Praėjusią vasarą po namu pasigirdę dundesiai šeimai neleidžia nurimti. Moteris varstė ir Biržų regioninio parko, ir Savivaldybės administracijos kabinetų duris, prašydama pagalbos. Geologai sodyboje atliko tyrimus ir nustatė, jog pavojus gali grėsti, tačiau reikia tirti išsamiau: išgręžti bent du 40–45 metrų gręžinius. Tai – brangiai kainuojanti paslauga. Merė I. Varzienė kreipėsi į Seimo aplinkos apsaugos komitetą prašydama tarpininkauti Aplinkos ministerijai dėl geologinių tyrimų sodyboje. Aplinkos ministerija pavedė Lietuvos geologų tarnybai atlikti tyrimus, tačiau finansavimo neskyrė, bijodama, kad tai netaptų precedentu ir kitiems prašyti to paties. Merė I. Varzienė nutarė kreiptis į rajono Tarybą. Parengtame sprendimo projekte siūloma šių metų pirmajame ketvirtyje iš savivaldybės biudžeto numatyti skirti 8000 eurų sumokėti už geologinius tyrimus S. Briedienės sodyboje.

8000 eurų – dideli pinigai, tad rajono Tarybos nariai ieškojo ir kitų variantų, kaip padėti šeimai. Buvo pasiūlymas skirti lėšų kitam namui nupirkti? S. Briedienė su šiuo variantu sutiktų. Tačiau pirmiausia reikia iširti, ar tikrai yra realus pavojus. Jei bus pripažinta sodyboje ekstremali situacija, Vyriausybė turėtų skirti pinigų išskeldinimui. Kitas Tarybos narys siūlė šeimą perkelti į socialinį butą Pabiržėje, tad ir gręžinių gręžti nereiktų.

Tarybos narių balsai pasiskirstė po lygiai: 10 pasisakė už tai, kad pinigai geologiniams tyrimams S. Briedienės sodyboje būtų skirti, 8 Tarybos nariai susilaikė, 2 – nebalsavo. Šiuo atveju lemiamas Tarybos pirmininkės balsas buvo palankus S. Briedienės šeimai – pinigai tyrimams paskirti.

Kirdonių daugiafunkciniame skyriuje mokysis 4 vaikai?

Praėjusių metų gruodžio rajono Tarybos posėdyje rajono Tarybos nariai pritarė Pabiržės pagrindinės mokyklos Kirdonių daugiafunkcinio centro skyriaus steigimui. Kirdonių daugiafunkcinis centras tapo Pabiržės mokyklos skyriumi, siekiant sutaupyti biudžeto lėšas. Sprendimu nustatyta, kad daugiafunkcinis centras veiklą pradės šių metų balandį. Pabiržės pagrindinės mokyklos direktorius Vytautas Armalas kreipėsi į rajono Tarybą prašydamas padidinti 9 etatais Pabiržės pagrindinės mokyklos maksimalų leistiną etatų skaičių.

Planuojama, jog skyriuje veiks ikimokyklinė visos dienos grupė, kuriai priklauso 1,5 auklėtojos ir 1 auklėtojos padėjėjos etatas. Planuojama, jog puse etato dirbs sporto organizatorius. Skyriui reikia valytojos, pagalbinių darbininko, virėjos, ūkvedžio. Sezoniniam darbui reikia dviejų kūrikų. Priedą už papildomą veiklą teks skirti ir mokyklos direktoriui. Devyniems etatams išlaikyti per mėnesį prireiktų 4633 eurų iš savivaldybės biudžeto.

V. Armalas Tarybos nariams sakė, jog į patalpas Kirdonyse bus įkelta biblioteka, įrengtos patalpos medicinos punktu. Tiesa, ten medicinos specialisto nuolat nebus, patalpomis naudosis atvykstantys konsultuoti medikai.

Aistros dėl daugiafunkcinio centro steigimo Kirdonyse virė dar šios kadencijos rajono Tarybos pradžioje. Tarybos narių nuomonės išsiskyrė: vieni teigė, kad daugiafunkcinis centras Kirdonyse bus tik našta rajono biudžetui. Mat jį įsteigus, reikės mokėti už šildymą, kitus komunalinius mokesčius, ir algas darbuotojams. Manyta, jog tam per metus gali prireikti bent 200 tūkstančių litų. Pagal projektą, daugiafunkcinis centras veiklos keisti negalės penkerius metus. Tačiau kitiems rajono Tarybos nariams atrodė, kad atsisakyti Europos Sąjungos skiriamo milijono litų nevalia, o daugiafunkcinis centras privilios į kaimą jaunas šeimas (pagal projektą

daugiafunkciniame centre turi vykti ugdymo veikla). Kirdonių bendruomenės pirmininkas A. Šimas tikino: vaikų Kirdonyse yra, tad baimintis, kad ikimokyklinio ugdymo grupė daugiafunkciniame centre bus tuščia, nereikia. Tarybos nariai išgirdo patikinimą, jog Kirdonyse yra daugiau nei 20 mažų vaikų, kurie lankys Kirdonių ikimokyklinę grupę. Prieš daugiafunkcinio centro steigimą Kirdonyse nusistačiusių rajono Tarybos narių nuomonę tuomet paveikė į posėdį atvykę kirdoniečiai. Politikai nusileido ir priėmė kirdoniečiams palankų sprendimą.

Tad natūralu, kad dabar Tarybos nariams kilo klausimas: kiek tėvelių parašė prašymus leisti vaikučius į Kirdonių daugiafunkcinį centrą. Pabiržės mokyklos direktoriaus V. Armalo atsakymas kai kuriuos Tarybos narius pribloškė: keturi. Sąrašuose yra 20 vaikų, o norint, kad grupė veiktų, reikia mažiausiai dešimties vaikų. Išsisukti planuojama steigiant mišrią grupę. Trauktis nėra kur, daugiafunkcinis centras tuoj pradės veikti.

Tarybos nariai kėlė klausimą, ar daugiafunkciniam centrui būtinas ūkvedžio etatas? V. Armalas sakė, jog daugiafunkcinis centras turės veikti visą dieną, tad jo palikti be priežiūros negalima – kažkas turi būti atsakingas už patalpas.

Naujojo daugiafunkcinio centro išlaikymo biudžetą kai kurie Tarybos nariai lygino su mažos mokyklos metų biudžetu. Kiti ironizavo, jog nuykus Kirdonių centrui, Pabiržės mokykla taps daugiafunkciniu centru, treti į situaciją žiūrėjo optimistiškai – vaikų bus, o darbus reikia baigti iki galo.

Už sprendimo projektą pasisakė 14, susilaikė 4, nebalsavo 2 Tarybos nariai. Tarybos narių, Kirdonių bendruomenės pirmininką A. Šimą, iš pusiausvyros išvarė S. Griciūnienės pastaba, jog jam, kaip bendruomenės pirmininkui, derėjo nusišalinti svarstant šį klausimą. A. Šimas pareiškė, jog svarstomas ne jo verslo klausimas, todėl jis ir nenusišalino. Tačiau A. Šimas taip susierzino, kad pašoko nuo kėdės, nieko nesakęs išėjo iš Tarybos posėdžio ir grįžo tik po kurio laiko.

3 pavyzdys

Lebeniškiuose – rinkimai

Regina VAIČEKONIENĖ, „Biržiečių žodis“, 2015-01-27

Antradienį Lebeniškiuose įvyko visuotinis gyventojų susirinkimas. Gyventojai išsirinko naują bendruomenės pirmininkę. Aštuonerius metus bendruomenei vadovavusią Regina Kančiauskienę pakeitė lebeniškietė Asta Leimontienė.

Kvietė skelbimai

Lebeniškiečiai pasakoja: praėjusią savaitę, penktadienio ar šeštadienio rytą, viename ir kitame kaimo gale buvo iškabinti skelbimai apie bendruomenės susirinkimą. Jis turėjo įvykti sausio 20 dieną. Į susirinkimą lebeniškiečiai rinkosi aktyviai. Į bendruomenės namų salę atvyko 21 gyventojas. Pirmininkė Regina Kančiauskienė nepasirodė. Jos pasiteisinimas: apie susirinkimą sužinojo paskutinę minutę.

Susirinkimui pirmininkavo vabalninkietė, buvusi pirmoji ir labai veikli Lebeniškių bendruomenės pirmininkė, bendruomenės tarybos narė Ilona Martišiūnienė. Susirinkime dalyvavo ir valdžia: Vabalninko seniūnė Lilija Vaitiekūnienė bei Biržų rajono kaimo bendruomenių sąjungos atstovė.

Gyventojų, nusivylusių bendruomenės pirmininkės veikla, lūkesčiai išsipildė. Pirmininkė pasikeitė. Jų permainų argumentas: lebeniškiečiai nori veiklos: susirinkimų, susitikimų, užsiėmimų ir t. t. Pasak kai kurių lebeniškiečių, bendruomenės pirmininkę Regina iš posto išvertė jos geranoriškos pastangos. Bendruomenės pirmininkė neseniai rūpinosi mirusio bendruomenės nario laidotuviemis, tvarkė visus dokumentus. Panevėžietė sesuo atsisakė savo velionį brolių laidoti motyvuodama tuo, kad neturi tam lėšų. Bendruomenė dar labiau subruzdė, kai bendruomenės pirmininkė Regina velionio laidotuvių išmokų likutį pasiliko ne bendruomenės reikmėms, ne velionio gyvenimo draugei, bet perdavė velionio seseriai. Lebeniškietė velionio gyvenimo draugė norėjo už tą likutį kaimui surengti gedulingus pietus. Pietūs įvyko.

Bendruomenei vadovaus naujokė

Nuo sausio 20 dienos Lebeniškių bendruomenei vadovauja nauja pirmininkė Asta Leimontienė. Šiame visuomeniniame darbo bare Asta naujokė. Į bendruomenės narius Asta Leimontienė ir dar du lebeniškiečiai priimti šiame susirinkime. Astai darbuotis padės nauja komanda. Išrinktoje taryboje – 5 nariai. Susirinkime apsvastyti ir finansiniai klausimai. Naujų narių įstojimo mokestis – 5 eurai. Metinis bendruomenės nario mokestis – 10 eurų.

– Lebeniškių bendruomenės sąrašuose 44 nariai. Tarp jų yra ir mirusiųjų. Juos iš sąrašo reikės išbraukti. Sąrašus sutikslinsiu, kai buvusi pirmininkė atiduos dokumentus, – kalbėjo naujoji bendruomenės pirmininkė Asta Leimontienė.

Pasak Astos, susirinkimas įvyko labai skubiai. Pirmininkė žada šaukti dar vieną susirinkimą ir tartis su bendruomenės nariais konkrečiau, išklausti ir įsiklausyti į jų pasiūlymus.

– Bendruomenės nariai nori veiklos. Planuojame stiprinti ryšius su kitomis bendruomenėmis, rinktis ir mokytis megzti šalikus, pirštines. Kaimo vaikai, jaunimas pasiilgo pramogų. Sulaukėme pasiūlymo dalyvauti sveikatingumo projekte. Ateityje gal pabandysime teikti ir europinį projektą, – planuoja Lebeniškių kaimo bendruomenės pirmininkė Asta Leimontienė.

Kas gero – prisiminkime

Lebeniškių kaimo bendruomenei Regina Kančiauskienė vadovavo beveik 8 metus. Bendruomenė europiniuose projektuose nedalyvavo.

Bendruomenės pirmininkė su savo bendraminčiais nuveikė nemažai darbų. Bendruomenės namai – buvusioje kaimo parduotuvėje. Lebeniškiuose per talkas pasodinta medelių. Nugriauta lūšnėlė prieš cerkvę, užsėta veja. Ir svarbiausia – palaidotas kaimo šiukšlynas. Išsaugoti kai kurie kaimo istorijos eksponatai. Kai kurie iš jų apsigyveno Vabalninko krašto muziejuje. Bendruomenės

pirmininkė nenusigrėžė ir nuo socialinių problemų. Reginos pastangomis vienam bendruomenės nariui pavyko paskubinti operaciją. Jam pirmumo tvarka, kaip ir priklausė, buvo pakeistas klubo sąnarys. Pirmininkė neatstūmė ir to žmogaus gyvenimo draugės, užkluptos sunkios ligos.

„Biržiečių žodžiui“ daug kartų teko bendrauti su Lebeniškių kaimo bendruomenės pirmininke Regina Kančiauskiene. Žavėjo Reginos ryžtas Lebeniškiuose puoselėti stačiatikių tradicijas, rūpintis skurdaus kultūrinio paveldo išsaugojimu. Bendruomenės pirmininkės dėka atokiame rajono kampelyje pavyko atskleisti daug savitų šiose apylinkėse gyvenusių ir dabar gyvenančių šviesuolių pomėgių bei portretų. Iškilmingiausia ir didingiausia Lebeniškių šventė – Šv. Nikandro atlidai. Trijulė, buvęs Vabalninko seniūnijos seniūnas a.a. Stepas Gudas, stačiatikių parapijos pirmininkas a. a. Genadijus Chotenovičius ir Lebeniškių bendruomenės pirmininkė Regina Kančiauskienė, rūpinosi cerkvės išsaugojimu, remontais, aplinkos tvarkymu. Visuose darbuose geranoriškai jai talkino ir kaimo žmonės. Lebeniškiuose koncertavo Panevėžio stačiatikių kultūros centro meno mėgėjų kolektyvas, viešėjo Panevėžio rusų kultūros centro vadovė Valentina Vatutina.

Bendruomenės pirmininkė pirmoji po daugelio metų pravėrė ilgapirščių nusiaubtos cerkvės užkaborius, kurie niekam iki šiol buvo neįdomūs. Ir surado paveldosaugininkams nereikšmingos, bet šios parapijos žmonėms labai vertingų relikvijų. Bendruomenės pirmininkei Reginei Kančiauskienei labai rūpėjo, kad Lebeniškių stačiatikių cerkvė būtų paskelbta kultūros paveldo objektu ir kad Lebeniškių stačiatikių cerkvės neištiktų Kvedariškio sentikių cerkvės likimas. Praėjusiais metais cerkvė šventė 105 metų jubiliejų. Panevėžietė Svetlana Rogova-Krutkienė, kurios motina kilusi iš Lebeniškių, bendruomenės pirmininkės Reginos užsakymu nutapė cerkvės paveikslą. Deja, nebuvo kam jį įteikti. Iškilmės neįvyko.

R. Kančiauskienė savo kadencijos metus prisimena ne su nuoskauda, bet su padėka:

– Jeigu komanda darni, smagu dirbti. Nors visuomeninė veikla muša per kišenę, per laiką. Bet žmonių vargai, džiaugsmas įtraukia į verpetą ir negali likti abejinga. Ne vienas ir ne du manęs teiravosi, kiek už šį darbą man moka, kad lakstau. Sužinoję, kad nieko, išvadino tiesiai šviesiai: durnė. Nei aš pirma, nei paskutinė. Daug tokių. Jau buvau pavargusi, ruošiausi atsistatydinti pati, bet... – šypneli Regina.

Reginos žodžiais, visuomeninis darbas davė daug patirties, žinių. Išmokė bendrauti su žmonėmis. Ir išmokė tuos žmones pažinti. Juk Lebeniškiečiai – įdomus kaimas. Traukia jis spaudos, televizijos žurnalistus. Regina Kančiauskienė buvo išrinkta ir seniūnaite. Ji pripažįsta: nelengva su viešųjų darbų organizavimu kaime. Visuose darbuose Reginę lydėjo, ją palaikė vyras Rimantas. Kaip tyčia sugedo šeimos automobilis.

– Dirbau nuoširdžiai, niekam blogo nelinkėjau. Dėkinga visiems, kurie manimi pasitikėjo, man padėjo, – dėkoja buvusi bendruomenės pirmininkė Regina Kančiauskienė.

Dabartinei Lebeniškių bendruomenės pirmininkei Astai Leimontienei ir jos komandai belieka palinkėti ryžto ir užmojų gražinant ir garsinant savo kaimą, turtingą ir garbingą savo istorija.

• KLAUSIMAI IR UŽDUOTYS

1. Parašykime teminę ataskaitą iš Komunikacijos fakulteto Studentų mokslinės draugijos konferencijos.
2. Parašykime probleminę ataskaitą iš Komunikacijos fakulteto Studentų atstovybės metinio susirinkimo.

2.3 Reportažas

Reportažo (pranc. *reportage* – pranešti) sąvoka pradėta vartoti XIX a. pirmoje pusėje laikraščiuose spausdinamiems pranešimams apibūdinti. Tai informacinių žanrų grupei priklausantis žanras, kuriam būdingas informacijos naujumas ir aktualumas.

Reportažas naudojamas įvairių formų žiniasklaidos priemonėse – spaudoje, televizijoje, radijuje, internete.

Šio žurnalistinio žanro esmė – operatyviai ir įtaigiai papasakoti apie įvykį, kurį stebėjo autorius. Reportažui būdinga vaizdingumas, detalių išryškinimas – taip siekiama skaitytojui, žiūrovui ar klausytojui sukurti vadinamąjį dalyvavimo efektą.

Reportažo rūšys skiriamos pagal teksto ir vaizdo santykį (tekstinis ir fotoreportažas), vaizduojamąjį dalyką (įvykinis, pažintinis, probleminis), faktų pateikimo būdą (siužetinis), įvykių pateikimo formą (informacinis ir publicistinis), analizuojamas temas (kelionių, kriminaliniai, kariniai, užsienio, istoriniai, ir kt.), informacijos pateikimo būdą (vadinamasis apverstos ar paprastos piramidės principas), paskirtį (informacinis ir informacinis reklaminis).

Iki XX a. antros pusės reportažo pasakojimas daugiausia būdavo konstruojamas pirmuoju asmeniu. Šiuolaikinėje žurnalistikoje tokio pasakojimo būdo stengiamasi vengti, motyvuojant žurnalistikos nešališkumo principu. Dabartiniu metu žurnalistikoje nemažai kelionių reportažų, kurie komponuojami tarytum iš kelių dalių – naratyvas derinamas su informacija, gausiais statistikos duomenimis apie vieną ar kitą šalį.

Rašant reportažą labai svarbus autoriaus pastabumas. Tai reiškia, kad autorius turėtų gerokai padirbėti atrinkdamas ir parinkdamas detales, jas išryškinti savo tekste. Taip pat ne mažiau reikšmingi tokio žanro tekstui yra ir parinkti komentarai, citatos. Vis dėlto nepamirškime, kad pasirinkus reportažo žanrą, siekiame rašyti ne žodžiais, o vaizdais, tačiau čia mums nevalia įmantrauti. Reikia nepamiršti, kad tai ne literatūros kūrinys, jog egzistuoja tikroviškumas ir fakto centrizmas. Tad labai svarbu nesuklysti, parašyti tikslius vardus, pavardes, vietovių pavadinimus ir kt.

Keletas pastebėjimų apie reportažo stilistiką

- **Kad reportažas būtų gyvas ir įtikinamas, reikia panaudoti DAUG detalių.**
- **Reportažo pabaigoje pateikiamos trumpos paties žurnalisto padarytos išvados.**
- **Žanras leidžia naudoti satyrinį, ironišką vaizdavimo stilių ir meninės raiškos priemones.**

1 pavyzdys

Afrikos dienoraštis: 1. „Pasaulis kišenėje“ redakcija persikėlė į Keniją

Mykolas Vadišis

Šaltinis: 15min.lt

Nejučiomis artėja rubrikos „Pasaulis kišenėje“ trejų metų gimtadienis. Laiko ratas apsisuko ir Kenijoje bei Ganoje 2010 metais subrandinta 15min.lt kelionių skiltis kartu su manimi po trejų metų sugrįžo į Afriką.

„Kas tave ton Kenijon traukia?“ – jau dešimtą kartą per pastaruosius kelis mėnesius klausia artimiausi giminaičiai. Tik senelis konkretnis. Ilgametis „Mokslo ir gyvenimo“ žurnalo redaktorius, apkeliavęs Indiją, Kubą ir kitus kraštus, įtaria, kad turiu Kenijoje „juodukę žmoną“ ir mulatų vaikų. Šita versija daug linksmesnė, bet, deja, neužgyvenau dar tiek karvių, kad galėčiau išpirkti už jas kalenjinų genties nuotaką. (Apie Kenijos vedybų tradicijas galite pasiskaityti čia.)

„Pala, pala, tavęs nebus visus keturis mėnesiu?“ – akis staiga išpūtė geriausias mokyklos laikų draugas Vaidas. Lyg nebūčiau apie tai pasakojęs šimtus kartų... Dar kartą pritariamai linktelėjau. „Tai gal bent Kalėdoms grįši?“ – taip truputį desperatiškai paklausė. Nusišypsojau, papurčiau galvą ir paskutinį kartą šiais metais sudaužėm bokalais.

Kolegoms žurnalistams tiesiai žiūrint į akis paaiškinti, kodėl ir kaip išvažiuoju redaguoti kelionių rubrikos į Afriką link pusiaujo, taip pat nelengva. Ypač kai lapkritis į Lietuvą atneša juodus debesis, tamsą ir net cigaretę prisidėgti biuro balkone reikia pastangų. O kur dar nesibaigiantis naujienų srautas: nusikaltimai, politinės rietenos, tarptautiniai skandalai ir šleikštulį keliantys gražuliai bei venckienės.

Tik draugams keliauninkams iš „Be sienų“, Bertai, Andriui ir Pauliui, sugrįžusiems į Lietuvą po septynių mėnesių klajonių Azijoje, nieko nereikėjo aiškinti. Šią žiemą knygą apie keliones planuojantis išleisti trejetukas tarsi perdavė estafetės lazdelę – dabar mano eilė apibėgti maratonininko ratą ant Žaliųjų Afrikos kalvų.

Į Keniją vykstu trečią kartą. Pirmasis buvo 2010-aisiais – šešis mėnesius trukęs savanorystės projektas. Tą kartą ir atradau gamtos rojaus, paprastų ir geraširdžių žmonių kraštą. Antrą kartą apsilankiau Kenijoje 2012 metų pabaigoje – patikrinti, ar pirmasis kartas buvo ne sapnas. O štai dabar jau konkrečios užduotys ir darbai, namais tapęs maratonininkų miestas Eldoretas ir nauji horizontai.

Pirmasis išbandymas: susitvarkyti darbo stalą Vilniuje, palikti patogią kėdę redakcijoje, automobilį garaže, išsiregistruoti iš sporto klubo ir ryžtis keturiems mėnesiams traukti link pusiaujo. Palikti draugus, gimines švęsti gimtadienių ir Kalėdų, nebeiti kartu stebėti krepšinio varžybų, o rytais šaldytuve neturėti sūrio arba tiksliau – neturėti šaldytuvo iš viso.

Al Shabab teroristai, „Westgate“ prekybos centro lankytojų žudynės Nairobyje, karas su Somalium, maištai, Kenijos politikos nestabilumas – visa tai tarsi pipirai ant baugaus nuryto kashio.

Ir vis dėlto, kurdamas „Pasaulį kišenėje“, turėjau paprastą viziją – nešiojamasis kompiuteris, interneto modemas, neribota laisvė ir kelionių žurnalistas kelyje. Pirmieji metai buvo skirti darbui redakcijoje, rubrikos įkūrimui ir idėjos gryninimui, antrieji metai – trumpam kelionių projektui Gruzijoje ir kelionių dokumentikos stiprinimui. O štai tretieji pražydo kelionėmis ir nuotykiams – „Be sienų“ išmaišyta Azija, kuprinėtojai apkeliaavo aplink pasaulį, Nepale pasitikom nuo Everesto viršūnės sugrįžusią Editą Nichols... Dabar metas Afrikai.

Susikraunu kompiuterį, fotoaparata, dar kelis svarbius daiktus ir leidžiuosi į kelią. Per trejus metus atsidūriau savo vizijoje, laikas atrasti naujų. Kaip man seksis savo svajones vaikytis po savanas... Pasipasakosiu retkarščiai Afrikos dienoraštyje.

P.S. Jei domitės Kenija ir turite klausimų, rašykite adresu pasauliskiseneje@15min.lt. Pasistengsiu atsakyti ir išplėtoti Jums įdomias temas.

***

Pigus lėktuvo bilietas per Rygą, Stambulą ir Dubajų į Nairobį. Iš Dubajaus kyla vienintelis baltasis. Aplinkui vien indai, arabai ir kelių Kenijos genčių žmonės. Daugelis grįžta su prieskonių maišais iš savo gimtinių Arabijos pusiasalyje ir Indijoje, ir visi jie nusileidę Nairobyje trauks į Mombasą, rytietišką Kenijos pakrantę, kvepiančią „masala“ prieskoniais. Aš į kitą pusę – aukštyn link Ugandos ir Pietų Sudano. Ten geriausių pasaulio bėgikų kraštas, o aukščiau kalnuose laikosi amžinas lietuviškas rugpjūtis, kartais pratrūkstantis taip pat lietuviškais rugsejo lietumis.

Marselio Prousto citata apie keliones – mano mažo nuotykių Rytų Afrikoje kredo: „Tikroje kelionėje mes siekiame ne pamatyti naujus kraštovaizdžius, o įgauti naujas akis.“

(Laukite tęsinio...)

• KLAUSIMAI IR UŽDUOTYS

1. **Išnagrinėkime pateiktą žurnalistinį tekstą žanro aspektu.**
2. **Pamėginkime žiūrėdami 4 min. videosiužetą apie stichinę nelaimę Pietryčių Azijoje parašyti 2 500 spaudos ženklų reportažą (iš įvykio vietos).**

2.4 Interviu

Interviu yra ne tik informacinių žanrų grupės narys. Interviu mes jau žinome kaip žurnalistinio darbo metodą, nes tai vienas pagrindinių informacijos rinkimo būdų.

Žurnalistikos žanras, naudojamas skaitytojams perteikti žurnalisto pokalbį su visuomene dominančiu asmeniu. Informaciją gauname tiesiogiai kalbiedamiesi su kompetentingu asmeniu ar grupe asmenų. Taip pat galime komunikuoti ir raštu, pateikę klausimus į mūsų skaitytojams rūpimus klausimus. Tai žurnalistikos žanras, kuriuo dialogo, pasakojimo pirmuoju asmeniu arba perpasakojimo forma pateikiams žurnalisto pokalbis su politiku, visuomenės, kultūros veikėju, valdžios pareigūnu arba kuo nors pasižymėjusiu asmeniu, kuris yra kompetentingas ir turi pakankamai žinių tam tikru klausimu.

Nors interviu priskiriamas informacinių žanrų grupei, tačiau kai kurioms jo rūšims yra daugiau būdingas analitinis pradai. Taip pat derėtų atkreipti dėmesį, kad šis žanras ne tik keliauja per visas žanrų sistemos grupes (analitiniai, meniniai – publicistiniai), bet plačiai naudojamas įvairiose žiniasklaidos rūšyse (gali būti publikuojamas spaudoje, skelbiamas per televiziją, radiją).

Kada naudojama interviu žanrinė forma?

1. Kai kalbinamas asmuo gali autoritetingai pateikti kokią nors visuomenei svarbią naujieną.
2. Kai domimasi jo nuomone kokiu nors klausimu.
3. Kai domina asmenybė, jos gyvenimo būdas.

Kaip ir kitų informaciniai žanrai, taip ir interviu išskiriamos šio žanro rūšys. Tačiau reikėtų atkreipti dėmesį, pagal kokius požymius tos rūšys skirstomos. Pagal pokalbio užrašymo būdus ir turinio pobūdį interviu gali būti skirstomi:

1. pasakojimai
2. monologai
3. dialogai
4. interviu-vaizdelis
5. interviu - diskusija

Pagal pokalbio užrašymo būdus interviu-pasakojimą laikome tokį žurnalistinį tekstą, kai žurnalisto pokalbis pateikiamas ne visas, o tik išdėstomas, atpasakojamas bendrais bruožais). Atrodo, kad pats paprasčiausias (nor toli gražu taip nėra) yra dialogo formos interviu, kai užrašomas įprasta klausimo – atsakymo forma, pokalbis vyksta nuosekliai, sklandžiai, pateikiami įvairūs klausimai.

Taip pat galima išskirti interviu rūšis ir pagal turinio pobūdį ir charakteristikas.

Pagal turinio pobūdį išskirtume šias rūšis:

1. interviu-vaizdelis (išdėstomas ne tik pokalbio turinys, bet ir aplinkybės, sąlygos, pobūdis, „piešiamas“ pašnekovo portretas),
2. interviu-diskusijos (su keliais asmenimis vadinamos „pokalbiu prie apskritojo stalo“. Arba anketos pobūdžio – neakivaizdinė diskusija).

Pagal charakteristikas išskiriamos dvi interviu rūšys: žurnalisto (klausėjo) ir herojaus (atsakinėtojo, interviuojamojo). Pirmoji grupė: tai interviu – informacija; interviu – nuomonė, o antroji grupė tai interviu – emocija; interviu – sociologinė apklausa.

Be to, interviu galima suskirstyti ir pagal pateikimą spaudoje. Tai:

1. Paprastasis.
2. Išskirtinis.
3. Diskusinis.
4. Monologas.
5. Dialogas.
6. Anketa.
7. Portretinis.

Išskiriamos ir mažosios interviu formos: Ekspres; „Žaibo“.

VDU profesorė Rūta Marcinkevičienė monografijoje „Žanro ribos ir paribiai. Spaudos patirtys“ (2008) pateikia labai išsamią interviu klasifikaciją pagal kriterijų ir jo realizavimą, taip nustatydama interviu tipą. Manytume, jog toks teorinis interviu žanro tipų skirstymas yra labai išsamus, ir aiškus visiems - ir rašantiems interviu žanro tekstus, ir nagrinėjantiems šį žurnalistinį žanrą. Atidžiai susipažinkime su pateikta lentele, joje išvardytais interviu tipais. Nagrinėdami pavyzdžius, matysime, kad vienas interviu gali turėti kelių tipų požymių. Tai taip pat galima būtų susieti su *mutuojančių* arba hibridinių žanrų tendencijomis.

Lentelė. Interviu žanro tipai

Kriterijus	Kriterijaus realizacija	Tipas
Vaizduojamasis objektas; interviu paskirtis	Išskirtinis, netradicinis, žymus kultūros veikėjas; pristatyti visuomenei įdomų žmogų	Portretinis
Interviu pateikimo būdas	Klausimai-atsakymai	Dialoginis
Teksto pateikimo būdas	Tekstas nestructūrizuotas į smulkesniu vienetus	Ištisinis
Pašnekovų ir klausimų kiekis	Vienas pašnekovas - hipotetinis interviuojamasis, šeši klausimai	Vienas pašnekovas atsako į kelis klausimus
Informacinė struktūra	Svarbiausi probleminiai klausimai pateikiami pabagioje	Paprastosios piramidės
Žurnalisto dalyvavimas pokalbyje	Nuosekliai dėstomi, logine grandine keliami neanketiniai klausimai	Pašnekesių su situacijos (konteksto) pristatymu
Vaizduojamasis objektas; interviu paskirtis	Išskirtinis, netradicinis, žymus kultūros veikėjas; pristatyti visuomenei įdomų žmogų	Portretinis

Šaltinis: R. Marcinkevičienė, 2008:119.

Rengdami interviu nepamirškime, kad labai svarbi yra klausimų hierarchija ir jų sistemiškumas. Prieš interviu skirkime laiko pasidomėti pašnekovu, jo biografija, darbas, jau publikuotais straipsniais. Būna, kad pašnekovas pageidauja klausimus gauti iš anksto. Žinoma, tai galima padaryti, tačiau reiktų vengti atsakymo raštu. Gyvas pokalbis, susitikimas su pašnekovu gali padėti gauti daug išsamesnės informacijos. Taip pat turėkime minty, jog kartais pašnekovas reikalauja perskaityti jau parengtą interviu. Tokia praktika galėtų praturtinti tekstą papildoma informacija.

Dabar pateiksime interviu pavyzdžių iš žurnalistinės praktikos.

Pirmasis pavyzdys nėra vykęs, bet, manytina, kad geriausia pamoka mums mokytis iš svetimų klaidų. Šį pavyzdį prieš kelis metus šio teksto autorei edukaciniams tiklams maloniai padovanojo ponia Nijolė Kupstaitė-Byla, sakydama, kad visi studentai turėtų tokius tikrus pavyzdžius panagrinėti auditorijoje, idant pradėję dirbti redakcijoje, nedarytų tokių klaidų, kurias daro spalvotuose žurnaluose dirbantys žurnalistai. Taigi vieno, kaip sakytą, spalvoto ir solidaus žurnalo žurnalistė susiekė su p. Nijole, prašydama siųsti svečius, pokalbiui spaudai. Būsimoji pašnekovė paprašė e.paštu atsiųsti temas, keletą klausimų, apie ką susitikusios ketina kalbėtis. Taigi 1

pavyzdyje galime susipažinti su 19 klausimų, kuriuos prieš susitikimą savo būsimai pašnekovei atsiuntė žurnalistė. 2 pavyzdyje perskaitykime atsakymus į klausimus⁸¹.

1 pavyzdys

Kaip pavyko karalienės Bertranos vaidmuo?

Kodėl būtent Jus pasirinko klipui latvių grupė „Brainstorm“?

Filmavotės trumpo metražo AXX festivalio filme, pretendavote vaidinti „Karas ir taika“. Kodėl jūs save siejate su aktorės amplua? Ar teko filmuotis anksčiau? Tai jums maloni pramoga, garbė ar pelnas?

Ką dar veikiate Lietuvoje?

Visi bėga iš Lietuvos tarsi pelės iš skęstančio laivo, sako, kad čia nėra jokių perspektyvų, o kodėl Jūs sugrįžote į Lietuvą?

Ką manote apie totalinę lietuvių emigraciją? Ar iš tiesų jų JAV laukia pyragai?

Būti Amerikos lietuve Vilniuje: privalumas ar yra keblumų? Ar buvo sudėtinga čia pritapti, rasti naujų ryšių? (Kiek metų nebuvote?)

Kaip manote, kodėl Lietuvoje atrodote gana originaliai? Kitokia, nei uodegą pabrukusios lietuvis?

Ar visada buvote tokia veržli, savimi pasitikinti, mokanti pasiimti geriausią, ką gali, o ne laukti dovanų iš likimo? Gal to išmokote iš amerikietiško gyvenimo būdo?

Ar jūsų mąstymas, požiūris ir įpročiai labai skiriasi nuo vietinių lietuvių? Kas čia jus vis dar stebina?

Ką dirbote, veikėte JAV? Ar buvo sunku?

Kokios patirties pasisėmėte JAV? Ko išmokote? Geriausia pamoka, kurią gavote JAV visam gyvenimui?

Tiesa, kad esate muzikė, kadaise dėstėte Konservatorijoje?

Kokiomis aplinkybėmis išvykote į JAV?

Kodėl vyras liko Amerikoje, o Jūs — čia?

Tiesa, kad vos kelių mėnesių Robertą palaimino popiežius Jonas Paulius II? Kaip tai nutiko?

Todėl esate numačiusi sūnui ypatingą likimą? Ir jį kuriate pati. Modelis, dainininkas, aktorius, politologijos studentas. Nebandėte sūnaus galimybių Holivude?

Tiesa, kad sūnui ateityje esate numačiusi politiko ar net prezidento karjerą Lietuvoje? Lietuvoje lengviau būti pastebėtu, nei JAV?

Sumaniai organizuojate sūnui piarą Lietuvoje. Per trumpą laiką jis tapo žinomas, ko gero, Jūsų dėka. Esate giežta, reikli mama? Gal perfekcionistė?

⁸¹ J. Mažylės asmeninis archyvas.

Jam priklijavo „mamyčiuko“ vardą, nes judu visur kartu. Lietuvoje paprastai jaunuoliai viešumoje gėdijasi savo mamų. Ar tai normalu?

Kodėl meniškos prigimties Robertą atidavėte mokytis į Karo akademiją Indianoje?

Kodėl Robertas turi jūsų pavardę, o ne Bylos?

Kur moters sėkmės paslaptis? (Turtingas vyras, talentas, gera išvaizda, energija?)

Ar daug dėmesio skiriate savo išvaizdai?

Ką mėgstate veikti?

2 pavyzdys

1. Kaip pavyko karalienės Bertranos vaidmuo?

Ačiū, puikiai.

2. Kodėl būtent Jus pasirinko klipui latvių grupė „Brainstorm“?

Ne man skirtas klausimas.

3. Filmavotės trumpo metražo AXX festivalio filme, pretendavote vaidinti „Karas ir taika“. Kodėl jūs save siejate su aktorės amplua? Ar teko filmuotis anksčiau? Tai jums maloni pramoga, garbė ar pelnas?

Nekonkretus klausimas. Tačiau kalbant apie amplua, galiu teatsakyti: todėl, kad Jūs save siejate su žurnalistės amplua.

4. Ką dar veikiate Lietuvoje?

Lietuva mano gimtinė. Čia aš gyvenu.

5. Visi bėga iš Lietuvos tarsi pelės iš skęstančio laivo, sako, kad čia nėra jokių perspektyvų, o kodėl Jūs sugrįžote į Lietuvą?

Skaityti atsakymą į prieš tai Jūsų suformuluotą klausimą.

6. Ką manote apie totalinę lietuvių emigraciją? Ar iš tiesų jų JAV laukia pyragai?

Prašyčiau patikslinti klausimą. Ką turite minty, vartodama epiteta *totalinė*? Taip pat nesuprantu antrosios klausimo dalies, kur vartojate konditerinį terminą „pyragas“.

7. Būti Amerikos lietuviu Vilniuje: privalumas ar yra keblumų? Ar buvo sudėtinga čia pritapti, rasti naujų ryšių? (Kiek metų nebuvo?)

Esu įsitikinusi, kad vienos tautos žmonės, kur jie begyventų, yra tos pačios vienintelės tautos atstovai. Tautos narių skirstymas į rūšis – Amerikos, Rusijos, Lietuvos lietuvis labai smarkiai buvo įdiegtas TSRS propagandos mašinos. Tai ir dabar konstatuoja ne vienas garsus pasaulio filosofas, sociologas, politologas... Atleiskite, nesupratau ir antrosios klausimo dalies – kokių ryšių (žr. klausimą) siūlote man ieškoti. Esu miesto žmogus ir, deja, austi nebuvo iš ko išmokti. Taip pat iš skliaustuose parašyto klausimo nelabai aišku, apie ką norite kalbėti, t.y. kur buvau ir kur nebuvo.

8. Kaip manote, kodėl Lietuvoje atrodote gana originaliai? Kitokia, nei uodegą pabrukusios lietuvių?

Šis klausimas, atleiskite, labai neetiškas mano tautos sesių, beje, labai originalių, įdomių, stiprių moterų atžvilgiu. Ar Jūs save taip pat įvardijate „uodegą pabrukusios lietuvės“? Apgailestauju, į šį klausimą atsakyti negaliu, nes tokių anonimiškų būtybių nesu mačiusi.

9. Ar visada buvote tokia veržli, savimi pasitikinti, mokanti pasiimti geriausią, ką gali, o ne laukti dovanų iš likimo? Gal to išmokote iš amerikietiško gyvenimo būdo?

Gyvenimas žmogui tam ir duotas, kad per jį tas žmogus įveiktų jam Likimo skirtą kelią.

Galų gale gyvenimas tam ir duotas, kad PATS mokytumeisi, ugdytum save ir pažintum save. Patikslinkite, prašau, klausimo dalį, ką turite minty rašydama „amerikietiško gyvenimo būdo“. Tiesiog noriu paaiškinti, kad esu lietuvė, praktikuojanti katalikė. Tačiau man - kaip normaliam šiuolaikinio pasaulio atstovui - nesvetima domėtis kitų kraštų kultūra, tradicijomis, supratimu ir etc.

10. Ar jūsų mąstymas, požiūris ir įpročiai labai skiriasi nuo vietinių lietuvių? Kas čia jus vis dar stebina?

Mane ne stebina, bet liūdina, kad mano tautiečiai po Nepriklausomybės atkūrimo tebevaikšto su šakėmis po laikraščių puslapius...

11. Ką dirbote, veikėte JAV? Ar buvo sunku?

Esu profesionali muzikantė, pedagogė. Tad duoną pelniausi iš savo profesijos. O rimtai, sąžiningai, atsidavusiai dirbti niekur nėra lengva. Argi apie tai reikia gražbyliauti?

12. Kokios patirties pasisėmėte JAV? Ko išmokote? Geriausia pamoka, kurią gavote JAV visam gyvenimui?

Skaityti atsakymą į klausimą nr.9.

13. Tiesa, kad esate muzikė, kadaise dėstėte Konservatorijoje?

Taip, tai tikra tiesa. Iki šiol mielai prisimenu savo laidos mokslo draugus. Profesorė Mūza Rubackytė, talentingas pianistas ir kultūros vadybininkas Gintaras Kėvišas, kompozitorius Mindaugas Urbaitis ir dar daug nuostabių muzikų, kuriuos išugdė prof. Olga Šteinbergaitė...

14. Kokiomis aplinkybėmis išvykote į JAV? Kodėl vyras liko Amerikoje, o Jūs — čia?

Šiandieną nieko nestebina, kuomet lietuvaite teka už užsieniečių – įvairiausių tautų, religijų, net rasių atstovų.

Šeimos sukūrimo aktas, man regis, subtilus ir pagarbos vertas dalykas.

Prieš ketvirtį amžiaus išvykau į JAV, kadangi susituokiau su Amerikos lietuviu.

Jūsų klausimo antroji dalis netiksli, nes mano vyras jau keli metai gyvena Lietuvoje...

15. Tiesa, kad vos kelių mėnesių Robertą palaimino popiežius Jonas Paulius II? Kaip tai nutiko?

Tai buvo Dievo malonės ženklas mūsų sūnui. Todėl detalizuoti, pasak Jūsų klausimo „kaip tai nutiko“, neturiu moralinės teisės, nes Gyvenime yra dalykų, įvykių, kurie yra ženklai, o juos reikia šifruoti patiems, t.y. tiems, kam jie skirti.

16. Todėl esate numačiusi sūnui ypatingą likimą? Ir jį kuriate pati. Modelis, dainininkas, aktorius, politologijos studentas. Nebandėte sūnaus galimybių Holivude? Tiesa, kad sūnui ateityje esate numačiusi politiko ar net prezidento karjerą Lietuvoje? Lietuvoje lengviau būti pastebėtu, nei JAV? Sumaniai organizuojate sūnui piarą Lietuvoje. Per trumpą laiką jis tapo žinomas, ko gero, Jūsų dėka.. Esate giežta, reikli mama? Gal perfekcionistė?

Iš šitos klausimų gausos, matau, kad didžiulį įspūdį Jums padarė tam tikri laikraščiai. Nesąmonių komentarams man nuoširdžiai gaila laiko.

17. Jam priklijavo „mamyčiuko“ vardą, nes judu visur kartu. Lietuvoje paprastai jaunuoliai viešumoje gėdijasi savo mamų. Ar tai normalu?

Iš tikrųjų labai nenormalu, kad Lietuvoje jaunuoliai, pasak Jūsų, gėdijasi savo mamų. Ir tėvų. Bent jau mano stebėjimu, tai jau nykstantis reiškinys. Klausimas Jums – ar Jūs taip pat gėdijatės savo tėvų? Noriu pabrėžti, kad mūsų šeimoje buvo gilios pagarbos, meilės ir supratimo tėvams tradicijos, atėjusios iš senelių.

18. Kodėl meniškos prigimties Robertą atidavėte mokytis į Karo akademiją Indianoje? Kodėl Robertas turi jūsų pavardę, o ne Bylos?

Tiesa, Robertas – meniškos prigimties žmogus, tačiau manau, kad dar nei vienam žmogui, disciplina nepakenkė ugdant, lipdant jo asmenybę.

Kodėl tik mano? Robertas turi ir savo tėvo, ir savo mamos pavardes. Tačiau koncertinėje veikloje vartoja vieną. Toks jo pasirinkimas scenoje.

19. Kur moters sėkmės paslaptis? (Turtingas vyras, talentas, gera išvaizda, energija?) Ar daug dėmesio skiriate savo išvaizdai? Ką mėgstate veikti?

Negaliu imtis nagrinėti sėkmės klausimo lyties aspektu. Mano įsitikinimu, tai būtų paviršutiniškas, gal net ir primityvus pašnekėjimas, kurio net tikslo negalėčiau apibrėžti. Tačiau ir iš Jūsų pateikto klausimo nelabai supratau, ar Jūsų skaitytojams iš tiesų svarbu, tarkim, kiek – daug ar mažai – dėmesio savo išvaizdai skiria N.K. ar kitas anonimas. Mane tebestebina ir be galo liūdina, kad XXI amžiuje per medijas mes vis giliau ir giliau klimpstame ne tik į vartotojišką gyvenimą, bet tos medijos, stengdamosi mus įtraukti į hiperrealybę, primeta mums visiems – tiek klausėjams, tiek kalbėtojams – savo taisykles, iš esmės - simuliaciją.

• KLAUSIMAI IR UŽDUOTYS

1. Kaip vertinate šią situaciją?

2. Kokias, Jūsų manymu, klaidas padarė žurnalistė?

3. Kaip elgtumėtės patys tokioje situacijoje? Imituokime situaciją pasiskirstydami vaidmenimis – vieni žurnalistės, kiti – redaktorius, treči – pašnekovės, ketvirti – skaitytojo.

3 pavyzdys

XXI amžius gražins pagarbą humanitarams

Irena BUDRIENĖ

Šiaulių kraštas, 2014-05-22

Profesorius humanitarinių mokslų daktaras Vytautas Bikulčius švenčia jubiliejų. Šiandien Šiaulių universitete profesorius skaitys jubiliejinę paskaitą. Su „Šiaulių kraštu“ literatūros žinovas kalbėjosi be užuolankų. „

XXI amžiaus nebus, jei jis nebus humanitarinis,“ – V. Bikulčius citavo prancūzų antropologą Klodą Levi Strosą.

Knygos užleidžia vietą kompiuteriui

Kokie buvo pirmieji darbo metai Šiauliuose?

1979 metais į Šiaulių pedagoginį institutą specialiai atvykau dėstyti užsienio literatūros, kuri buvo dėstoma visoms Filologijos fakulteto specialybėms. Kai kurioms specialybėms užsienio literatūros valandų buvo skiriama daugiau – pavyzdžiui, rusistams. Tada studentai išeidavo gana platų užsienio literatūros kursą: nuo viduramžių iki XX amžiaus pabaigos. Šiandien tokio plataus kurso nebėra, ir vadinamas jis kitaip – visuotinė literatūra.

Su gailėsčiu sakau, kad visuotinė literatūra išliko tik pirmame – antrame kurse, anksčiau ji buvo dėstoma iki trečio kurso pabaigos, skiriant kur kas daugiau valandų.

Jaunam žmogui užsienio literatūra pateikia kontekstą jo pasirinktai specialybei. Nes nė vienos tautos literatūra neegzistuoja atskirai. Dar J.V. Gėtė yra pasakęs, kad iš esmės egzistuoja tik pasaulinė literatūra. Kokią literatūrą bestudijuotumėte, užsienio literatūra duoda reikalingą foną, nes studentai gali matyti literatūrų dermę – kaip, tarkime, XIX amžiuje plėtojosi lietuvių, rusų ir Vakarų Europos literatūra. Kokios literatūros srovės, kokie rašytojai, metodai susisiekdavo.

Tiesa, Vakarų Europa pirmaudavo, lietuvių ir rusų literatūra atsilikdavo, bet anksčiau ar vėliau pasireikšdavo tie patys dėsniai. Deja, šiandieniniai studentai tokio plataus išsilavinimo jau nebegauna.

Gal studentai slapčia džiaugiasi, kad reikia mažiau skaityti? Ar visuomenės poreikiai pasikeitė – knyga pasitraukė į antrą planą?

Ši problema aktuali ne tik Lietuvai, bet ir kitoms pasaulio šalims – visur katastrofiškai mažėja skaitymas. Prieš 20 metų Paryžiuje rytą važiuodamas metro jausdavaisi lyg patekęs į biblioteką – visi skaitydavo knygas. Šiandien metro vagonė skaito tik vienas kitas. Žmonės pasinėrė į interneto platybes. Gaila, kad knyga užima vis mažesnę vietą žmogaus gyvenime.

Antuano de Sent Egziuperi žodžiais, vienintelė vertybė gyvenime yra žmogaus ryšys su žmogumi, ir knyga tuos žmogiškuosius ryšius padeda išlaikyti. Skirtingai nei virtualus bendravimas, kuris išstumia gyvą bendravimą. Įnikusieji į internetą užsisklendžia savyje, nebejaučia poreikio bendrauti su gyvu žmogumi.

Auga beraščių karta. Prancūzijoje į penktą klasę atėjęs kas ketvirtas vaikas nemoka nei skaityti, nei rašyti. Ši bėda ateina ir pas mus. Pastebiu, kad studentai nėra skaitę knygų, nebėra buvusio anksčiau literatūros pažinimo. Prieš 20 metų studentams galėjai iš kokio nors romano paminėti personažą, ir jų akys žibėdavo – jie suprasdavo apie ką kalbama. Šiandien lietuvių kalbą ir literatūrą studijuojantis studentas nežino, kas yra Liudas Vasaris. Jeigu jis studijuotų fiziką, nesistebėčiau. Per paskaitą toks žmogus sėdi abejingas, patekęs į visiškai svetimą jam pasaulį. Į aukštąją mokyklą ateina beraščių, kurių klaidų taisyti universitetas neturi galimybių, nes nebespės

įgyvendinti savo tikslų.

Jūs esate nenuilstantis skaitytojas, pirmasis Lietuvoje pradėjote skelbti populiariausių knygų dešimtukus. Kada spėjate jas visas perskaityti?

Skaitau vėlai vakare. Pirmiausia skaitytojams pateikiu naujausias prancūzų autorių knygas. Seku, kokios naujos knygos išeina Prancūzijoje, ir ne vienai leidyklai esu pataręs, kurias knygas būtų verta išleisti lietuvių kalba.

Siekiu sudominti skaitytoją, kad paskaitęs mano recenziją, jis norėtų susirasti tą knygą. Žmogui sunku susigaudyti knygų jūroje, nes jų išleidžiama tikrai labai daug.

Populiariausios knygos nebūtinai yra pačios intelektualiausios. Tai knygos, kurias malonu paskaityti laisvalaikiu. Dabar kiekviename knygyne yra skelbiami populiariausių knygų sąrašai.

Šiaulių universitetas – regiono specialistų kalvė

Šiaulių universitete ženkliai mažėja studentų skaičius, koks likimas laukia universiteto?

Iki 2022 metų abiturientų ir toliau mažės, todėl neišvengiamai mažės ir studentų. Mažės studentų, mažės ir dėstytojų, universitetas trauksis. Sumažėjęs universitetas nebeturės tokios įtakos, kokią jis galėtų turėti. Vis dėlto, universitetas išliks svarbus, nes teikia išsilavinimą. Kažkur skaičiau, kad išsilavinimas yra tai, kas lieka, nors viską pamiršti, ko esi mokėsis (*šypsosi*).

Jeigu pamatytumėte pirmakursį, o po ketverių metų – tą patį ketvirtakursį, nebeatpažintumėte žmogaus – taip jis būna pasikeitęs. Universitetas yra tarsi jauno žmogaus auklėjimo romanas. Ne veltui žmonės savo studijų metus vadina laimingiausiais ir įdomiausiais metais gyvenime. Dar neslegia rūpesčiai, ir jaunas žmogus gali pažinti žmonijos sukrautus žinių lobius.

Bet universiteto mažėjimas slepia įvairių pavojų. Gerai, jeigu traukdamasis jis atsisakys blogiausių dėstytojų, bet yra atvirksčiai – prarandami geriausieji. Administracija bus bejėgė, jeigu neliks studentų – tada ir geriausi dėstytojai neišsilaikys.

Humanitariniame fakultete dešimt lituanistų studentų priimti į tikslines vietas – jie žino, kad baigę studijas gaus darbą. Tai – didžiulis privalumas, nes universitetai parengia ir daug bedarbių. Bet prieš 20 metų kurse buvo 50 lituanistų. Optimalus jų skaičius galėtų būti 30. Kai per mažai studentų, blogai ir dėstytojams, ir universitetui, nes trūksta lėšų. Arba reikėtų keisti universiteto finansavimo sistemą.

Šiandien aukštosios mokyklos yra paliktos likimo valiai. Vyriausybė turėtų optimizuoti aukštųjų mokyklų tinklą. Galvoti, kiek jų palikti Vilniuje ir Kaune, kur jų labai daug ir jos pačios pradeda svarstyti apie susijungimą.

Klaipėdoje ir Šiauliuose universitetai turi išlikti. Jau vien dėl to, kad studentas iš Vilniaus niekada nevažiuos dirbti į Skuodą. Bet skuodiškis, baigęs Šiaulių universitetą, mielai grįš į tėviškę. Šiaulių universitetas gali parengti Šiaurės Lietuvos regionui reikalingų specialistų.

Meilė Prancūzijai ir jos literatūrai

Esate baigęs prancūzų literatūros studijas, parašęs disertaciją iš prancūzų literatūros, nuolat organizuojate Frankofonijos dienas Šiauliuose. Kartu populiariate šią šalį, veždamas į ją turistus iš Lietuvos. Kokią dar neatrastą Prancūziją atveriate būdamas ekskursijų gidu?

Man įdomiausia rašyti straipsnius, versti knygas iš prancūzų kalbos. Gido darbas yra savotiškas protestas prieš Vyriausybės politiką, kuri nesirūpina, kad aukštosios mokyklos dėstytojai gautų pakankamus atlyginimus ir jiems neberekėtų imtis papildomų darbų.

Visos aukštosios mokyklos dejuoja, kad negali rasti jaunų dėstytojų, nes jiems mokamas atlyginimas itin menkas, mažesnis net už vidurinės mokyklos mokytojo.

Kita vertus, ekskursijos į Prancūziją yra būdas išreikšti savo simpatijas šiai šaliai. Studijų ir stažuotčių metais lankydamasis Prancūzijoje bei skaitydamas jos literatūrą šią šalį pažįstu tikrai neblogai. Esu gerai susipažinęs su prancūzų gyvenimo būdu, charakteriu ir man malonu tai perteikti turistams. Perteikiu ne banalias geografines ar istorines žinias, kaip daro pradedantys gidai, bet atskleidžiu prancūzišką gyvenimo būdą, papročius.

Man patinka sudominti žmones. Dažni atvejai, kai grįžę iš ekskursijos, žmonės puldavo mokytis prancūzų kalbos. Ne vienas turistas kartu su manimi lankėsi įvairiuose Prancūzijos regionuose: Provanse, Bretanėje, Gaskonėje, Šampanėje. Prancūzija keliautojams tampa artima, to ir siekiu savo ekskursijomis.

Humanitaras moka spręsti konfliktus

Humanitarinių specialybių populiarumas mažėja. Koks turėtų būti humanitaro vaidmuo šiuolaikiniame pasaulyje?

Dar dirbdamas Šiaulių pedagoginio instituto prorektoriumi buvau įvedęs kursą „Homeras ir aš“. Šis kursas buvo skirtas visų instituto specialybių studentams, kad jie atkreiptų dėmesį į literatūrą. Kurso pavadinimas „Homeras ir aš“ buvo sąlyginis. Tai galėjo būti „Balzakas ir aš“, „Stendalis ir aš“, „Žemaitė ir aš“. Svarbu buvo parodyti matematikui, fizikui ar dailės specialybės studentui, kaip literatūroje sprendžiamos esminės būties problemos. Knygų personažai susiduria su įvairiomis problemomis, kurias savo gyvenime sprendžia ir kiekvienas žmogus. Dabar tas kursas dar labiau pasiteisintų.

Praverstų studentui, pasimetusiam kasdienio gyvenimo brūzgynuose. Literatūra jam suteiktų vertybinį pagrindą po kojomis: būna situacijų, kai turi nukentėti, kad išsaugotum savo gerą vardą, bet svarbu neplaukti pasroviui. Literatūroje daug tokių pavyzdžių.

Kalbantiems, kad humanitariniai mokslai yra išėję iš mados, pateikiu naujausią pavyzdį iš JAV universitetų. Ten literatūros studijoms teikiama pirmenybė, nes mokslininkai išsiaiškino, kad XXI amžius yra konfliktų amžius ir nebeliko žmonių, mokančių juos spręsti, o literatūra geriausiai padeda išvengti ginčų. Studijuojantieji literatūrą tampa konfliktų sprendimo meistrais. Todėl humanitariniai mokslai negali būti nustumti į antrą planą. Anksčiau ar vėliau jie iškils į pirmą vietą. Klodas Levi Strosas yra pasakęs, kad XVIII amžius buvo fizikos, XIX – biologijos, XX – baimės, o XXI amžiaus nebus, jeigu jis nebus humanitarinis amžius.

• KLAUSIMAI IR UŽDUOTYS

- 1. Išanalizuokime pateiktą interviu (3 pavyzdys). Kokiam tipui, rūšiai jį priskirtumėte. Argumentuokime.**
- 2. Surašykime šio žurnalistinio teksto stipriąsias ir silpnąsias savybes. Pagrįskime savo teiginius.**
- 3. Koks, Jūsų manymu, šio interviu tikslas?**

4. Pavyzdys

Moteris prie vairo sulaukia keleivių dėmesio

Lukas ŠNIOLIS, Šiaulių kraštas, 2014 m. liepos 16 d.

Prieš keturis mėnesius Šiaulių autobusų vairuotojų gretas papildžiusios Marytės Valčiukienės šypseną jau žino miesto keleiviai. Ji – antroji moteris vyriškame keleivių vežimo bendrovės „Busturas“ vairuotojų kolektyve.

Permainos – po pertvarkos

Marytė Valčiukienė, prieš tapdama autobuso vairuotoja, pusantrų metų dirbo 42-ojo mikroautobuso vairuotoja. Po viešojo transporto pertvarkos, kai mažųjų autobusų mieste neliko, ji neteko darbo. Tačiau D kategorijos vairuotojo pažymėjimas ir patirtis jai pravertė – moteris nusprendė tapti autobuso vairuotoja.

„Vairuoti autobusą – tai tas pats, kaip vairuoti „mikriuką“. Žinoma, prie autobuso dydžio reikia priprasti, bet tai – kelių dienų reikalas“, - sako vairuotoja Marytė.

Iš pradžių ji važinėjo privežamaisiais miesto autobusų maršrutais, tačiau vėliau nusprendė, kad nori į miestą.

Autobuso nebijo

Moteris šypsosi: keleiviai domisi ir ją kalbina. Ir „busturo“ vyrai moterį pasitiko labai draugiškai, juk ji tik antroji moteris jų kolektyve. Vyrai pataria, padeda.

Autobuso gedimo M. Valčiukienė nebijo – taip yra nutikę ne vieną kartą. Vairuotojui nieko daryti nereikia, tuo pasirūpina remonto meistrai.

Vairuotoja kategoriška: šis darbas – nei vyriškas, nei moteriškas, darbas ir tiek. Juo moteris yra patenkinta. Didžiausias malonumas – vairavimas, nesvarbu, automobilio ar autobuso.

Keleiviai vaikšto ir pėstute

Viešojo transporto permainomis moteris nesipiktina, džiaugiasi turinti mėgstamą darbą. Permainomis labiausiai piktinasi keleiviai. Jie dažnai skundžiasi vairuotojams, kad nelikus „mikriukų“ sunkiau susisiekti, ypač savaitgaliais, kai didesni laiko tarpai autobusų grafike.

„Po pertvarkos dalis keleivių dingo. Kai dirbau Vijoliuose privežamuoju maršrutu, žmonės juo nesinaudojo. Atvažiavę į paskutinę stotelę, jie nelaukdavo autobuso, eidavo namo pėsčiomis, - pasakojo M. Valčiukienė.

Išskiria pareigingumą

Anot „Busturo“ pervežimų skyriaus viršininko Lino Radžiaus, moterys vairuotojos yra pareingesnės, su jomis lengviau bendrauti ir sutarti. Keleiviai patenkinti, nusiskundimų dėl moterų vairuotojų nebuvo. Moterys jokių privilegijų neturi, visiems „Busturo“ vairuotojams sudaromos vienodos darbo sąlygos.

• KLAUSIMAI IR UŽDUOTYS

1. Ar galėtume šį žurnalistinį tekstą priskirti interviu žanrui? Pagrįskime savo atsakymą.

5 Pavyzdys

Olita Dautartaitė grįžo dar kartą nusilenkti

Šiaulių kraštas, 2013-04-15

Natalija KONDRONIENĖ

Ilgametė Šiaulių dramos teatro aktorė Olita Dautartaitė 70-mečio proga iš Kauno į Šiaulių sceną grįžo nusilenkti žiūrovams, apkabinti kolegas, pasivaikščioti po Šiaulius, kuriuose gyveno trisdešimt dvejus metus. Aktorę gyvenimas yra nuolat įtraukęs į įvykių verpetą: neįprasta vaikystė, teatro gyvenimas, Sąjūdžio metai, pamokos jaunimui, trečioji santuoka.

Atiduoti save

Septyniiasdešimtojo jubiliejaus proga vakar Šiaulių žiūrovus palepinote spektakliu „Plieninės magnolijos“. Balandžio 19 dieną Kaune vaidinsite monospektaklyje pagal Icchoko Mero apsakymą „Tūkstantis, tūkstantis, tūkstantis mylių“. Pasiruošimas jubiliejui Jus vargina ar suteikia energijos ir džiaugsmo?

Šiuo metu atima, nes be visų organizacinių rūpesčių, truputį sirguliuoju. Tad reikia suimti save į rankas, sutelkti mintis ne į ligą, o į repeticijas, teksto kartojimą. Tam, kad scenoje su žiūrovais išgyventum spektaklį, reikia nemažai pasiruošti.

Kai ėmiau galvoti, kaip minėsiu jubiliejų, negalėjau nepagalvoti apie šiauliečius teatro kolegas, savo žiūrovą, draugus ir pažįstamus, su kuriais norėjau dar kartą susitikti, pabūti scenoje.

Tos teatro nutrintos grindys, užkulisiai, grimo kambario stalelis, išėjusių kolegų atminimas... Viduje viskas supulsavo. Nostalgija praėjusiems laikams pastūmėjo sugrįžti į Šiaulius su spektakliu. Nors jau vieną kartą buvau atsisveikinusi.

Atėjau su gerąja energija, nes labai norėjau dar kartą pamatyti savo žiūrovą. Tai lyg paskutinis nusilenkimas saviems. Savam miestui, savam žmogui.

Šiauliuose dirbote ir gyvenote per tris dešimtmečius, tačiau prieš penketą metų sugrįžote į gimtąjį Kauną. Ar jaučiate nostalgiją Šiaulių miestui?

Į Šiaulius atvažiuoju retai, tačiau labai noriai. Čia gyvena duktės šeima. Čia gyvena mano daktarai, dvasiškiai, žiūrovai, pažįstami, draugai. Turiu savas tradicijas: visuomet užsuku į Katedrą, Jėzuitų bažnyčią, pasėdžiu mielose kavinukėse su draugais, pavaikštau po bulvarą.

Mane jau įtraukė gyvenimas Kaune, tačiau, būna, pagaunu save galvojančią apie Šiaulius. Su ramybe ir gerumu pasvajoju pabūti teatre, senosiose miesto kapinėse. Bet tai nesukelia skausmo, veikiau geras emocijas. Teatras prilygsta narkotikui. Maniau, jog skirsiuosi su juo sunkiai, be jo negalėsiu. Tačiau turiu daug veiklos ir liūdėti nėra kada.

Į kokių darbų verpetą įsisukote?

Skaitau poeziją, kartu su rašytojais rengiame knygų pristatymus, koncertus, esu Marijos radijo savanorė. Poezijos pavasariai, Druskininkų rudenys. Ne tik pati dalyvauju, bet ir lankausi renginiuose Maironio, Vaižganto muziejuose, Menininkų namuose, bibliotekose, filharmonijoje, teatre.

Tai yra mano gyvenimas – mano oras, vanduo ir saulė. Kartais atrodo, kad galėčiau nebevažiuoti po Lietuvą su skaitymais, koncertais, nes reikia daug sukaupties. Atiduodi savo energiją žmonėms, bet išėini į sceną ir jauti, kaip klausytojas tave apkabina.

Duotas laikas

Buvote viena iš Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio organizatorių Šiauliuose, Šiaulių sąjūdžio tarybos narė. Kokia to laikmečio dvasia vienijo bendraminčius, kaip Jūs prisijungėte prie Sąjūdžio?

Čia reikia filosofo ar poeto išraiškos, kad apibūdintų tą dvasinę būseną, tą perėjimą iš vieno pasaulio į kitą, laisvo žmogaus orumo kūrimą, savos valstybės pripažinimą. Tai reikia jausti, tame reikia gyventi.

Buvo kažkas nepaprasto – ėjimas į laisvę. Į to laikmečio įvykius nebuvo galima neišlieti. TAU duotas šis laikas, tokios aplinkybės. TU gali kažką pakeisti. Esu dėkinga likimui ir Dievui,

kad toks laikotarpis mano gyvenime buvo.

Pagalvoju, kad Sąjūdžio laikotarpiu nei kažkokių pagrindinių dalykų darėme, nei smarkiai rizikavome: mes nebuvo tokie, kaip N. Sadūnaitė, kai kurie vienuoliai, kunigai, kuriems svarbiausia buvo laisvė ir tikėjimas, arba kitu atveju – nebuvimas. Mums tik reikėjo būti vieningiems ir susitelkusiems.

Kokią situaciją matote šiandien?

Pakilimas negali tęstis visą laiką. Tokio jausmo, kaip buvo Sąjūdžio metu ir negali būti – gyvenimas eina toliau. Gal ir ne viskas dabar yra taip, kaip mes norėtumėme, gal ne taip, kaip galėtų būti Lietuvoje, gal ne taip turėtų elgtis mūsų aukščiausieji tarnai, bet dabar yra šitaip.

Vienybė tapo padrika. Pakirstas pasitikėjimas tiesa ir teisingumu. Tačiau neabejoju, kad, jei reikėtų, vėl visi susikibtume rankomis, vėl būtume vieningi.

Pasigesta vedlio

Dažnai skaitote poeziją jaunimui mokyklose, bibliotekose, Kauno kolegijoje turėjote teatro studiją, susiduriate su jaunu žmogumi kiekvieną dieną. Koks jis?

Sutinku nemažai puikaus jaunimo, turinčio aukštus idealus, tvirtus krikščioniškus pagrindus. Yra ir nihilistų, nesuvokiančių, jog reikia tarnauti savo kraštui ir žmonėms. Jaunimą reikia mokyti ir vesti. To tikrojo vedlio šiais laikais labai trūksta.

Mokyklos, universitetai turi ne tik į specialybes orientuotis, bet ugdyti lietuvių tapatybę, sudėti pamatines žmogaus, piliečio vertybes.

Penketą kartų buvau Amerikoje gastrolėse ir mačiau, kaip stengiamasi ugdyti lietuvių jaunimą. Įsteigtos lituanistikos mokyklos, veikia bendruomenės.

Los Andželo lietuvių bendruomenė išlaikė lietuviybę ir per dramos sambūrį, nes pusę amžiaus statė tik lietuvių dramaturgiją. Vasarą dažna šeima veža savo vaikus ir anūkus į Lietuvą. Ne visi išvažiavo sotaus kšnio, ne visiems lengva be Tėvynės.

Nėra amžiaus ribų mylėti

Kalbate, kad neretoje šeimoje trūksta išiklausymo, vertybių kūrimo, o kaip yra Jūsų šeimoje?

Aš – keisto likimo vaikas. Našlaitė. Mano mama mirė, kai buvau pusantrų metų. Tėtis buvo Lietuvos karininkas, prasidėjus okupacijai, jis turėjo pasitraukti. Mane augino teta, todėl man svarbiau yra giminė, gentis, jos tradicijos.

Man labai brangūs natūralūs kaimo žmonės, iš jų susikroviau savo gyvenimo pradžios ir net teatrinę vertybių skrynią. Sukauptą patirtį ir tradicijas perduodu savo šeimai, tačiau, manau, atiduodu ne tiek, kiek turėčiau. Teatru savęs atidaviau daugiau negu dukrai. Bet esu tikra, jog žmogiškąsias vertybes duktė, žentas ir anūkas turi tinkamas.

Aktorės talentą realizuojate, turite puikią šeimą. Bet ar jaučiatės laiminga moteris?

Prieš dvejus metus mirė mano vyras fotografas Narcizas Freimanas. Nors visą mūsų santuokos laiką mes gyvenome atskirai – jis Kaune, aš Šiauliuose, tarp mūsų buvo ypatingas dvasinis ryšys, artumo jausmas. Užtekdavo žinoti, kad tas artimas žmogus kažkur yra. Ir tu esi jam reikalinga.

Netekusi jo, smarkiai įkritau į sielvarto liūną, bet netrukus sutikau tokį pat našlį, kaip ir aš. Jis ateidavo į mano literatūros vakarus, o viename jų mes išikalbėjome.

Po to išvykau į Ameriką, o parsukridusi pasijutau blogai. Gydytojai užfiksavo prieširdžių virpėjimą. Ir šitas žmogus neįtikėtinais atsidavusiai manimi rūpinosi. Man tai buvo ypatingai netikėta.

Praėjusių metų lapkričio 17 dieną mes su juo buvome prie altoriaus. Va ir dabar, kol buvau repeticijoje teatre, manęs laukia pas dukrą namie. Labai geras jausmas. Ne tik kaip žmogui, bet ir kaip moteriai.

Esu laiminga. Nėra amžiaus ribų mylėti ir būti mylimai. Tegul likimas visiems atsiunčia tokius susitikimus, tokius potyrius, tiek džiaugsmo. Nors nebuvo net minties dvelksmo, kad man dar gali taip nutikti.

- **KLAUSIMAI IR UŽDUOTYS**

1. **Kokiai interviu rūšiai priskirtinas šis žurnalistinis tekstas?**
2. **Pamėginkite sumodeliuoti situaciją, kaip žurnalistė rengėsi tokiam pokalbiui.
Su kokiais sunkumais galėjo susidurti rengdama spaudai šį interviu.**
3. **Paanalizuokime šio interviu kompozicinę struktūrą.**

6 pavyzdys

Klaipėdoje įstrigo benamiu tapęs britas

Vakarų ekspresas, 2014-07-12

Giedrė PESECKYTĖ

Išvažiavo į Angliją braškių skinti - iki skausmo lietuvičiams žinoma istorija. O štai britas Davidas atvažiavo į Lietuvą... karvių melžti. Ir gyvena čia jau septynerius metus. "Myliu lietuvius, jie nuostabūs, tikrai puikūs žmonės. Tik reikalas tas, kad aš čia įstrigęs", - sako Klaipėdos benamiu dabar tapęs užsienietis.

Šio žmogaus dabartinę situaciją galima nupiešti taip: be paso, be darbo, be namų, be maisto. Plaukų kuokštas surištas į uodegėlę, šalimais senas oranžinis dviratis ir kuprinė ant pečių.

„Esu Britanijos pilietis ir niekas man nenori padėti, o aš tik noriu sugrįžti į gimtinę“, - sako vyras.

Nuo Afganistano iki Lietuvos

Davidas tėvas - anglas. Mama - airė. Pats jis turi Britanijos pilietybę, bet su žmona buvo įsikūrę Airijoje. Paklaustas, kodėl prieš daugiau nei dešimtmetį paliko šią šalį, kartoja: „Problemos, problemos.“ Tai jis kartoja ir paklaustas apie prarastus darbus bei kitas nesėkmes.

Davidas grįžo iš karinės tarnybos Afganistane, išsiskyrė su savo žmona, paliko Airijoje savo du vaikus ir pradėjo keliauti po Europą būdamas dvidešimt aštuonerių metų. Metai Prancūzijoje, metai Ispanijoje, keli mėnesiai Olandijoje ir galiausiai jis atsibastė į Lietuvą.

„Ispanijoje susipažinau su vienu vaikinu, jo dėka gavau darbą pieninėje Trakuose“, - pasakojo vyras.

Įsikūręs Trakuose jis susipažino su našle iš Klaipėdos, su kuria praleido septynerius gyvenimo metus - būtent tiek, kiek laiko jau ir vieši Lietuvoje.

Dvejus metus prižiūrėjo jos vasarnamį Trakuose.

„Tarp mūsų įsižiebė jausmas. Ji buvo praradusi vyrą, na, o aš nesu bjaurus“, - juokiasi britas.

Negandų lavina

Iš Trakų brito kelias pasuko į Kauną. Būdamas laikinojoje sostinėje gavo pasiūlymą dirbti Vilniaus Ozo gimnazijoje. Dienos metu jis plaudavo grindis, o naktį miegodavo pačioje gimnazijoje.

Išdirbęs dvejus metus persikraustė gyventi pas savo draugę į Klaipėdą ir įsidarbino bendrovėje „Specialus autotransportas“, iš kurios buvo atleistas pernai lapkritį.

„Davidas buvo atleistas dėl darbo drausmės pažeidimų. Iš pradžių viskas buvo gerai, bet vėliau tiesiog neradom bendros kalbos, neateidavo į darbą be jokios priežasties, neatsiliepdavo į skambučius“, - paaiškino Tomas Kuprelis, „Specialaus autotransporto“ projektų vadovas.

Prieš 10 mėnesių, anot brito, iš jo buvo pavogtas pasas. Esą dokumentą jam ištraukė einant gatve iš galinės kelnų kišenės ir tai jis pamatė tik nuėjęs į banką.

„Iš karto nuėjau į policijos komisariatą. Jiems buvo visiškai neįdomu. Jie tik pasiuntė mane į ambasadą“, - tvirtino britas.

Negana to, prieš kelias savaites jis išsiskyrė su savo drauge po septynerius metus trukusios draugystės.

„Viskas byra į šipulius“, - liūdnai šypteli vyras.

Netekęs darbo atliekų tvarkymo bendrovėje Davidas vis dar gyvena pas savo dabar jau buvusią draugę. Dabar, kai nebėra nei paso, nei darbo, nei draugės, atsirado stiprus noras grįžti į tėvynę.

Nesėkmių puokštė

Ieškoti laimės vyras bandė Vilniuje įsikūrusioje Jungtinės Karalystės ambasadoje. 100 litų išleidęs kelionei iš Klaipėdos į Vilnių ir atgal, bedarbis grįžo nieko nepešęs. Kartu susipažino ir su Airijos ambasada, bet sėkmė ten irgi nenusišypsojo.

„Eik ten, eik ten... Taip mane siuntinėjo visą dieną perniek“, - sakė pokalbininkas.

Davidas parašė laišką Jos Didenybės pasų biurui. Deja, kad padarytų naują pasą, reikia 140 svarų - šiek tiek daugiau nei 600 litų. O jis neturi jokių santaupų.

„Dirbau už minimalų atlyginimą, gyvenau nuo algos iki algos. Jau pusantrų metų esu bedarbis, iš kur gausiu 600 litų, jei pietus renkuosi šiukšliadėžėje? Nerandu jokio darbo. Kreipiausi į Lietuvos migracijos tarnybą, kad suteiktų mano tapatybę patvirtinantį dokumentą, bet ir ten jokios pagalbos“, - guodėsi britas.

Lietuvos Migracijos departamento Užsieniečių reikalų skyrius vyriausioji specialistė Irina Šinderienė teigė, kad tokiu atveju pagalbos reikia ieškoti savo šalies ambasadoje, migracijos tarnyba čia niekuo dėta.

„Vakarų ekspresui“ susisiekus su Jungtinės Karalystės pasų biuru, jo darbuotojai patvirtino, kad jie nieko negali padaryti tol, kol nebus pervesti pinigai, bet pridėjo, kad jei žmogus taip ilgai laukė, tai gaus 40 proc. nuolaidą.

„Esu visiškai vienas, mano motina mirus, tėvas nenori nieko apie mane žinoti, ką tik išsiskyriau, ir vienintelis man padedantis žmogus yra Nedas, su kuriuo susipažinau žvejodamas. Laukiau dėmesio bent jau iš ambasadų“, - apmaudauja užsienietis.

„Dabar statau sau namą“, - netikėtai pasigiria britas.

Šis auksarankis laukuose šalia Šiaurės prospekto pasistatė trobesį iš įvairių rastų atliekų ir, kol neatėjo šalčiai, sakė, jog įsikurs jame. Mažas pastatėlis akivaizdžiai mėgstamas ir kitų, galbūt ne tokių nagingų benamių.

Pokalbio pabaigoje paklaustas, ką darytų, jei gautų pasą, Davidas rimtai susimąstė.

„Man keturiasdešimt penkeri, dar norėčiau sukurti šeimą, turėti vaikų. Gal ir Lietuvoje likčiau, tikrą namą pasistatyčiau“, - sako vyras, kurio vienintelis noras dabar - pasprukti iš užburto rato: nėra pinigų - nėra paso, nėra paso - nėra darbo, nėra darbo - nėra pinigų.

• KLAUSIMAI IR UŽDUOTYS

1. Išnagrinėkime, kaip naudojamas interviu žanras pateikiant žmogaus portretą ir problemą.
2. Kaip Jūs komponuotumėte šią medžiagą, kurią perskaitėte tekste. Pasiūlykime savo variantus (parašykime).

Išsiplauti burną reikėtų dažniau

Lukas Šniolis, Šiaulių kraštas, 2014-07-18

Ar dažnai pagalvojame, kaip kalbame, ką reiškia mūsų pasakyti žodžiai? Kodėl jaunimas keikiasi kalba, kurios nė nesupranta, kodėl emocijas reiškia „magiškais“ žodžių monologais?

Apie keiksmažodžius ir jaunimą „Šiaulių kraštas“ kalbėjosi su Šiaulių Juliaus Janonio gimnazijos psichologe Rasa SLONSKIENE ir su kalbininke, Šiaulių universiteto profesore humanitarinių mokslų daktare Giedre ČEPAITIENE.

Klaidingai manoma, kad keiksmažodžiai – „kieti“

Psichologės Rasos SLONSKIENĖS nuomone, dažnas keiksmažodžių vartojimas parodo, kad žmogus nemoka reikšti emocijų:

- Žmonės keikiasi, nes kai kurie nemoka kalbėti apie jausmus, keiksmažodžiai yra jų jausmų išraiška. Jeigu jaunuolis pyksta, jis sako: „Eik, tu n...“. Tai yra emocinio intelekto trūkumas, nemokėjimas emocijų išreikšti jausmais, įsitikinimas, kad nusikeikti yra paprasčiau.

- Iš kur į jaunimo kalbą ateina keiksmažodžiai?

Pažiūrėkime į mūsų prosenelius, kurie nežinojo rusiškų keiksmažodžių. Sunku pasakyti, kokia buvo jų kalba. Literatūros kūriniuose galime rasti keiksmažodžių, bet jie gražūs, pavyzdžiui, „varlė“.

- Kodėl jaunimas jų nevartoja?

- Kaip skambėtų lietuviškas keiksmažodis „žalia rūta“? Kurio iš mūsų tėvai sako: „Ai, žalia rūta, nesąmonę padariau“? Tokie dalykai yra giliai įaugę į mūsų mentalitetą, jaunimui labiau priimtini ne lietuviškos kilmės žodžiai, nes, anot jų, jie „kietesni“.

- Gal nesikeičiančiam vaikui sunku pritaipyti mokykloje?

- Manau, kad mes viską absoliutiname. Jeigu aš nesikeičiu, tikrai surasiu žmonių, kurie taip pat nesikeičia. Jeigu aš keikiuosi – rasiu grupę, kuri keikiasi. Visada yra galimybė pasirinkti.

Keikimasis nebėra laikomas didele blogybe. Jeigu keikiamasi labai dažnai – kiekvieną dieną, jeigu nesugebama rasti kito žodžio atitiktens, jeigu jaunuolis mano, kad jausmą galima išreikšti tik keiksmažodžiu, taip, tai yra blogybė. Bet jei žmogus keiksmažodžius vartoja tik kartais, vietoj keiksmažodžių pasako gražų žodį, tai yra žargonas arba kalbos kultūros trūkumas.

- Ką reikėtų daryti, kad keikūnų sumažėtų?

- Pažiūrėkite, kiek televizijoje keikiamasi. Pačiose populiariausiose televizijos laidose vartojami įvairiausi keiksmažodžiai.

Aš sutinku labai daug jaunų kultūringų žmonių, kurių šeimose nesikeikiama, jie būna tokioje socialinėje aplinkoje, kurioje nesikeikiama.

Jauni žmonės moka būti kultūringi, jie renkasi situacijas, kur ir kaip kalbėti, labai retai keikiasi kalbėdami su mokytojais. Jeigu jie keikiasi namuose, vadinasi, tai priimtina ir tėvams, ir vaikams.

„Išsilavinęs žmogus šiukšlių į savo burną nepriima“

Humanitarinių mokslų daktarės profesorės Giedrės Čepaitienės nuomone, jaunimas keikiasi, nes neturi, ką pasakyti:

- Vienas dalykas keikti, tai yra, reikšti savo jausmus, nepasitenkinimą. Kitas dalykas – vartoti bjaurius žodžius visiškai be jokios priežasties, nesiejant jų su emocijomis.

Esu pastebėjusi, kad jaunimas keiksmažodžius vartoja ne dėl noro išreikšti emocijas. Keiksmis jie nepasako jokių savo vidinių nuostatų. Jaunimas vartoja visokias bjaurastis, nes neturi ką pasakyti.

Kiekvienas pasirenka bendravimo būdą atšišvelgdamas į pašnekovą. Žmogus gali būti pats didžiausias keikūnas, bet bendraudamas su tam tikrais žmonėmis biekkada nesikeiks.

Aš įsivaizduoju, kad galbūt ir mano studentai bendraudami tarpusavyje keikiasi. Visiems

studentams sakau: labai norėčiau, kad eidama bulvaru arba sėdėdama kavinėje, pamačiusi būrį žmonių, atskirčiau, kur yra studentai, o kur menko išsilavinimo žmonės.

Inteligentiškas žmogus geba suvaldyti savo jausmus, reikšti savo mintis, nenaudodamas niekinių žodžių. Išsilavinęs žmogus šiukšlių į savo burną nepriima. Lietuvių kalboje yra puikus pasakymas, kad žmogus ta pačia burna ir kalba, ir valgo.

- Kodėl jaunimas vartoja ne lietuviškos kilmės keiksmažodžius?

Jie negirdi lietuviškų keiksmažodžių. Valstiečio gyvenime buvo natūralu kokią „rupūžėlę“ pavartoti. Tada nebuvo žeminančių keiksmų, elementariems nepasisekimamas pats baisiausias turbūt buvo velnio paminėjimas. Tada velnias turėjo labai daug pakaitalų: nevidonas, juodasis, kipšas. Ką girdi mūsų jaunimas? Jie prisiklauso rusiškų keiksmų iš savo tėvų arba iš baruose sėdinčių „diedų“, kurie keiktis ruvysiškai išmoko sovietmečiu. Jaunimas nežino keiksmažodžių reikšmių, jie net nežino, ką reiškia žodžiai „davai“, „poka“. Tokie žodžiai neturi jokios reikšmės, jie neturi jokios semantikos.

Nereikia stebėtis, kodėl keiksmažodžiai pilasi iš jaunimo lūpų – dabar viskas verčiama tiesiai šviesiai.

- Ar pritariate minčiai, kad televizija skatina keiksmažodžių vartojimą?

Kai televizijoje atsirado pokalbių šou, prasidėjo „apatinių rūbų“ mazgojimas viešai.

Tai ypač dažna televizijoje, spaudoje tokių dalykų matome mažiau.

Beveik kiekviena komercinė televizija turi po kelias laidas, rodančias tik pačius žemiausius jausmus, patį bjauriausią bendravimą, reiškiamą keiksmažodžiais. Jos neva sprendžia žmonių problemas, be bet iš tiesų jos tyčiojasi iš žmonių.

Žmogus tai gali suprasti kaip pavyzdį: jei taip elgsiuosi, pakliūsiu į televiziją ir tapsiu žvaigžde.

- Kaip reikėtų spręsti šią problemą?

Tai turi būti išaugama. Jaunimas pagal kalbėseną buriasi į gruputes.

Žinoma, būtų gražu, kad girdint kitiems žmonėms jie nevartotų keiksmų, nes tai, kas tinka prie bokalo, ne visai tinka viešoje erdvėje. Deja, dauguma šito neskiria. Galbūt kartais tai yra namų tradicija.: jei namuose tokius žodžius vartoja tėtis ir mama, jie tikrai į tai neatkreips dėmesio, nes jiems tai atrodo normalu.

Visi jaunystėje esame pasakę keiksmažodžių, tačiau gebėti juos vartoti tik tarp savęs, kai kiti negirdi, viena, kita – nežinoti, kad su žmonėmis galima bendrauti kitaip, nevartojant nuolatinių keiksmų.

• KLAUSIMAI IR UŽDUOTYS

1. Koks interviu tipas čia pateiktas?

2. Kas, manytume, šiame žurnalistiniame tekste yra svarbiausia – tema, pašnekovai, forma? Kodėl?

8 pavyzdys

Apklausa

Vakarų ekspresas, 2014 m. liepos 15 d.

Genovaitė ir Eugenija

Tikriausiai gerai, kad dabar Klaipėdos miesto mero rinkimai bus tiesioginiai. Balsuoti eisim, aišku, jei turėsime tam galimybių. Balsuosim atsižvelgdamos į darbus.

Elvyra

Gal ir gerai, kad patys žmonės balsuos, ir aš eisiu. O už ką balsuoti apmąstysiu, kai bus paskelbtas kandidatų sąrašas. Pažiūrėsiu, kas gerai, kas blogai.

Regina

Nežinau, nelabai aš kišuosiu į politiką. Pati neisiu balsuoti, bet jei eičiau, tai man svarbiausia būtų, kad meras būtų ūkiškas, kad miestui būtų gerai.

Kastytis ir Virginija

Tikriausiai, kad gerai, jog dabar bus galima rinkti tiesiogiai. Eisim balsuoti, o už ką dar nežinome, dar yra laiko. Žiūrėsime, kokie bus kandidatai. Gal Vytautas Grubliauskas vėl bus išrinktas, dabar nebloggeris dirba, senamiestį taip gražiai tvarko.

Ilna

Nežinau, neturiu nuomonės, ar gerai, kad mero rinkimai tapo tiesioginiai. Bet balsuoti būtinai eisiu ir rinksiu pagal tai, ką žmogus nuveikė, skaitysiu biografiją.

Ona

Šiaip gal ir nebloggeris, kad įteisinti tiesioginiai mero rinkimai, nors, kita vertus, kartu kolektyve dirbantys žmonės gal ir geriau žino, kuris žmogus geriausiai tiktų eiti tokias pareigas. Pati eisiu balsuoti ir atsižvelgsiu į kandidatų nuveiktus darbus.

Algirdas

Aišku, geriau, kad žmonės gali balsuoti, būti pilietiškais. Ko gero, ir pats eisiu balsuoti. O už ką? Matysim, pirmiausia reikia sąrašą pamatyti.

Zina

Gal ir gerai tokie rinkimai, miestiečiai vis tiek daugiau žino, kas geriausia jų miestui. Jei niekas nesutrukdytų ir pati eisiu balsuoti. Favoritą rinksiuosi pagal populiarumą, ką nuveikęs, ką apie jį rašo.

Kalbino Giedrė PESECKYTĖ

• KLAUSIMAI IR UŽDUOTYS

1. Įvertinkite šią apklausą kaip žurnalistas, redaktorius, skaitytojas.
2. Parašykite 3 000 spaudos ženklų apimties interviu. Motyvuokite, kodėl pasirinkote tam tikrą interviu tipą. Ką labiausiai norėjote išryškinti savo parašytame žurnalistiniame kūrinyje?

3. Darbo su žurnalistiniu tekstu ypatumai

Kasdienis klausimas, kurį sau užduoda ir leidėjai, ir žurnalistinio turinio kūrėjai, koks žurnalistinis tekstas laikytinas geru – tinkamu publikuoti. Seniai žurnalistikoje dirbantys profesionalai be abejo mums pasakys, kad labiausiai tikėtina, jog tai gali parašyti visapusiškai išsilavinęs, plataus akiračio žmogus, sugebantis atrasti temą, surinkti medžiagą, išanalizuoti faktus ir sklandžiai visa tai sukomponuoti publikacijoje. Žinoma, gebėjimas virtuoziškai naudotis pagrindiniais žurnalistinio darbo instrumentais, taip pat puikus kalbos mokėjimas ir absoliutus raštingumas žurnalistui turi būti natūrali būtinybė. Todėl dabar susipažinkime su publikacijos rengimo etapais.

3.1 Publikacijos rengimo procesas

Įvairiuose žurnalistikos vadovėliuose rašoma, kad publikacijos rengimas turi pagrindinius 5 etapus. Tai idėjos (sumanymo), temos paieška; faktų ir duomenų rinkimas; surinktos medžiagos analizė ir publikacijos plano parengimas; pirminis teksto variantas; galutinis, suredaguotas, parengtas spaudai rankraštis.

1. Idėja, tema
2. Faktų, duomenų rinkimas
3. Surinktos medžiagos analizė ir publikacijos plano parengimas
4. Pirminis teksto variantas
5. Parengtas spaudai rankraštis

Praktikoje visas šis procesas gali būti ne taip griežtai struktūrizuotas, tačiau žurnalistinio kūrinio autorius visada turi žinoti, ką ir po ko jis turi daryti. Pasiiaiškinkime visas publikacijos rengimo stadijas, kitaip tariant, etapus.

Pirmiausia: idėja, tema. Kasdieniniame žurnalisto darbe ji neretai būna prozaiška, paprasta. Tarkim, vyksta miesto savivaldybės tarybos posėdis. Reikia apie tai parengti publikaciją. Tokiu

atveju žurnalistas žino darbotvarkę, svarstytinus klausimus ir pan. Taigi, atrodytų, elementari situacija, tereikia nuvykti į posėdį, surinkti medžiagą informacinio pobūdžio publikacijai, pavyzdžiui, ataskaitai.

Tačiau galbūt miestą tuo metu užplūdo gausūs varnų būriai, nuo kurių miestelėnai nežino kaip atsiginti. Taigi, gal tai dar viena, varta žurnalisto ir skaitytojų dėmesio tema? Pasitarus su redaktoriumi, aprobavus šią „varninę“ temą kaip labiau rūpimą miesto gyventojams, galima būtų pradėti mąstyti su kuo reikėtų susitikti ir apie tai pasikalbėti. Tad iškart kyla įvairiausių klausimų. Tarkim:

1. Kas galėtų būti mūsų pašnekovais tokiu atveju?

2. Ko mes sieksime šia savo publikacija?

3. Ką norime išsiaiškinti?

4. Kokios grėsmės miestui nuo tokio paukščių antplūdžio?

5. Ar nepadaugės mieste susirgimų?

6. Kokį planą miesto savivaldybė turi norint išspręsti šią problemą?

7. Ar buvo panašių atvejų anksčiau? (galbūt ta tema taip pat rašyta redakcijos žurnalistų, tad mums belieka pasirausti redakcijos bibliotekoje ar archyve)

8. Kokių iliustracijų reikėtų mūsų publikacijai šia tema?

Antrasis etapas – faktų ir duomenų rinkimas.

Šiame etape rinkdami medžiagą publikacijai palaipsniui artėsime prie trečiojo – turėdami tam tikrų duomenų, informacijos, jau galėsime pradėti rengti būsimosios publikacijos planą.

Kodėl dar tik renkant medžiagą, mintyse jau turime vaizduotis (formuoti, formuluoti būsimosios publikacijos struktūrą)? Gyvai bendraudami su pašnekovais, galime „pagauti“ frazę, mintį, hipotezę, kuri galėtų pakreipti mūsų tekstą viena ar kita kryptimi. Galbūt kurio nors pašnekovo pasakyta frazė, galėtų tapti trumpa įžanga rengiamai publikacijai ar netgi atskiram probleminiam straipsniui.

Be to, turime nepamiršti, kad kiekvienas susitikimas su pašnekovu ar žinių rinkimas iš dokumentų, kitų šaltinių, mus gali nuvesti dar giliau nei esame numatę nagrinėjamos temos potemes. Čia trumpai turėtume aptarti, kur mums derėtų ieškoti informacijos. Labai svarbus žurnalistinio darbo aspektas yra darbas su šaltiniais. Kokie tie šaltiniai? Kur mums jų ieškoti? Kokią įtaką šaltiniai daro mūsų rengiamam tekstui?

Žurnalistikoje šaltinis – tai pirminė duomenų bazė, autentiška vieta, objektas, iš kurio surenkame faktus, detales ir nuomones. Kiekvienas šaltinis turi savas, skirtingas informatyvumo vertes. Pagal savo pobūdį šaltinis gali būti pastovaus informatyvumo arba turėti kintančią informacinę vertę. Pavyzdžiui, pastovaus informatyvumo yra duomenų bazės, dokumentai, enciklopediniai žinynai ir t.t. Kintančią informacinę vertę gali turėti, sakykim, kokiam nors renginyje, įvykyje dalyvavęs žmogus. Šaltinius galime dar suskirstyti ir į pirminius bei antrinius. Tarkim, cituojame autorių, kurio mintis pateikta visai kito autoriaus knygoje. Mes patys neskaitėme to pirminio šaltinio, to autoriaus, kurio mintį cituojame, kūrinio. Vadinasi, naudojames antriniu šaltiniu.

Viena iš svarbiausių taisyklių renkant medžiagą publikacijai – ieškoti kuo daugiau ir įvairesnių šaltinių, neignoruoiant jokios informacijos. Mąstančiam žurnalistui bet kokia informacija yra naudinga, nes ji leidžia analizuoti, kritiškai vertinti šiandienos realijas ir išvelgti naujas aktualias visuomenei temas. Todėl žurnalistikoje šaltiniai negali būti skirstomi nei į gerus, nei į blogus. Žurnalistui šaltinių gausa reikalinga, kad galėtų kuo išsamiau atskleisti savo pasirinktą temą. Pavyzdžiui, žurnalistas, nuvykęs į kokio nors įvykio vietą, gali sutikti ir pakalbinti to įvykio liudininką. Tačiau būkime atidūs ir budrūs! Ar esame tikri, kad pakalbintas asmuo mums suteiks tikrą informaciją, nesuklaidins mūsų? Galbūt reikėtų paieškoti ir kitų informacijos šaltinių, pasikalbėti su specialistais. Taip surinksime daugiau ir įvairiapusiškos informacijos apie įvykį ar faktą, galėsime tą informaciją, gautą iš įvairių šaltinių, palyginti ir paanalizuoti.

Kad pasitikrintume, ar mūsų pasirinktas šaltinis mums suteiks patikimą informaciją, turėtume atsakyti į šiuos klausimus:

1. Ar asmuo buvo įvykio dalyvis, ar tik apie jį iš ko nors nugirdo?
2. Ar liudininkas yra kompetentingas?
3. Ar šaltinis gali pateikti įvykio detalių?
4. Ar nuosekliai dėsto faktus?
5. Ar pateikta informacija atitinka faktus?

Kalbant apie pirminius šaltinius, reikėtų įsidėmėti, kad nemažai informacijos galime rasti naudodamiesi internetu. Valstybės ir savivaldybių institucijų metinės ataskaitos; teismų sprendimai ir nuosprendžiai; policijos dokumentai, suvestinės; įvairių tyrimų ataskaitos, Sodros, Valstybinės mokesčių inspekcijos viešai skelbiami dokumentai lengvai pasiekiami apsilankius šių įstaigų interneto svetainėse. Ten rasime kontaktus asmenų, kurie pagal Visuomenės informavimo įstatymą turėtų mums, žiniasklaidos atstovams suteikti reikiamą informaciją.

SIC! Dažniausiai pasitaikanti komunikavimo klaida, kurią daro redakcijų praktikantai, ta, jog norėdami gauti tam tikros informacijos jie iškart parašo e.laišką kontaktuose nurodytam asmeniui. Ir laukia atsakymo. Deja, kartais nusivilia, kad kiti žiniasklaidos kanalai jau išplatino tą informaciją,

juk taip pat priklausu, kokį pasirinksiu žanrą savo temai atskleisti, kokių reikės iliustracijų. Šiame etape turime apsispręsti, kas iš mūsų surinktos medžiagos yra esmingiausia, ką mes privalome pasakyti skaitytojui, kur turime sudėti svarbiausius akcentus.

Kiekvienas žurnalistas savo planą sudarinėja savaip. Bendro recepto nerasime. Tai labai asmeniška. Vieni sudaro schemą, primenančią mokyklinio rašinio planą – įžanga, dėstymas, išvados. Kiti tiesiog sunumeruoja surinktus faktus ir bando dirbti su surinkta faktologine medžiaga komponuodami ją. Dar kiti tiesiog užrašų knygelėje pažymi reikalingus faktus, kuriuos perkels į savo tekstą. Tai individualaus darbo metodas.

Kokį pasirinkti – tai kiekvieno rašančiojo teisė ir galimybė, kūrybinis sprendimas. Svarbiausia nuspręsti, kaip tuos faktus sugrupuosime, kaip juos pateiksime, kad jie derėtų vienoje kompozicinėje visumoje. Kodėl žurnalistikos teoretikai ir praktikai – redaktoriai akcentuoja plano būtinybę? Atsakymas labai paprastas. Tiesiog daugelio tekstų bendras trūkumas – tai giminingų faktų išmėtymas, išbarstymas. Be plano mums patiems kyla grėsmė pasiklysti savo surinktoje medžiagoje. Pavyzdžiui, jeigu nusprendėme, kad savo publikacijai rašysime apybraižinio pobūdžio įžangą, pirmiausia turime suręsti teksto pabaigą, o ne įžangą. Mat teksto pabaiga turi būti tokia emociškai stipri ir įsimintina, kad skaitytojui perduotume tai, ką mes supratome, išgyvenome rašydami.

Šiame etape mes tarsi tikriname save, kaip gebame komponuoti detales. Kitaip tariant, atliekame žurnalistinio kūrinio architekto darbą, kurio tikslas – sukurti tvirtą žurnalistinio teksto struktūrą.

Ketvirtasis etapas – juodraštis. Juodraštis reikalingas, kad matytume, ką reikia taisyti. Būtent šiame etape galime išsiaiškinti, ar pakankamai surinkome faktų, duomenų. Būna, kad šiame etape paaiškėja, ko dar reikėjo paklausti pašnekovo... Prie kokių dokumentinių šaltinių vertėtų grįžti...

Parašę juodraštinį variantą, atidėkime jį į šalį nors 20 minučių, kad galėtumėte emociškai nuo jo atsitraukti, tarsi pažvelgti į jį iš skaitytojo pozicijos. Šiandienos darbo tempai neduoda mums užtekinai laiko savo tekstą vis tobulinti ir tobulinti, tačiau mūsų profesinė savigarba neturėtų leisti, kad skaitytojas išvystų juodraščius. Dar vienas praktinis patarimas – skaityti savo parašytą tekstą garsiai. Ir skaityti atspausdintą, o ne kompiuterio ekrane. Kitaip, mes ilgokai galime užstrigti šiame etape.

Atminkime, kad juodraštis – tai ne akmenyje įamžintas aforizmas. Nebijokime savęs taisyti, braukti savo rankraštį. Tai vadinama darbu su savimi, su savo mintimis.

Penktasis etapas – darbas su rankraščiu.

Kitaip tariant, tai juodraščio perdarymas, tvarkymas ir redagavimas, teksto *šlifavimas*. Privalome padirbėti taip, kad redakcijos stilistams ir redaktoriams pateiktume jau tinkamai parengtą produktą; baigtą kūrinį, kuris yra tvirtos struktūros, gero stiliaus etc.

O tai reiškia, kad žurnalistiniame tekste nurodyti faktai ir skaičiai, žmonių vardai ir pavardės, pareigos, vietovės, institucijų pavadinimai yra neiškraipyti, tikslūs, be to, pateiktos citatos, frazės teisingai perteikia kalbintų pašnekovų teiginius ir mintis. Neužmirškime, kad jei jau esame žurnalistinio kūrinio autoriai, tai esame atsakingi ne tik už jo turinį ir formą, bet ir už fakto, duomenų tikrumą, leksikos, sintaksės, kalbos, stiliaus ir korektūros klaidas.

- **KLAUSIMAI IR UŽDUOTYS**

- 1. Kokius iš pateiktų publikacijos rengimo etapų naudojate?**
- 2. Kaip tikrinate savo parengtą tekstą prieš atiduodami jį redakcijai? Suformuluokite pagrindinius savikontrolės principus.**
- 3. Atlikite eksperimentą. Parašykite 3 000 spaudos ženklų apimties žurnalistinį tekstą. Atspausdinkite, perskaitykite garsiai ir ištaisykite padarytas klaidas (faktografines, kalbos, gramatikos, korektūros ir pan.). Palyginkite pirmąjį teksto variantą su pataisytu. Išanalizuokite, ar skaitant tekstą neatsirado minčių, idėjų keisti jo kompoziciją, akcentus, išskirti /išryškinti, patikslinti kitus faktus ar aplinkybes.**

3.2 Komponavimo principai, redagavimas, kalba

Praktikoje dažniausiai naudojamos čia pateikiamos šios žurnalistinio teksto komponavimo formos:

1. **Chronologinė.** Kai surinkta medžiaga po įžangos⁸² (*lydo*) išdėstoma ta pačia seka, kaip vyko aprašomas renginys/ įvykis.
2. **Epizodų sekos.** Tekstas suskirstomas potemėmis/ skyreliais, kurie po įžangos nuosekliai vienas po kito ir pateikiami. Sąsajos tarp surašytų epizodų – potemių/ skyrelių turi būti išryškintos (apibendrintos) teksto pabaigoje.
3. **Ištiesimo (Išplėtojimo).** Įžangoje pateikiamas koks nors *gyvavaizdis* arba net konkretus pavyzdys. Toliau nuosekliai ir detaliai gilinamasi į aprašomą veiksmą, procesą. Šiuo būdu pateikiant tekstą, yra labai svarbi tinkama įžanga, kuri turi būti bent šiek tiek intriguojanti ir „pagauli“. Tačiau naudojant tokią teksto pateikimo formą, svarbu neprarasti saiko plėtojant pasakojimą, nes skaitytojas gali pritrūkti kantrybės.
4. **Netikėto siužetinio posūkio (Itamos).** Šiuo atveju išsamiai, „neskubant“, netgi nuobodokai pasakojama apie reiškinį, vyksmą ir tik pačioje žurnalistinio kūrinio pabaigoje pranešama nelaukta, netikėta išvada, kuri ir sudaro tos naujienos esmę. Šis būdas labiausiai tinka aprašant painias, įmantrias, taip pat ir komiškas istorijas bei įvykius.
5. **Apybraižos.** Ši forma tinka, kai siekiame perteikti išskirtinius įspūdžius, sužadinti skaitytojo vaizduotę, o ne tik lakoniškai pateikti informaciją. Dėl to jau teksto pradžioje išryškinama centrinė ašis, pagrindinė mintis, kuri nuosekliai ir vaizdingai nagrinėjama bei plėtojama žurnalistiniame kūrinioje. Toks tekstas yra labai gyvas, dinamiškas, spalvingas. Jis pilnas įvairių pastebėjimų, linksmų istorijų ar nutikimų, pavyzdžių, citatų ir aprašymų.
6. **Analizės.** Šios formos žurnalistinį tekstą dažniausiai sudaro pačios problemos aprašymas, su ja susijusių žmonių nuomonės bei autoriaus pamąstymai apie tolesnę, tikėtiną įvykių raidą ir numanomą rezultatą.

Pasirinkę savo teksto komponavimo formą, turėtume dar kartą kritiškai įvertinti surinktos medžiagos kokybę, ar ji išsami ir ar jos pakankama. Tai galime padaryti atsakydami bent į šiuos klausimus:

1. Ar surinktoje medžiagoje jau yra apibrėžta pagrindinė tema, kuri ir turėtų dominuoti rengiamoje publikacijoje?

---

⁸² Pirmasis žurnalistinio teksto sakinytis ar keli sakiniai, kuriais pasakoma teksto esmė. Lietuviškai siūloma vartoti terminus ataka; nuorodukas. Tačiau jie neprigijo tarp žurnalistų. Autorė laikosi nuostatos, jog galima vadinti teksto įžanga, nes tai neturi nieko bendra su mokyklos rašinio įžanga.

2. Ką darysime su turimos medžiagos fragmentais ar detalėmis, kurie atsiduria už pasirinktos temos rėmų?

i. Galimi tokie atsakymai:

3. Vis dėlto verta pamėginti juos pritaikyti, įterpti į rengiamą tekstą;
4. Panaudoti juos kitai publikacijai panašia tema;
5. Tiesiog atsisakyti perteklinės medžiagos.
6. Ar jungiant atskirus struktūrinius teksto blokus reikėtų panaudoti surinktas citatas ir dialogus?
7. Ar teksto suskaidymas į skyrelius (potemes) skaitytojui padės geriau suprasti pagrindinę publikacijos mintį?
8. Ar ketiname publikaciją pagyvinti gyvenimiškais pavyzdžiais, linksmomis istorijomis? (Tačiau tai įmanoma tik jei jau turime sukaupę tokių *istorijų skrynelę* – aut. past.).
9. Ar mūsų sugalvotas publikacijos pavadinimas atskleidžia pagrindinę žurnalistinio teksto mintį ir ar atkreips jis skaitytojo dėmesį?

Nepamirškime, kad mūsų publikacija – tai meistriškai sudėliotų ir sumaniai sukomponuotų surinktos medžiagos ir faktų visuma. Jeigu juodraščio rengimo etape jau panaudojome visa tai, ką buvome užfiksavę bloknote ir diktofone, tikėtina, kad medžiagos surinkome per mažai. Kitame publikacijos rengimo etape, pataisius, pakoregavus juodrašį, tekste gali atsirasti informacinių properšų, kurių užpildymui teks rūpintis papildoma medžiaga. Todėl apie nagrinėjamus faktus, procesus, reiškinius būtina surinkti daugiau medžiagos negu atrodytų jos optimaliai reikia rengiamai publikacijai.

Dažniausiai žurnalistinis tekstas pateikiamas trečiuoju asmeniu, t.y. autorius informaciją apie įvykius, reiškinius pateikia tarsi stebėtojas. Gerokai rečiau tekstuose vartojamas pasakojimas pirmuoju asmeniu. Tai būdinga daugiau tik vertinamojo pobūdžio žurnalistiniams tekstams (pavyzdžiui, komentarui) arba reportažui, kai įvykio dalyvis, veikiantis asmuo yra pats autorius.

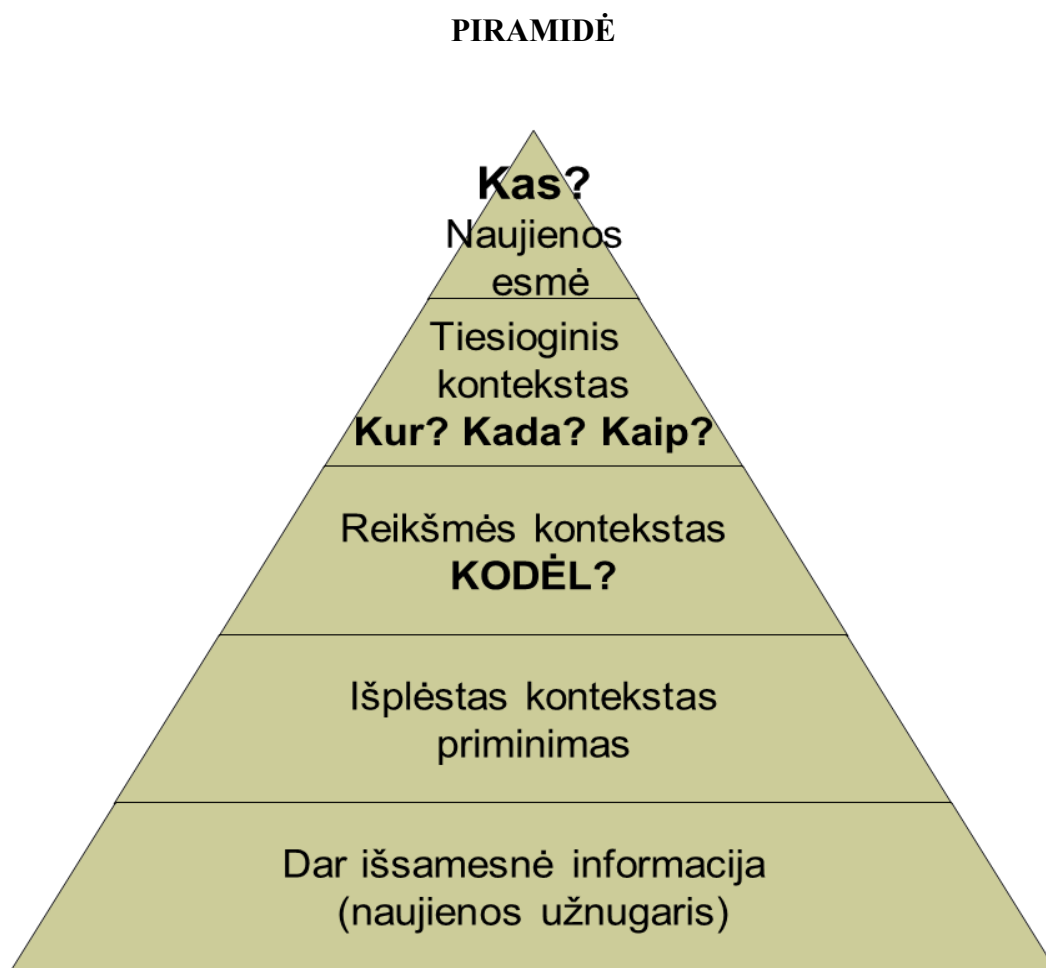
Rašydami informacinių žanrų žurnalistinius tekstus, dažniausiai naudojame kelis informacijos pateikimo ir komponavimo būdus, kurie vadinami paprasta ir apversta piramidėmis.

Jeigu tekste informacija pateikiama (išdėstoma) nuosekliai atsakant į klausimus ***Kas Kur Kada Ką Kaip Kodėl***, tai toks naujienos pateikimo būdas vadinamas paprastos piramidės principu.

Čia svarbiausias ir yra pirmasis klausimas – ***Kas***, kuris atskleidžia informacijos esmę. Kas įvyko? Kas pasakė? Kas nuveikė? Kas padarė? Kas vyksta?

Atsakius į šį klausimą pranešame kokioje vietoje, ***Kur*** tai įvyko/vyksta. Po to nurodome laiką, informuodami ***Kada*** tai įvyko/vyksta. Atsakę į pirmuosius tris klausimus dabar jau turime paaiškinti

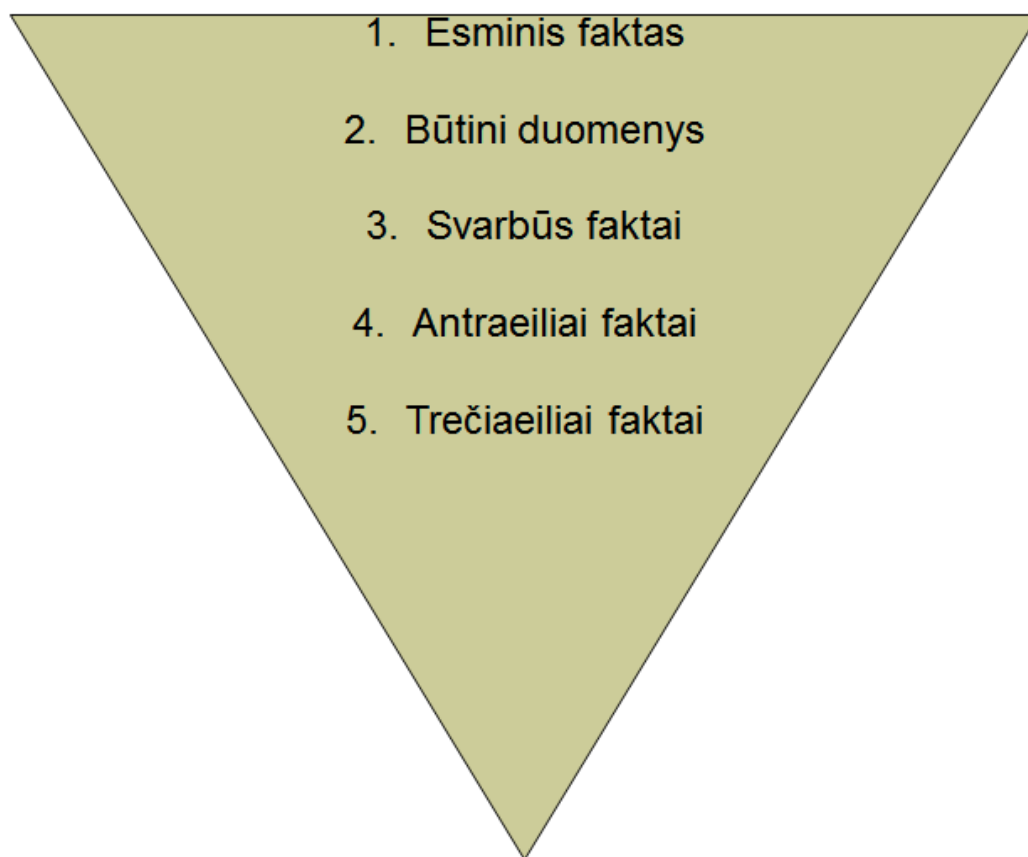
Kaip tai įvyko/vyksta. Atsakymai į šiuos klausimus ir sukuria tam tikrą **tiesioginį naujienos kontekstą**.

Šaltinis: Žyngintas Pečiulis „Televizijos žurnalistika“, V., 2002, p. 34.

Apie aprašomo įvykio (naujienos, žinios) **reikšmės kontekstą** skaitytoją informuojame, kai atsakome į klausimą **Kodėl** tai įvyko/vyksta. Pažymėtina, kad informacijos pateikimas pagal paprastos piramidės principą apima dar kelis teksto struktūrinius vienetus. Tai **išplėstas kontekstas** (priminimas) bei **naujienos (žinios) užnugaris** arba dar išsamesnis priminimas. Svarbiausia žinia pateikiama iki reikšmės konteksto, todėl panaikinus šiuos du struktūrinius vienetus, teksto prasmė nepakinta. Tokį informacijos pateikimo principą suformavo naujienų agentūrų praktika. Mat dėl vietos stokos spaudoje trumpinant šitaip pateiktą naujieną (žinią) jos esmė nepakinta.

APVERSTA PIRAMIDĖ

Šaltinis: Žygintas Pečiulis „Televizijos žurnalistika“, V., 2002, p. 34.

Apverstos piramidės arba iškelto fakto principas nustato, kad naudojant šį informacijos komponavimo būdą pirmiausia pranešamas esminis faktas (naujiena; žinia), po to skaitytojas supažindinamas su būtiniais duomenimis apie tą faktą, vėliau papildant tekstą pateikiami ir kiti, t.y. antraeiliai ar net trečiaeiliai faktai. Atkreipkime dėmesį, kad naujienos esmė nepraranda savo vertės, jei nepateiksime papildomų (antraeilių, trečiaeilių) faktų.

Kai teksto pradžioje iškeliami pagrindinė naujiena, o toliau aiškinami faktai, pirmasis sakiny ar kelių sakinių pastraipa privalo sutalpinti savyje maksimalų informacijos kiekį. Tokio teksto stilius nebūtinai yra „sausas“, tačiau jis turi būti labai aiškus. Taip parašyti paprastai pavyksta tik žurnalistams, turintiems didelę patirtį ir gerus profesinius įgūdžius.

Dirbdamas su tekstu ir naudodamas „Iškelto fakto“ pateikimo būdą autorius turi galimybę pirmosiose pastraipose pateikti netgi pikantiškų, dar negirdėtų detalių, o paskui jau nurodyti informacijos šaltinį – renginį, įvykį, kur apie tai buvo kalbama.

Bet kuriuo atveju visi kuriami tekstai turi išlaikyti geros žurnalistinės praktikos formulės testą. Jie turi būti tikslūs, aiškūs, lakoniški.

Geros žurnalistikos formulė

1. Tikslumas
2. Aiškumas
3. Trumpumas

Kokybiškos publikacijos požymis visada yra tikslus šaltinių citavimas ir jų įvardijimas. Pats tinkamiausias sprendimas įvardinti informatorių. Nėra labai blogai, jeigu žurnalistas įvardija informaciją pateikusią organizaciją arba jos atstovą. Lietuviškoje žiniasklaidoje dažnai pasitaiko, kai tekstų autoriai nenurodo konkretaus šaltinio, o tiesiog naudoja „magišką“ formuluotę: „šaltinių teigimu“; „ekspertų teigimu“; „specialistų teigimu“ ir t.t. Skaitytojas turi žinoti, kokie šaltiniai, ekspertai, specialistai „tai teigė“. Šaltinių anonimiškumas sumenkina naujienos (žinios) patikimumą, prilygina ją gandams.

Taip pat reikėtų įsidėmėti, kad neįsigilinę, iki galo nesupratę aprašomo reiškinio, fakto, situacijos esmės, mes negalime jo tiksliai, aiškiai ir konkrečiai perduoti skaitytojui. O jeigu rašydami savo tekstą blaškysimės ir klaidžiosime, tai suklaidsime ir skaitytoją.

Viena didžiausių žurnalistinio darbo nuodėmių yra skaitytojų klaidinimas.

Žurnalistinio teksto redagavimą turime suprasti ne tik kaip teksto valymą nuo kalbos, stiliaus, leksikos, sintaksės, korektūros klaidų. Žurnalistui svarbu tekste patikrinti fakto, aplinkybių tikslumą.

Padarykime išvadas iš apmaudžių klaidų.

Klaipėdoje savo nuopelnais uostamiesčiui ir jo gyventojams garsėjo žmogus pavarde Žalys. Tik pradėjusi dirbti miesto laikraštyje žurnalistė gavo užduotį parengti ataskaitą iš Žalio spaudos konferencijos. Kitą rytą išėjo laikraštis su žinute apie spaudos konferenciją, kurioje, kaip buvo rašoma, dalyvavo miestui nusipelnęs *Žalias*. Į konferenciją nuvykusi žurnalistė taip ir neišgirdo šio žmogaus pavardės Vardininko linksniu, o pati nepaklausė, nepasiteiravo, nepasitiksino, t. y. elgėsi tarsi būtų ten dalyvavusi kaip paprasta klausytoja, o ne žurnalistė, vykdanči konkrečią redakcijos užduotį.

Nacionaliniame dienraštyje buvo išspausdintas reportažas iš garsaus tarptautinio Berlyno kino festivalio, kuris visame pasaulyje žinomas „Berlinalės“ vardu. Tačiau tiek reportažo pavadinime,

ties visame tekste jis vadinamas „Berlinarė“. Vadinasi, tai ne atsitiktinė korektūros klaida, o autoriaus nepasidomėjimas, kaip tiksliai reikėtų parašyti šį pavadinimą.

„Kauno dienoje“ po Lietuvos ateitininkų federacijos suvažiavimo (2012 m.) buvo publikuotas interviu su naujai išrinkta Ateitininkų federacijos pirmininke R. Vareikiene. Tačiau interviu buvo parašyta, jog į žurnalisto klausimus atsako federacijos pirmininkė R. *Bareikienė*. Žurnalistas, paklaustas, kodėl dienraštyje atsirado tokia klaida, kaip tikras „atsakingas profesionalas“ kaltę suvertė pasiteisinti negalinčiam kompiuteriui: „Turbūt kompiuteris lietuvindamas tekstą pakeitė raidę“. Tačiau juk mes prieš publikuodami tekstą privalome patys jį perskaityti ir ištaisyti bet kokias klaidas!

Neatsakingai dirbdami žurnalistai sugeba pakeisti net aprašomų asmenų lytį. Prieš keletą metų žurnalistas, pristatydamas amerikiečių rašytojos, Pulitzerio premijos laureatės Harper Lee romaną „Nežudyk strazdo giesmininko“ savo tekste rašė, kad tai „garsus Harperio Lee romanas“. Pasaulyje žinoma psichiatrė profesorė Miriam Grossman žiniasklaidoje buvo paversta psichiatru, gydytoju psichologu Miriamu Grossmanu.

Neleistina klysti nurodant asmenų vardus, pavardes, pareigas, institucijų, įstaigų pavadinimus, arba užmiršti paminėti, kad aprašomas asmuo yra ne tik pareigūnas, darbuotojas, vadovas, bet turi ir mokslo, pedagoginį, karinį ar dvasinės tarnystės laipsnį. Prie mokslo institucijų darbuotojų nurodomi moksliniai vardai – mokslų daktaras, habilituotas daktaras, akademikas. Taip pat ir pareigos – lektorius (lekt.), docentas (doc.), profesorius (prof.). Šiuos vardus turi tik mokslininkai, dirbantys pedagoginį darbą. Pavyzdžiui, Vilniaus universitetui vadovavo rektorius akademikas prof. B. Juodka. Rašydami apie Lietuvos gydytojų sąjungos prezidentą L. Labanauską, prieš pavardę reikia parašyti ir trumpinį prof., nes L. Labanauskas yra ir Lietuvos sveikatos mokslų universiteto profesorius.

Kadangi patirties ar žinojimo apie hierarchinius laipsnius turime nedaugelis, rašydami apie dvasininkus, karininkus, statutinius pareigūnus tiesiog pasiteiraukime jų apie tai. Jeigu savo publikacijoje nenurodysime arba klaidingai nurodysime jų laipsnius, tuo pademonstruosime ne tik savo neišprusimą, bet ir nepagarbą.

Žurnalistinio teksto aiškumą be abejonės lemia ir tiksli leksika. Turime vengti perteklinio prieveiksmių naudojimo. Patartina kai kurių visiškai atsisakyti. Pavyzdžiui, „atsitiktinai“; „paprastai“; „ironiškai“ ir t.t. Jei tekstas parašytas profesionaliai, skaitytojas ir pats pajus atsitiktinumą, ironiją, paprastumą. Kai žurnalistas, siekdamas tiksliau pateikti mintį, sakinį „prikemša“ būdvardžių ir epitetų, labiau išprusęs skaitytojas iškart suvoks, jog tai yra autoriaus meistriškumo (profesionalumo) stygiaus išraiška.

Nepamirškime, kad gausus žodelių „taip pat“; „labai“; „per daug“; „nedaug“; „pakankamai“ vartojimas gali tik suprimityvinti kad ir labai aktualų, intelektualų tekstą. Atsargiai bei saikingai

reikėtų vartoti ir būdvardžius, epitetus, vengti pasikartojimų, nevalkioti be reikalo kai kurių žodžių, frazių, kad jos neįkyrėtų skaitytojui, netaptų skaitytojo paniekos vertais šablonais. Paskaitykime, kaip žurnalistai apibūdina Kaziuko mugę, Dainų šventę, Knygų mugę. Dažniausiai šios šventės žurnalistų rašiniuose „šurmuliuoja“. Tada pasitaiko jau, kad ir mugėje buvo „šurmuliuojančių svečių“, „Dainų šventėje šurmuliavo gausūs būriai dainininkų ir šokėjų iš visos Lietuvos“ ir t.t., ir pan.

Štai rajono laikraščio autorius vienoje publikacijoje skaitytojui negali pasakyti nieko konkretaus, išskyrus: „Nors istorija ir *džiugina*, tačiau neišku, kada Biržų vardas vėl garsiai nuskambės kartu su šiandien dar nežinomų sportininkų *pasiekimais*“. „Tačiau bendra situacija *nedžiugina(...)*“; „(...) nors situacija nėra labai bloga, tačiau bendros tendencijos *nedžiugina*.“ Ką sužinos skaitytojas, perskaitęs, kad *istorija džiugina; situacija nedžiugina, tendencijos nedžiugina?*

Taip pat apdairiai ir atsargiai turėtume elgtis ir vartodami tarptautinius žodžius. Per daug neįsijausti ir neįmantrauti bei sužinoti, ką iš tiesų jie reiškia. Vartokime juos tik tada, jei savo kalboje nerandame atitikmenų. O jei manome, kad be jų nukentės mūsų tekstas, tai bent parašykime juos be klaidų: ne *monotoringas*, bet *monitoringas*; ne *insicentas*, bet *incidentas*⁸³.

Autorius, rašydamas: „Dirbti į Kijevą jis turėtų išvykti, kai iš Ukrainos bus sulaukta agremano – sutikimo priimti siūlomą ambasadorių“, ko gero manė, kad tai perskaitęs skaitytojas ims savo kalboje vartoti dar vieną tarptautinį terminą *agremanas*.

Pirmiausia patys sau atsakykite, ar mums viskas aišku mūsų sukurtame tekste.

Būkime tikslūs vartodami ir savąją kalbą.

Štai keletas taisytinių laikraštinų sakinių, frazių, žodžių	Pasiaiškinkime kokio pobūdžio klaida ir pataisykite
Senovėje moterys dėvėdavo žalvarinius žiedus.	
Stasė džiaugėsi šviežia žeme.	
Parvažiavęs namo padarė remontą, išdažė grindis, langus, taisė stogą.	
Šiukšlių tvarkymo centras jau atvėrė duris.	
Trakus užliejo irklutojų banga.	
Širvintų regione veikia stambiagabaričių ir pavojingų atliekų surinkimo aikštelė.	

⁸³ Pavyzdžiai iš lietuviškos spaudos tekstų.

Pašnekovo nuomone, bendras sporto užsiėmimų lygis yra kritęs ir dėl padidėjusios emigracijos, mat dėl sumažėjusio vaikų kiekio nebevyksta labiau stengtis verčianti konkurencinga atranka, o sporto užsiėmimus lanko visi, kas tik nori.	
Ši mokykla devynis metus iš eilės pagrindinių mokyklų tarpe yra pripažįstama geriausia.	
Anksčiau, stojant į institutą, studentai turėjo praeiti visas sporto šakas, o dabar galima mokytis ir neakivaizdžiai.	
Naujojoje Zelandijoje gyvena gydomųjų galių turintys elniai.	
Nuo 1984 metų jis yra klubo gyvenimo narys. Į jį neseniai kreipėsi lietuvis, kuris neseniai Lietuvoje ištekėjo už zelandietės.	
Kas su žirgu pirmas pribėgdavo ir paimdavo turtą, tas ir laimėdavo.	
Parapijietis nėra toks artimas kaip šeimos narys ar draugas.	
Be jo pagalbos neįvyktų laidotuvės ir velionis negalėtų ilsėtis ramybėje. Tad pasiėmęs kastuvą šis privalo pasiekti kapinių vartelius ir palenkęs nugarą darbuotis. Viktoras atviravo ir apie savo fizinę būklę. Darbas nepasižymi švara. Duobkasiai nuolat sukiojasi tarp žemių, tad greitai išsipurvina.	
Pozityvumu spinduliuojanti giesmininkė savo gyvenimą sukūrė nedideliame Pabradės miestelyje. „Kaip įmanoma dažniau stengiuosi atvykti į bažnyčią, dalyvauti pamaldose ir dainuoti“; - atviravo ji.	
Jie buvo įteisinę santuoką civiliniu arba bažnytiniu būdu.	
Lietuvoje yra nusistovėjęs stereotipas, kad keliauti pakeleivingomis mašinomis yra labai pavojinga. Pasiklausius tokiu būdu jau daug metų keliaujančių žmonių istorijų bei patirčių, šis stereotipas sumenkėja ir pasidaro visiškai bereikšmis.	
Patys seniausi archeologiniai jogos egzistavimo įrodymai buvo surasti kažkur 3000 m. pr. Kr. Jogai taip pat ieško pirminio prado, kurį suvokti gali tik atradę tikrąjį „aš“. Šie dalykai vyksta Lietuvoje ir noras pažinti jogą sparčiai didėja.	

<p>Ne paslaptis, jog Lietuvoje seniausias ir iki šiol išlikęs futbolo sirgalių judėjimas yra Vilniaus „Žalgirio“ <i>Pietų IV</i>. Po Nepriklausomybės atgavimo Lietuvoje atsirado daugiau organizuotų futbolo palaikymo grupių. Jau minėta mano pašnekovė Kristina Černiauskaitė atskleidė, jog jai yra įdomiau stebėti tai, ką rungtynių metu daro sirgaliai.</p>	
<p>Esatis jaunam vyrui pažėrė daug galimybių, bet kartu nustatė ir aiškias jų ribas. Vis dėlto, Andriejus stačia galva nepuolė į kunigystės sakramentą ir kurį laiką gyveno pasauliečio gyvenimą.</p>	
<p>Užsidedi kojines, pirštines, ląstus. Pasiimi šautuvą ir neri.</p>	
<p>Ir aš užėjau, kojos nuvedė į gimnazijos muziejų, kuriame savo istoriją man pasakojo poetė, ilgesingai žvelgdama iš nespalvotų fotografijų.</p>	
<p>Galbūt daugelis pasakys, jog tai tik šiuo metu madingos ekologijos įtaka, tačiau aš manau, kad tai nesavanaudiško požiūrio bei visuomenės gerovės siekio iškelti klausimai, kurie turi rūpėti ne keletui dešimčių žmonių, bet visai populiacijai.</p>	
<p>Dar paminėsiu ir tai, kaip žmonės buityje nesaikingai naudoja įvairias chemines priemones.</p>	
<p>Ten jis rinko medžiagą ir mezgė ryšius su šiuose miestuose gyvenančiais eksperimentinės kultūros atstovais – menininkais, festivalių rengėjais, tyrinėtojais.</p>	
<p>Liškiavoje visas jų gyvenimas virė šiame pastate: čia jie meldėsi, augo morališkai, mąstė, šalia bažnyčios esančiame vienuolyne miegojo, valgė, sodininkavo, dirbo buitinius darbus ir... po bažnyčia užmigo amžiams.</p>	
<p>Anot istoriko, kai Lietuvą valdė caras, tarp valdžios ir bažnyčios vyko nuolatinė trintis.</p>	
<p>Šiandien minimas paveikslas puošia Nekalčiausios Švč. Mergelės Marijos Širdies vardo altorių.</p>	

- **KLAUSIMAI IR UŽDUOTYS**

1. **Panagrinėkite, kokia forma pateikiama informacija žurnalistiniuose tekstuose. Analizei pasirinkite vieną savo miesto ar rajono laikraščio numerį.**
2. **Parašykite 3000 spaudos ženklų apimties žurnalistinį tekstą pasakos „Eglė žalčių karalienė“ motyvais, naudodami „Apverstos piramidės“ faktų komponavimo principą.**
3. **Naudodami paprastosios piramidės faktų komponavimo principą parašykite žurnalistinį tekstą tos pačios pasakos motyvais.**

3.3 Tekstų pavadinimai

Publikacijos antraštė, pavadinimas – pirmas, bet labai svarbus žurnalistinio teksto elementas. Neretai nuo jo priklauso perskaitys skaitytojas kūrinį ar ne. Turėtume įsidėmėti svarbiausias pavadinimo ypatybes ir bruožus. Geras pavadinimas turi patraukti skaitytojo dėmesį; reziumuoti publikaciją; atskleisti straipsnio nuotaiką. Tipografiškai tikslus bei stabilus publikacijos pavadinimas spaudoje padeda sukurti bendrą laikraščio toną (stilių). Žinoma, sunku visų tekstų pavadinimus sugalvoti tokius, kad jie atitiktų visus šiuos reikalavimus. Tačiau kurdami teksto pavadinimą tų reikalavimų negalime ignoruoti.

Gerai pavadinimai (antraštės) turi savybę atkreipti skaitytojų dėmesį ir į tokias publikacijas, kurios net nepatenka į jų domėjimosi lauką. Dienos „topas“ gali nesulaukti jokio dėmesio, jeigu pavadinimas bus netinkamas, nepatraukiantis ir nekurstantis smalsumo.

Pavyzdžiui, jei miesto savivaldybė patvirtino 30 mln. eurų biudžetą ateinantiems metams, žurnalistas gali parašyti:

Taryba patvirtino 30 mln. eurų biudžetą.

Tačiau absoliučiai daugumai skaitytojų būtų aktualiau sužinoti apie tame pačiame biudžete užfiksuotą nekintantį mokesčių lygį. Todėl prognozuojamo biudžeto pristatymą, tikėtina, perskaitys kur kas daugiau skaitytojų, jei autorius pasiūlys, pavyzdžiui, tokį pavadinimą:

Savivaldybės renkami mokesčiai kitąmet nepakis.

Tokiems pavadinimams, kurie praneša apie netikėtai įvykusį įvykį ar tragediją, išradinėti dviračio nereikia. Bent jau anglakalbėje spaudoje to paprastai nedaroma. Stengiamasi sukonkretinti esmę iki kelių ar net vieno žodžio. Pavyzdžiui:

Žemės drebėjimas Alžyre nusinešė 60 tūkst. gyvybių

arba

Po žemės drebėjimo Alžyre – 60 tūkst. aukų.

Jei skaitytojas pirmiausia perskaito pavadinimą, o paskui straipsnį, tai redaktoriai elgiasi priešingai. Todėl rašydami tekstą pirmiausia turime nuspręsti, kokias pagrindines jo detales panaudosime pavadinime, ir įvertinti, kaip pavadinimą reikės sutalpinti į laikraščio puslapio rėmus ir prisitaikyti prie laikraščio maketavimo stiliaus. Laikraščių redakcijos dažniausiai turi savo taisykles, kokį maksimumą spaudos ženklų gali užimti publikacijos pavadinimas. Nors dabar maketavimo programos padeda tą patį pavadinimą suglausti neiškarpanč jo ar neperrašant, tačiau redakcijos nustatytų neoficialių taisyklių rekomenduotina laikytis.

Pavadinimų konstrukcijos kartais sudaro trafaretinio požiūrio, šabloninio mąstymo įspūdį. Dažnai autoriai, kurdami tekstų pavadinimus, naudoja gana standartinę internetinės žiniasklaidos klišę – pašnekovo vardas, pavardė ir citata. Toks primityvus sprendimas sumenkina galbūt labai aktualų ar įdomų tekstą. Taip pat pademonstruoja, kad autorius nėra tikrai gurmaniško patiekalo

gamintojas (žurnalistinės virtuvės šefas), o viso labo tik pigaus ir greito maisto skaitytojams kurpimo amatininkas.

Apžvelkime publikacijų pavadinimus, kurių kokybiškoje žiniasklaidoje neturėtų būti. Pasiūlykime ne tokią atgrasią (žmonišką) pavadinimo versiją.

Naujojoje Zelandijoje garbinamas regbis, bet ši šalis turi ir savo Joną Valančiūną – 17 brolių ir seserų turintį NBA centrą	
Naujosios Zelandijos lietuvis Jurgis Pečiulaitis: išrautas su šaknimis iš Lietuvos, bet priglaustas pasaulio pakrašty	
64 metus Naujoje Zelandijoje praleidęs Minvydas Palubinskas: „Žinoma, kad esu lietuvis“	
Naujojoje Zelandijoje gyvenanti Dalia Kubiliūtė: „Kultūriniai skirtumai akivaizdūs – zelandiečiams labai paprasta lietuvius palaikyti nemandagiais“	
Gerovę Velingtone susikūręs Valentinas Bakaitis: „Darbas Lietuvoje nevilioja“	
Pirmasis lietuvis neišgyveno Didžiosios Britanijos ir Airijos pokerio turo startinės dienos	
Realia tapusi tikrovė	
Visa Lietuva dulkina, o vilniečiams negalima	
Raminta: pagirios po realybės šou truko pusmetį	
Pirtininkas Viktoras Katkus: „Pirtis išvalo ne tik išorę, bet ir vidų“	
Mankšta – lyg knyga, arba kaip Pilateso treniruotė gražina ne tik kūną	
Insultas – liga, išstinkanti ne vien pagyvenusius žmones	
Ebolos karštinė – ar verta taip baimintis?	
Magnis – geriausias palydovas, kai jaučiamas stresas	
Kunigo kelią prisišaukė juokaudamas	
Tikėjimą rado Rytuose, bet juo neapsiribojo	

Paanalizavus kai kurių žurnalistikos mokyklų⁸⁴ rekomendacijas, galima būtų surašyti šias pavadinimų rašymo taisykles.

<ol style="list-style-type: none"> 1. Nerašykime pavadinime apie tai, ką dėstome pačioje publikacijos pradžioje. Jeigu žurnalistinis tekstas turi netikėtą pabaigą, neatskleiskime jos pavadinime. 2. Rašydami pavadinimą galvokime apie esminius žodžius ir faktus, kuriuos turėtume paminėti. 3. Nepersistenkime norėdami patraukti skaitytojo dėmesį, pavadinimas turi būti pagrįstas tam
---

⁸⁴ <http://www.icfj.org/>

tikrais teksto faktais.

4. Pamėginkime pavadinime atspindėti teksto nuotaiką.
5. Pavadinimas turi būti lengvai skaitomas.
6. Pavadinimas negali būti dviprasmiškas.
7. Vartokime trumpus, nesudėtingus žodžius.
8. Kurkime pavadinimą po to, kai galutinai parašėme ir suredagavome tekstą.
9. Stenkimės pavadinimuose nevertoti kabučių (pvz., įvairūs pavadinimai, pan.).
10. Venkime žargono, svetimybų.
11. Venkime neetišku posakių, žodžių.

Svarbiausios prielaidos ir būtinos sąlygos, kad atsirastų kokybiškas žurnalistinis tekstas yra autoriaus tinkamas profesinis pasirengimas, jo žinios ir erudicija, informuotumas, sukaupta asmeninė ir socialinė patirtis, gebėjimas išvelgti visuomenei reikšmingas ir aktualias temas.

Keletas profesionalo patarimų, padėsiančių įtvirtinti gerą praktiką, kuriant žurnalistinius tekstus.

10 Naujienų (žinių) rašymo taisyklių pagal *Leanne Waxman*⁸⁵

1. Nerašykime, kol nesupratome įvykio, reiškinių, problemos.
2. Nerašykime, kol nesuformulavome ką norėtume pasakyti.
3. Rašymu parodykime, o nepasakokime.
4. Humanistiniai interesai ir teigiami pavyzdžiai turi būti aukščiau už tekstą.
5. Pasakojimą pagyvinkime iliustracijomis ar linksmomis, šmaikščiomis istorijomis.
6. Vartokime aiškią ir vaizdingą leksiką.
7. Nebūkime prasčiokiškai grubūs, neįžeidinėkime, vartodami niekinančius žodžius.
8. Venkime išankstinių, neargumentuotų vertinimų ir išvadų. Leiskime kalbėti patiems faktams.
9. Tekste nepalikime klausimų, į kuriuos patys negalėtume atsakyti.
10. Rašykime paprastai, įdomiai ir etiškai.

---

⁸⁵ *Ilgametė Associated Press žurnalistė, aktyvi žurnalistikos praktinių mokymų dalyvė ir dėstytoja.*

- **KLAUSIMAI IR UŽDUOTYS**

- 1. Pasirinkę žiniasklaidos priemonę atrinkite 5 publikacijas ir išnagrinėkite kaip jų pavadinimai perteikia teksto turinį.**
- 2. Įvertinkite, ar pasirinktų publikacijų pavadinimai turi pagrindinius pavadinimų bruožus.**
- 3. Suraskite netinkamų pavadinimų pavyzdžių ir paaiškinkite, kodėl juos reikėtų keisti.**

LITERATŪRA

1. ALTHAUS, Scott L.; TEWKSBURY, David. Agenda Setting and the “New” News. Patterns of Issue Importance Among Readers of the Paper and Online Versions of the New York Times. In *Communication Research* [interaktyvus]. 2002. vol. 29 (2). p. 180-207. [žiūrėta 2014-03-12]. Prieiga per internetą: <<http://crx.sagepub.com/content/29/2/180.full.pdf+html>>.
2. ATKOČIŪNIENĖ, Zenona. Informacijos valdymas viešajame sektoriuje. Vilnius: VU, 2014.
3. BELL, Allan. *The Language of News Media*. Oxford: Blackwell, 1991.
4. BIELINIS, Lauras. *Visuomenė, valdžia ir žiniasklaida: prieštaringa komunikacinė simbiozė*. Vilnius, 2005.
5. BOLES, Derek. Language of Media Literacy: A Glossary of Terms. Prieiga per internetą: <http://www.medialit.org/reading-room/language-media-literacy-glossary-terms>. [Žiūrėta 2011-01-12].
6. BRIGHTON, Paul; FOY, Dennis. *News values*. Los Angeles, 2007.
7. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1993.
8. DENNIS, Everette E. *Pokalbiai apie žurnalistiką/ Everette E. Dennis, John C. Merrill*. Vilnius, 1997.
9. ENTMAN, R.M. Framing: Towards a Clarification of a Fractured Paradigm. In *Journal of Communication* [interaktyvus]. 1993. vol. 43. p. 51-58. [žiūrėta 2014-03-05]. Prieiga per internetą: <http://sotomo-ve.geo.uzh.ch/sotomo/pps/lit/entman_93.pdf>.
10. FRANKLIN, Bob; HAMER, Martin, et.al. *Key concepts in journalism studies*. Los Angeles, 2008.
11. GALTUNG, Johan; RUGE, Mari H. The structure of foreign news: The presentation of the Congo, Cuba and Cyprus crises in four Norwegian newspapers. In *Journal of Peace Research* [interaktyvus]. 1965. vol. 2 (1), p. 64-90. [žiūrėta 2014-03-17]. Prieiga per internetą: <<http://jpr.sagepub.com/content/2/1/64.full.pdf+html>>.
12. GOFFMAN, Erving. *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. New York, 1974.
13. HARCUP, Tony; O’NEILL, Deirdre. What Is News? Galtung and Ruge revisited. In *Journalism Studies* [interaktyvus]. London, 2001. vol. 2 (2), p. 279. [žiūrėta 2014-03-02] Prieiga per internetą: <<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/14616700118449>>.
14. HARRISON, Jackie. *News*. Abingdon: Reutledge, 2006.
15. HOUGH, George A. *News Writing*. Boston, 1995.

16. ITULE, Bruce D.; ANDERSON, Douglas A. *News Writing and Reporting for Today's Media*. New York, 1991.
17. KOENIG, Thomas. Routinizing Frame Analysis through the Use of CAQDAS. In *Restore.ac.uk*. 2004, p. 34. [žiūrėta 2014-03-24]. Prieiga per internetą: <http://www.restore.ac.uk/lboro/research/case_studies/hohmann/frames_and_CAQDAS.pdf>.
18. LST ISO 2382-1: 1996. Informacijos technologija. Terminai ir apibrėžimai, 1 dalis. Pagrindiniai terminai. Lietuvos standartizacijos departamentas, 1996.
19. MARCINKEVIČIENĖ, Rūta. Žanro ribos ir paribiai. Spaudos patirtys. Vilnius: Versus Aureus, 2008.
20. McCOMBS, Maxwell E.; SHAW, Donald L. The Agenda-Setting Functions of Mass Media. [interkatyvus]. In *Public Opinion Quarterly*. 1972. vol. 36 (2). p. 176-187. Prieiga per internetą: <http://www.unc.edu/~fbaum/teaching/PLSC541_Fall06/McCombs%20and%20Shaw%20POQ%201972.pdf>.
21. McQUAIL, Denis; WINDAHL, Swen. *Communication Models for the Study of Mass Communications*. 2nd ed. London, 1993.
22. MOWLANA, Hamid. *Global Information and World Communication*. London, 1997.
23. NEVINSKAITĖ, Laima. *Šiuolaikinės medijos ir masinės komunikacijos teorijos*. Vilnius, 2011.
24. NIBLOCK, Sarah. What is News? In *Print Journalism. A Critical Introduction*. 2005.
25. PEČIULIS, Žygintas. *Televizijos žurnalistika, Vilnius, 2002*.
26. RANDALL, David. *Universalus žurnalistas*. Amsterdam, 1998.
27. SCHOENBACH, Klaus; de WAAL, Ester; LAUF, Edmund. Online and Print Newspapers: Their Impact on the Extent of the Perceived Public Agenda. In *European Journal of Communication* [interaktyvus]. 2005. vol. 20. p. 245-258. [žiūrėta 2014-03-25]. Prieiga per internetą: <<http://ejc.sagepub.com/content/20/2/245.full.pdf+html>>.
28. TANKARD, J.W. The Empirical Approach to the Study of Media Framing. In *Framing Public Life: Perspectives on Media and Our Understanding of the Social World*. New York, 2001.
29. *Tarptautinių žodžių žodynas*, Vilnius: Alma Littera, 2003.
30. ŽILIUKAITĖ, Rūta, RAMONAITĖ, Ainė, NEVINSKAITĖ, Laima, BERESNEVIČIŪTĖ, Vida, VINOGRADNAITĖ, Inga. *Neatrasta galia: Lietuvos pilietinės visuomenės žemėlapis*. Vilnius : Versus Aureus, 2006.
31. *Žurnalistikos enciklopedija*. Vilnius, 1997.

Žurnalistikos ir leidybos terminų žodynis

A----

Abreviatūra – santrumpa, sudaryta iš sudėtinio pavadinimo žodžių pirmųjų raidžių, pvz., UAB – uždaroji akcinė bendrovė, BĮ – bendroji įmonė.

Abzacas – pastraipa, įtrauka (atitraukimas) pirmojoje pastraipos eilutėje (paprastai lygi 3-5 spaudos ženklams), teksto dalis nuo vienos iki kitos atitrauktos teksto eilutės.

Akronimas – raidinė santrumpa; sutrumpintas pavadinimas, kurį sudaro pirmosios pilnojo pavadinimo savarankiškų žodžių raidės (kartais jas užrašant taip, kaip jos tariamos), pvz., ELTA – Lietuvos telegramų agentūra.

Alonimas – slapyvardis, kito asmens pavardė ir (ar) vardas, kuriuo autorius pasirašo savo kūrinių; tikriniu žodžiu vadinamo asmens, daikto vardo kitas variantas.

Ananimas – slapyvardis, sudarytas iš atvirkščia tvarka išdėstytų autoriaus pavardės ar vardo raidžių.

Anonimas – nepasirašyto kūrinio ar publikacijos autorius (nežinomas arba nuslėpęs savo pavardę).

Antraštė – knygos, jos dalies arba skyriaus, žurnalo, laikraščio arba kitokio leidinio bei jo straipsnio pavadinimas.

Antraštinis lapas – pirmas knygos, brošiūros, periodinio leidinio lapas, kuriame pateikiami jo identifikavimui būtini duomenys: autoriaus pavardė, antraštė, leidinio paskirtis, leidimo metai ir kt.

Apostrofas – kablelio pavidalo rašybos ženklas, rašomas eilutės viršuje ir žymintis praleistą raidę, priebalsių minkštumą, pridurtą žodžio dalį, pvz., lietuvišką galūnę prie užsienio kalbos žodžio.

Atitaisymas – klaidų pašalinimas tekste; laikraštyje, žurnale ar knygoje skelbiama informacija apie išspausdintus netikslumus ir klaidas, nurodant, kaip turėtų būti teisingai rašoma ir skaitoma.

Atkarpa – laikraščio dalis, einanti per visą puslapį po skersinės linijos (nevertotinas žodis padvalas, nuo rus. podval).

Atlanka, atverstinis – laikraščio ar žurnalo tekstas viena tema per du atverstus (kairįjį ir dešinįjį) puslapius.

Atspaudas – iš spaudos formos poligrafiniu būdu ar iš kompiuterio atminties spausdintuvu gauta kopija popieriuje arba kitoje informacijos laikmenoje; spausdinto teksto kopija, padaryta specialiu dauginimo aparatu; leidybinės produkcijos apskaitos vienetas: leidinio atspaudų skaičius lygus jo lankų skaičiui, padaugintam iš tiražo.

Autografas – autoriaus, leidėjo, vertėjo, dailininko įrašas ir (ar) parašas leidinyje; kūrinio ar kito teksto rankraštis, rašytas paties autoriaus.

Autonimas – slapyvardžiu pasirašinėjančio autoriaus tikrasis vardas ir pavardė.

Autoriaus teisė, autorinė teisė – civilinės teisės normos, reguliuojančios teises ir pareigas, susijusias su mokslo, meno, literatūros kūrinių sukūrimu, jų skelbimu ir naudojimu, ir nustatančios asmens autorystės teisę, jo teisę skelbti ir platinti kūrinį, gauti honorarą ir kita.

Autoriaus (autorinės) teisės apsaugos ženklas © – tarptautinis sutartinis ženklas C (pirmoji anglų kalbos žodžio copyright (kopijavimo teisė) raidė), kuriuo (paprastai antraštinio lapo kitoje pusėje) žymimas išspausdintas kūrinys (leidinys), kartu nurodant autorystės teisę turinčio asmens pavardę ar tokią teisę turintį leidėją, leidimo metus.

Autorinė licencinė sutartis – sutartis, kuria autorius arba jo teisių perėmėjas suteikia individualiam leidėjui ar organizacijai teisę pasinaudoti kūrinium, taip pat ir išverstu į kitą kalbą arba perdirbtu, sutartyje numatytomis sąlygomis ir nustatyta laiką, mokant atitinkamą atlyginimą.

Autorinė pataisa – teksto pakeitimas ar papildymas, padarytas autoriaus spaudai rengiamame rankraštyje arba parengtame kūrinio dokumente.

Autorinė sutartis – leidėjo sutartis su autoriumi ar jo įpėdiniu dėl mokslo, meno, literatūros ir kitų kūrinių skelbimo ir naudojimo, reglamentuojanti autoriaus ir leidėjo teisinius santykius, teksto pateikimo laiką, pagrindinius tekstui keliamus reikalavimus, specifines sąlygas, autorinio atlyginimo dydį, išmokėjimo tvarką ir kita.

Autorinis egzempliorius – tam tikras leidinio egzempliorių skaičius, kuriuos leidėjas nemokamai duoda knygos autoriui, bendraautoriams, vertėjui, sudarytojui, dailininkui, leidiniui išėjus iš spaudos.

Autorinis lankas – leidinio apimties matavimo vienetas, lygus 40 000 spaudos ženklų (ženklas – kiekviena raidė, skaitmuo, skyrybos ženklas, tarpas tarp žodžių), arba 700 eilučių eiliuoto teksto, arba 3000 kvadratinių centimetrų iliustracijų; autoriniais lankais apskaičiuojamas autorių, vertėjų, sudarytojų, dailininkų darbas, nustatoma kūrinio apimtis.

Autorinis leidinys – leidinys, išleistas paties kūrinio autoriaus ar kito leidėjo, bet autoriaus lėšomis.

Autorinis originalas – rankraštinis tekstas arba vaizdinė medžiaga, autoriaus įteikta leidėjui.

Autorinis vertimas – paties autoriaus atliktas kūrinio vertimas į kitą kalbą.

Autorystė – teisė vadintis mokslo, meno, literatūros, žurnalistikos kūrinio, atradimo, pramonės pavyzdžio, išradimo autoriumi, pasirašinėti kūrinį savo vardu arba slapyvardžiu, naudotis autorinės teisės normomis.

Autorių kolektyvas – keturi arba daugiau asmenų, parašiusių kūrinį, sudariusių, parengusių kokį nors leidinį ar dokumentą.

Autorius – asmuo, sukūręs mokslo, technikos, literatūros, meno, žurnalistikos ar kitokį kūrinį ir atsakantis už jo turinį.

B ----

Bendraautoris – asmuo, kuris su kitu asmeniu (arba keliais asmenimis) parašė kūrinį ar parengė jį spaudai.

Bendraautorystė – dviejų ar daugiau asmenų autorystės teisė į bendru kūrybiniu darbu sukurtą mokslo, literatūros, meno, žurnalistikos kūrinį, atradimą, išradimą, pramoninį pavyzdį.

Bestseleris – knyga, turinti didelę paklausą, leidžiama didžiausiais tiražais.

Bibliografinis leidinys – informacinis ar mokslinis (priklausomai nuo pateikiamų žinių apimtys bei tikslumo) leidinys apie spaudinius.

Bitas – dvejetainis informacijos vienetas, lygus informacijos kiekiui, kurį galima perduoti arba užrašyti vienu iš dviejų galimų signalų; juo reiškama skaitmeninių skaičiavimo mašinų (kompiuterių) atminties talpa, žodžių ilgumas.

Biuletenis – periodinis arba tęstinis leidinys, kuriame spausdinama statistinė, ekonominė, techninė ir kitokia informacija, daugiausia susijusi su leidėjo veikla; oficialus dokumentų, įstatymų rinkinys.

Brošiūra – spausdinta nedidelė, paprastai iki 3 spaudos lankų (iki 48 puslapių) apimties, susegta kaip sąsiuvinis knygelė, dažniausiai minkštu viršeliu; leidžiama politinėmis, socialinėmis, mokslo populiarinimo temomis.

Brūkšnelis, defisas – skyrybos ženklas, vartojamas tarp dviejų to paties asmens pavardžių arba tarp pavardės ir slapyvardžio, dvigubuose valstybių arba administracinių centrų pavadinimuose, prieš skaitmenį, įeinantį į pavadinimą, keliant žodžius į kitą eilutę, juos skaidant skiemenimis ir trumpinant, pažymint žodžių dalių (priešdėlio, priesagos) vietą.

Brūkšny – skyrybos ženklas, vartojamas tiesioginei kalbai nuo autorinės atskirti, bejungtukinio sudėtinio sakinio dėmenims atskirti, įterpiniams išskirti, vietoj praleisto, bet numanomo žodžio,

vietoj praleistos sudurtinio arba suvestinio tarinio jungties, prieš apibendrinamąjį žodį, tarp dviejų žodžių arba skaitmenų daiktų ar reiškinių riboms nusakyti.

Bulvarinė spauda – menkavertė, dažniausiai sensacingo turinio spauda, rašanti apie nusikaltėlių pasaulį, skandalingas aferas, asmeninio gyvenimo, intymių santykių smulkmenas, skiriama prasto skonio skaitytojams.

C---

Cenzūra – žiniasklaidos (spaudos, radijo ir televizijos laidų), kino filmų, teatro spektaklių ir kitų viešų renginių kontrolė, draudžianti platinti kurias nors žinias, idėjas, teorijas; spaudos bei žodžio laisvės varžymo sistema.

Chrestomatija – literatūros kūrinių ir mokslo veikalų bei jų ištraukų rinkinys, skirtas mokymui.

Citata – rašytinio veikalo arba kalbos tiksli pažodinė ištrauka, pavartota kuriam nors samprotavimui ar įrodymui pagrįsti arba patvirtinti.

D ---

Dedikacija – knygos arba kūrinio pradžioje įrašyti autoriaus žodžiai apie tai, kam ar kieno atminimui autorius tą knygą arba kūrinį skiria.

Diagrama – knygos ar straipsnio iliustracija, pateikianti grafinį įvairių dydžių santykio ar jų kitimo vaizdą, išreikštą linijomis, plokštumomis, geografinėmis figūromis ir pan.

Dienraštis – laikraštis, išeinantis ne mažiau kaip 5 kartus per savaitę.

Dublikatas – antrasis dokumento egzempliorius, kuris atstoja originalą; spaustuvei pateikiama atskirų rankraščio dalių kopija, paprastai renkama skirtingu šriftu.

E ---

Egzempliorius – atskiras periodinio ar neperiodinio leidinio tiražo vienetas.

Eilutė – žodžiai, raidės, skaičiai, natos ir kiti ženklai, išdėstyti vienoje horizontalioje puslapio, skilties linijoje; sudėtinė spaustuvinio rinkinio dalis (horizontaliai išdėstytos literos).

Ekspresinformacija – operatyvus informacinis leidinys, kuriame skelbiami naujausi, svarbiausi aktualių leidinių ar straipsnių referatai arba anotacijos bei sutrumpinti vertimai iš užsienio kalbų.

Elementorius – pradinio skaitymo ir rašymo vadovėlis.

Enciklopedija – informacinis leidinys, kuriame pateikiama visų ar kai kurių mokslo ir praktikos sričių svarbiausių žinių visuma.

Enciklopedinis žodynas – žodynas, kuriame abėcėlės tvarka pateikiami kurios nors mokslo, technikos, gamybos ar kitos srities terminų apibrėžimai, straipsniai apie tos srities darbuotojus, įstaigų ir organizacijų apibūdinimai, apžvalgos.

Epigrafas – kūrinio pagrindinę idėją ar temą nusakanti citata, posakis arba trumpa kito veikalo ištrauka, pateikta prieš literatūros bei publicistikos kūrinį ar jo dalį kaip įžanga.

Epilogas – baigiamoji kūrinio, filmo, laidos dalis, kurioje koku nors būdu informuojama apie tolesnį veikėjų, dalyvių likimą, įvykių raidą.

Epistolinė spauda – literatūros arba publicistikos kūriniai, parašyti laiško forma.

Erotinė spauda – periodiniai ir neperiodiniai leidiniai, spausdinantys erotinio pobūdžio rašinius bei iliustracijas, siekiant supažindinti skaitytojus su meilės kultūra.

Esė – mokslo, filosofijos, literatūros, meno kritikos ar publicistikos kūrinys, parašytas asociacijomis grindžiamų apmąstymų forma.

F---

Failas, byla – vienodos struktūros ir vieno naudojimo būdo duomenų, susijusių su tam tikra tema arba problema, sancaupa, kuri duomenų (informacijos) apdorojimo procese laikoma viena visuma; kompiuterio programa, jos naudojamų duomenų dalis arba vartotojo sukurtas dokumentas.

Faksimilė – tikslus originalo (parašo, rankraščio, dokumento, meno kūrinio) atgaminys, gaunamas faksimilinės spaudos ar fotografijos būdu.

Faksimilinis leidinys – koku nors spaudos būdu pagamintas leidinys, kuo tiksliau atgaminantis ankstesnį leidinį ar rankraštį – pagal jo dydį, įrišimą, formatą, teksto ypatybes ir iliustracijas, popieriaus išvaizdą.

Falsifikatas – netikras, suklastotas kūrinys, rankraštis, leidinys, dokumentas, pateikiamas kaip originalas.

Formatas – popieriaus lapo ar gatavo spaudinio plotis ir aukštis, matuojamas centimetais (popierius 60x90, spaudinys 60x90 1/16).

Fotografija – fotonuotrauka; mokslo, technikos ir kultūros sritis, apimanti metodų ir priemonių paieškas, kaip gauti vaizdą šviesai jautriuose sluoksniuose, pasitelkiant optinius signalus, kaip tuos signalus užfiksuoti.

Fotografuotinis leidinys – leidinys, kurio tekstas ne surinktas, o nufotografuotas iš ankstesnio leidinio.

Fotoilustracija – fotonuotrauka, kurios paskirtis papildyti rašinius, iliustruoti, papuošti vieną ar kelis rašinius, parodyti, apie ką rašoma publikacijoje.

Fotožurnalistika – specifinė sudėtinė žurnalistikos dalis, informaciją laikraščių ir žurnalų skaitytojams pateikianti, naudodama fotografiją (akcentuotą vaizdą) ir trumpą tekstą (žodinį komentarą).

G ---

Geonimas – slapyvardis, sudarytas iš vietovardžio.

H---

Homonimas – slapyvardis, sudarytas iš kito autoriaus pavardės.

Honoraras – piniginis atlyginimas autoriui už jo kūrinio panaudojimą, literatūros kūrinio vertėjui, meno kūrinio atlikėjui už padarytą darbą arba kai kurių laisvųjų profesijų darbuotojams už profesines paslaugas.

I---

Iliustracija – fotografija, piešinys, brėžinys, raižinys, paaiškinantis, papildantis arba puošiantis knygos, žurnalo, laikraščio, kitokio leidinio tekstą. Iliustravimas – iliustracijų dėjimas į tekstą, teksto aiškinimas, puošimas iliustracijomis; iliustracijų darymas; pavyzdžių pateikimas minčiai paaiškinti arba įrodyti.

Indeksas – asmenvardžių, pavadinimų rodyklė, sąrašas; sutartinis ženklas arba jų grupė klasifikacijos skyriams žymėti.

In folio – leidinio formatas, sudarytas iš pusės popieriaus lapo, kurį lankstant gaunami 2 lapai, arba 4 puslapiai.

Informacija – mokslinės, visuomeninės, politinės, techninės žinios, perduodamos vienu asmenų kitiems žodžiu, raštu arba komunikacijos priemonėmis.

Informacinis leidinys – leidinys, pateikiantis trumpas mokslines, mokslo populiarinimo ar taikomojo pobūdžio žinias arba susistemintas žinias apie spaudinius.

Inicialai – asmenvardžio (vardo, pavardės, tėvo vardo, slapyvardžio) pirmosios raidės; rankraščio, spausdinto teksto arba atskirų jo skyrių pirmosios raidės, dažniausiai puošnios, kito šrifto ir spalvos.

In octavo – leidinio formatas, sudarytas iš 3 kartus sulenkto popieriaus lapo, kurį lankstant gaunami 8 lapai, arba 16 puslapių.

In quarto – leidinio formatas, sudarytas iš 2 kartus sulenkto popieriaus lapo, kurį lankstant gaunami 4 lapai, arba 8 puslapiai.

Intarpas – į rašinį įterpta tam tikra teksto dalis; įterpimas. Interliniažas – tarpas tarp dviejų gretimų eilučių: atstumas tarp viršutinės eilutės apatinės linijos ir apatinės eilutės mažųjų raidžių viršutinės linijos.

Interpoliacija – vėlesnis įterpimas kokio nors teksto (žodžių, frazių, sakinių), kuris nepriklauso autoriui ir kurio nebuvo originale.

Interpretacija – ko nors (teksto, faktų, teorijos, įstatymų) prasmės aiškinimas, komentavimas.

Intervalas – atstumas tarp mašinraščio arba kompiuteriu surinkto teksto eilučių (autorinio originalo pagrindinis tekstas spausdinamas 1,5 arba 2 intervalais).

Interviu – informacijos rinkimo būdas, kai ji gaunama tiesiogiai kalbant su kompetentingu asmeniu arba atsakant į klausimus raštu; žurnalistikos žanras, kuriame dialogo forma pateikiamas žurnalisto pokalbis su politiku, visuomenės, kultūros veikėju, valdžios pareigūnu arba kuo nors pasižymėjusiu asmeniu, įdomiu žmogumi.

ISBN – tarptautinis standartinis knygos numeris (International standard book number), knygos identifikatorius (nurodomas knygos antraštinio lapo kitos pusės apatiniame kairiajame kampe), kurį sudaro santrumpa ISBN ir 10 arabiškų skaitmenų, brūkšneliais ir tarpais suskirstytų į 4 grupes: pirmoji skaitmenų grupė identifikuoja šalį (Lietuvą – 9986), antroji – leidėją, trečioji – konkrečią knygą, ketvirtoji – kontrolinį skaičių (Lietuvoje identifikatorių suteikia ISBN Lietuvos agentūra, esanti Bibliografijos ir knygotyros centre).

ISMN – tarptautinis standartinis muzikos leidinio numeris (International standard music number), leidinio identifikatorius (nurodomas leidinio antraštinio lapo kitoje pusėje dešinėje apačioje virš autorinės teisės ženklo), kurį sudaro santrumpa ISMN ir 9 arabiški skaitmenys, brūkšneliais ir tarpais suskirstyti į 3 grupes: pirmoji skaitmenų grupė identifikuoja šalį ir leidėją, antroji – konkretų leidinį, trečioji – kontrolinį skaičių (Lietuvoje identifikatorių suteikia ISMN Lietuvos agentūra, esanti Bibliografijos ir knygotyros centre).

ISSN – tarptautinis standartinis serialinio leidinio numeris (International standard serial number), laikraščio, žurnalo, tęstinio leidinio, metraščio identifikatorius (nurodomas kiekviename leidinio, išskyrus laikraštį, numeryje viršelio ar antraštinio lapo viršuje, dešinėje pusėje), kurį sudaro santrumpa ISSN ir 8 arabiški skaitmenys, padalyti į 2 grupes: pirmieji 7 skaičiai identifikuoja

antraštę, o aštuntasis yra kontrolinis (Lietuvoje identifikatorių suteikia ISSN Lietuvos agentūra, esanti Bibliografijos ir knygotyros centre).

Išleidėjas – leidyklos gamybos skyriaus darbuotojas, koordinuojantis leidyklos darbą ir kontroliuojantis poligrafinių darbų kokybę, tikslumą, stebintis visas leidinio gaminimo stadijas, kol išspausdinamas visas tiražas; periodinio leidinio redakcijos darbuotojas, koordinuojantis redakcijos ir spaustuvės darbą, atsakingas už korektūrą ir visą leidinio techniškąjį apipavidalinimą.

Išnaša – teksto paaiškinimas, pastaba, nuoroda, kitos papildomos žinios, pateikiamos puslapio apačioje arba skyriaus, knygos pabaigoje, paprastai renkant kitokiu (mažesniu) šriftu.

Išvada – loginis sprendimas, išvestas iš kitų sprendimų; mokslinio kūrinio arba kitokio darbo teksto baigiamoji dalis, kurioje glaustai apibendrinamos nagrinėtos problemos, pateikiami tyrimo rezultatai.

I---

Įtrauka – tarpas pirmoje eilutėje, žymintis pastraipos pradžią (vienodas visam leidinio tekstui).

Įvadas – pradedamoji kalbos, straipsnio, kūrinio dalis, kurioje trumpai supažindinama su turiniu, apibūdinama paskirtis, parengimo metodika ir pan.

Įžanga – parengiamoji, pradedamoji veikalo, knygos, straipsnio dalis; įvadas.

J---

Jubiliejinis leidinys – leidinys, išleistas asmens, organizacijos ar žymesnio įvykio sukakties proga.

Juodraštis – pirminis tekstas, skirtas taisyti; pataisytas galutinis tekstas, reikalingas švaraus perrašymo.

K ---

Kakta – laikraščio pirmojo puslapio vieta greta galvutės, kai pastaroji yra siauresnė už naudingąjį puslapio plotą. Toje vietoje dažniausiai renkamas lakraščio numerio šūkis.

Kalendorius – lakšto arba knygos pavidalo spaudos leidinys, kuriame pateikiamas visų metų dienų sisteminis sąrašas, pažymima poilsio dienos, šventės, žymūs įvykiai, valstybės ir tautos minimos datos, kartais pateikiama informacinio pobūdžio žinių.

L---

Laikraštis – sulankstytų lapų pavidalo periodinis leidinys, kuriame operatyviai skelbiamos politinio, visuomeninio, ekonominio, kultūrinio gyvenimo žinios, grožinės literatūros kūriniai, reklama. Pagal periodiškumą laikraščiai skirstomi į dienraščius, savaitraščius ir tiesiog laikraščius.

Lakštinis leidinys – leidinys iš vieno ar kelių bet kokio formato išspausdintų nesusegtų lapų.

Langas – iliustracijos ar teksto išskyrimas leidinio puslapyje rėmeliais, dažniausiai iškeliant į viršutinę puslapio dalį.

Lankas – spaudos produkcijos matavimo vienetas. Skiriama autorinis lankas, leidybinis apskaitos lankas ir spaudos lankas.

Leidėjas – asmuo, leidykla arba kita įstaiga bei organizacija, turinti leidybos teisę ir atsakinga už leidinio išleidimą bei platinimą.

Leidėjo ženklas – firminis leidėjo ženklas, rodantis leidinio priklausomybę jam; tai gali būti emblema, herbas, leidėjo inicialai ir kita.

Leidyba – valstybinė, visuomeninė ar privati kultūros ir gamybos sritis, apimanti spaudinių rengimą spaudai, jų leidimą ir išspausdintų leidinių platinimą.

Leidybinis apskaitos lankas – spaudos produkcijos apimties matavimo vienetas, kurį sudaro 40 000 spaudos ženklų, arba 700 eilučių eiliuoto teksto, arba 3000 kvadratinių centimetrų iliustracijų. Nuo autorinio lanko skiriasi tuo, jog į jį, be autorinio teksto, įeina leidėjų ir redakcijos paaiškinimai, antraštės, puslapių ir skyrių numeracija, turinys.

Leidybos duomenys – leidinį identifikuojantys duomenys, kuriuos leidėjas privalo nurodyti leidinyje. Pagal Lietuvos standartus leidybos duomenis sudaro: knygos – autoriaus vardas ir pavardė; duomenys apie asmenis, dalyvavusius rengiant knygą; antraštė; priešantraštis; paantraštė; leidimo duomenys; duomenys virš metrikos knygoje ne lietuvių kalba; metrika; laikraščio – antraštė (pavadinimas); paantraštiniai duomenys; numeracija; numerio išleidimo data; puslapinė antraštė; puslapių numeracija; redakcijos adresas ir telefonai; duomenys apie redaktorius ir (arba) redakcinę kolegiją; prenumeratos indeksas; metrika; kaina.

Leidybos planas – teminis leidinių, numatytų išleisti per tam tikrą laiką, sąrašas; dažniausiai sudaroma metinis (artimiausiems metams) ir perspektyvinis (keleriems ateinantiems metams) planai.

Leidybos savikaina – spaudos produkcijos rengimo, gamybos ir realizavimo išlaidos. Jas sudaro honorarai autoriams, dailininkams, poligrafinių medžiagų ir leidinio gamybos išlaidos, privalomieji atskaitymai.

Leidybos standartas – normatyvai, kurių reikia laikytis leidyboje (Lietuvos ir tarptautiniai standartai).

Leidybos sutartis – autoriaus arba jo teisių perėmėjo sutartis su leidėju, sudaroma dėl kūrinio išleidimo (dažniausiai raštu pagal patvirtintą tipinę formą).

Leidybos teisė – teisė spausdinti ir platinti leidinius.

Leidykla – knygų, žurnalų, laikraščių, plakatų ir kitų spaudinių leidimo įstaiga.

Leidyklinis originalas – suredaguotas, pasirašytas spaudai ir visiškai parengtas atiduoti spaustuvei rankraštis.

Leidyklos redakcija – struktūrinis leidyklos padalinys, kuris rengia atitinkamos tematikos leidybos planą, bendradarbiauja su autoriais, konsultantais bei recenzentais, vertina pateikiamus rankraščius ir rengia juos spaudai.

Leidimas – knygų, laikraščių, žurnalų ir kitų spaudinių gamybos organizavimas; leidinio egzemplioriai, išspausdinti nuo vieno spaustuvinio rinkinio; kelis kartus kartojamo leidinio eilės numeris.

Leidimo duomenys – duomenys apie spaudinio leidimo vietą, leidėją ir leidimo metus, pateikiami antraštinio lapo apatinėje dalyje; gali būti nurodyti dar ir priešantraštiniame lape, viršelyje ir kitur.

Leidinio apimtis – leidinio dydis autoriniais lankais (aut. l.), leidybiniais apskaitos lankais (leidyb. apsk. l.), spaudos lankais (sp. l.) arba lapų bei puslapių skaičiumi (lap., p.).

Leidinio formatas – leidinio puslapio plotis ir aukštis. Knygos formatas paprastai nurodomas pagal spaudos popieriaus lapo matmenis (ilgį ir plotį) centimetrais ir iš jo gautų puslapių (lapo dalių) skaičių arba tiesiog matuojant knygos puslapį milimetrais (pavyzdžiui, 70x100/16 arba 170x240 mm), o laikraščio – pagal spaudos popieriaus lapo lenkimų skaičių (formatas A2 – 1 lenkimas, A3 – 2 lenkimai, A4 – 3 lenkimai).

Leidinio galvutė – periodinio leidinio pavadinimas, paantraštė, šūkis, priklausomybės nurodymas ir kiti duomenys, pateikti prie leidinio pavadinimo pirmajame (laikraščio), antrajame arba trečiajame (žurnalo) puslapyje.

Leidinio kaina – leidinio vieno egzemplioriaus mažmeninė kaina, dažniausiai nurodoma jo metrikoje ir viršelyje; apskaičiuojama pagal vieno egzemplioriaus savikainą, jo realizavimo išlaidas ir planuojamą pelną.

Leidinio maketas – parengiamasis leidinio egzempliorius prieš spausdinant tiražą, teksto ir iliustracijų montavimo puslapiuose pavyzdys.

Leidinio metrika – duomenys apie leidėją ir leidinį, spausdinami nustatyta forma (pagal atitinkamą standartą) paskutiniame leidinio puslapyje arba kitoje antraštinio lapo pusėje. Ją sudaro: visuomenės informavimo priemonės steigimo liudijimo numeris; pasirašymo spaudai data; apimtis spaudos lankais arba leidybiniais apskaitos lankais; tiražas; užsakymo spaustuvėje numeris; leidėjo pavadinimas; spaustuvės pavadinimas ir adresas; kaina.

Leidinio planas – autoriaus teikiamo leidėjui išleisti kūrinio trumpas apibūdinimas, nurodant paskirtį, struktūrą, kiekvieno skyriaus turinį ir apimtį.

Leidinio priedas – papildomas, pridėtinis spaudinys, leidžiamas kartu su pagrindiniu laikraščiu ar žurnalu (vidinis priedas) arba atskirai nuo jų (savarankiškas priedas).

Leidinio prospektas – leidėjui autoriaus pateikiamas išplėstinis planas, kuriame išdėstoma būsimojo leidinio turinys, paskirtis, struktūra, apimtis; juo leidėjas remiasi sudarydamas sutartį su autoriumi, paskui pagal ją tikrina, ar autoriaus pateiktas originalas atitinka sutarties sąlygas.

Leidinio rūšis – leidinio požymis, skiriantis jį nuo kitų pagal informacijos pobūdį. Būna oficialusis, masinis (universalus), specialusis, mokslinis, mokslo populiarinimo, mokomasis, gamybinis, normatyvinis, informacinis, reklaminis, grožinis.

Leidinio tipas – modelis, apibrėžiantis bendrus grupės leidinių požymius bei nusakantis bet kurio tos grupės leidinio esmę, jo individualumą. Leidinio tipas yra laikraštis, žurnalas, kalendorius, albumas, almanachas, vadovėlis, žodynas ir kt.

Leidinio tiražas – vieno pavadinimo ir vieno leidimo knygos, žurnalo, laikraščio išspausdintų egzempliorių skaičius. Būna dalinis, vienkartinis, papildomasis, metinis tiražas.

Leidinys – sutvarkytas redakciniu leidybiniu požiūriu ir poligrafiškai apipavidalintas spaudinys, skirtas perduoti jame užfiksuotą informaciją. Gali būti neperiodinis ir periodinis.

Leidinys rankraščio teisėmis – spaudinys, išleistas nedideliu tiražu ir skiriamas ribotam naudojimui (antraštiniame lape arba viršelyje turi įrašą “Rankraščio teisėmis”).

Leidinys su lygiagrečiu tekstu – keliomis skirtingomis kalbomis išspausdintas leidinys; viena šių kalbų būna originalo kalba, kitos – verstinės.

Lentelė – reiškinio aiškinimas atitinkamai sugrupuotų skaičių eilėmis; informacijos sisteminimo priemonė, kurioje reikiami duomenys pateikti skiltimis, eilutėmis, skaičiais.

Licencija – leidimas, teisės suteikimas, pavyzdžiui, leisti leidinį, pasinaudoti kūriniumi, versti jį į kitą kalbą, perdirbti ir pan.

Lotyniškasis šriftas – lotynų rašto grafinis pavidalas. Šį šriftą naudoja daugelis pasaulio tautų, taip pat ir lietuviai.

M---

Maketavimas – leidinio maketo rengimas.

Masinis leidinys – leidinys, skirtas plačiai skaitytojų auditorijai (Lietuvoje jo tiražas – daugiau kaip 30 000 egzempliorių).

Mašininis vertimas, kompiuterinis vertimas – teksto vertimas iš vienos kalbos į kitą kompiuteriu.

Mažatiražis leidinys – leidinys, išspausdintas nedideliu egzempliorių skaičiumi (Lietuvoje – mažesniu kaip 100).

Meninis redagavimas – iliustracijų sutvarkymas, teksto ir iliustracijų komponavimas, leidinio apipavidalinimas.

Meninis redaktorius – asmuo, tvarkantis leidinio iliustracijas, atsakingas už meninį leidinio apipavidalinimą.

Mėnraštis – mėnesinis leidinys; periodinis leidinys, einantis kartą per mėnesį.

Metraštis – kartą per metus išeinantis leidinys, skelbiantis kronikinę, statistinę, bibliografinę ir kitą metų informaciją.

Mokomasis leidinys – leidinys, kuriame mokslinio ir taikomojo pobūdžio žinios išdėstytos susisteminta, patogia mokytis ir dėstyti tvarka.

Mokslinis leidinys – leidinys, kuriame skelbiami teorinių ir mokslinių tyrimų rezultatai, mokslo ir kultūros istorijos kūriniai, dokumentai, archyvų medžiaga.

Mokslinis redagavimas – tekste pateiktų faktų patikrinimas ir patikslinimas, žinių apie mokslinių tyrimų rezultatus įvertinimas.

Mokslinis redaktorius – asmuo, taisantis, tvarkantis kokios nors mokslo srities tekstą, tikslinantis rašinyje pateiktus faktus, mokslinių tyrimų rezultatus.

Monografija – vieno ar kelių autorių mokslinis leidinys, kuriame išsamiai išnagrinėta kuri nors problema ar tema, apibendrinti ankstesnių tyrimų rezultatai.

Moto – knygos ar kito kūrinio pradžioje arba prieš skyriaus tekstą pateikta kito kūrinio citata ar aforistinis posakis, susijęs su jo turiniu, idėja.

N ---

Neperiodinis leidinys – vienkartinis leidinys, kurį toliau leisti iš anksto nenumatyta. Tai knyga, brošiūra, rinkinys, albumas, lankstinukas.

Nominalas – leidinio kaina, nurodyta jo metrikroje ar viršelyje.

Norma – ženklas (sutrumpintas knygos pavadinimas, autoriaus pavardė arba užsakymo numeris), spausdinamas kiekvieno spaudos lanko, išskyrus pirmąjį, pirmojo puslapio apačioje, greta signatūros.

Nota bene (NB) – autoriaus arba skaitytojo pastaba knygos arba rankraščio tekste (ar laukelyje) ties vieta, į kurią norima atkreipti dėmesį.

Nuoroda – trumpas užrašas, nurodantis leidinį, iš kurio paimta citata ar ištrauka, arba leidinį, plačiau informuojantį kuriuo nors klausimu, ir spausdinamas puslapyje po tekstu, knygos arba jos skyrių (straipsnių) pabaigoje; grafinis ženklas (žvaigždutė, raidė, skaitmuo) tekste, nurodantis skaitytojams pastabą, turinčią tokį pat ženklą.

O---

Oficialusis leidinys – įstatyminio, normatyvinio arba direktyvinio pobūdžio leidinys, leidžiamas valstybinių ar visuomeninių organizacijų, religinių bendruomenių, įstaigų bei žinybų.

Oficiozas – periodinis leidinys (dažniausiai laikraštis), kuris reiškia vyriausybės požiūrį, bet nėra jos oficialus organas.

Originalas – tikras, autentiškas rankraštis ar knyga; tekstas, parašytas autoriaus ranka ar rašomąja mašinėle, surinktas kompiuteriu, piešinys, brėžinys, fotografija, autoriaus peržiūrėti, aprobuoti.

Originalas maketas – parengtas spaudai leidyklinis originalas, kurio kiekvieną puslapį atitinka būsimojo leidinio puslapis.

Originalusis leidinys – leidinys, pirmą kartą išleistas kūrinio originalo kalba, arba kartotinis leidinys, jei jis skiriasi nuo pirmojo skirtingu poligrafiniu ir meniniu apipavidalinimu.

P ---

Paantraštė, poantraštis – duomenys, paaiškinantys antraštę, žinios apie leidinio tipą, žanrą, rūšį, paskirtį, rengėjus, leidimus ir kiti, pateikiami antraštiniame lape po antraštės.

Pakartotinis leidimas – leidinio perspausdinimas be pakeitimų arba su nedideliais pakeitimais, nurodant naują tiražą ir pakartojimo eilės numerį.

Paneigimas – periodiniame leidinyje paskelbtas redakcijos, asmens arba organizacijos pareiškimas, atmetantis leidinyje paskelbtus neteisingus teiginius ar faktus, pripažįstantis juos esant klaidingais ir klaidinančiais.

Papildytasis leidimas – knygos leidimas, kuriame yra naujo teksto (skyrių, pastraipų) ar iliustracijų, palyginti su ankstesniuoju leidimu.

Papildomasis tiražas – papildomai be pakeitimų iš to paties spaustuvinio rinkinio išspausdinta leidinio tiražo dalis.

Parašas – autoriaus pavardė po laikraštyje ar žurnale išspausdintu rašiniu; tekstas po nuotrauka.

Pasirašymas spaudai – leidybos aktas, kai atsakingi leidyklos arba redakcijos darbuotojai leidžia pradėti spausdinti tiražą.

Paskelbimas – rašinio išspausdinimas periodiniame leidinyje.

Paskelbtas kūrinys – veikalas, išspausdintas neperiodiniame arba periodiniame leidinyje.

Pastaba – papildomas autoriaus, redaktoriaus, vertėjo teksto paaiškinimas pačiame tekste, išnašoje arba priede.

Pastraipa – teksto dalis, prasidedanti nauja eilute ir besitęsianti iki kitos naujos eilutės.

Pataisa – teksto pakeitimas redaguojant, pataisomasis pakeitimas, papildymas.

Pataisytasis leidimas – kartotinis leidimas, kurio tekste nėra esminių pakeitimų, bet yra autoriaus kai kurių faktų, formuluočių patikslinimų; gali būti naujai apipavidalintas.

Patikra – paskutinė leidinio arba jo dalies korektūra prieš spausdinant.

Periodika, periodinė spauda – periodinių leidinių visuma.

Periodinis leidinys – reguliariai leidžiamas tuo pačiu pavadinimu, vis naujo turinio, vienodai apipavidalintas, paprastai vienodo formato ir apimties, numeruotas bei datuotas leidinys. Tai laikraštis (dienraštis, savaitraštis), žurnalas, biuletenis.

Periodiškumas – periodinės spaudos požymis, parodantis leidinio ir laiko ryšį (išeinančių numerių skaičių per apibrėžtą laiką) ir susijęs su leidinio turinio aktualumu, tematikos įvairove ir spaudos poveikiu skaitytojams.

Pirmasis leidimas – leidimas, kuriame pirmą kartą skelbiamas veikalo tekstas.

Plagiatas – literatūrinė, mokslinė, meninė vagystė, svetimos kūrybos, darbo arba jo dalies išleidimas savo vardu ar slapyvardžiu, pažodinis svetimų minčių pasisavinimas.

Platinimas – spaudos produkcijos pardavinėjimas, prenumeratos organizavimas, įvairus paskirstymas.

Popieriaus formatas – spaudos popieriaus lakšto dydis (ilgis ir plotis centimetrais), pavyzdžiui, 60x90, 60x84, 70x90, 70x108.

Populiarusis leidinys – lengvai suprantamas, mėgstamas, turintis didelę paklausą leidinys.

Pornografinis leidinys – periodinis arba neperiodinis leidinys, spausdinantis nepadoraus turinio erotinio pobūdžio rašinius, piešinius, fotografijas.

Post scriptum (P. S.) – nedidelis papildomas tekstas periodinio leidinio straipsnio (rečiau knygos) pabaigoje su santrumpa P. S.

Pratarmė – informacinio pagalbinio teksto dalis, esanti prieš pagrindinį tekstą ir trumpai apibūdinanti leidinio turinį, paskirtį, ypatybes.

Prenumerata – išankstinis periodinių, daugiatomių leidinių, enciklopedijų ar šiaip didesnę paklausą turinčių leidinių užsakymas, sumokant visą kainą arba jos dalį.

Privalomasis egzempliorius – spaudinio egzempliorius (ar keli egzemplioriai), siunčiamas į vyriausybės nutarimu nustatytas valstybines leidinių saugyklas (bibliotekas), valstybines organizacijas išleidžiamų spaudinių kontrolei, bibliografinėi bei statistinei apskaitai ir laikymui.

Projektas – parengtinis, negalutinis numatomo leidinio arba kito dokumento tekstas.

Prospektas – reklaminis arba informacinis leidinys, kuriame skelbiamos žinios apie objektus, numatomus gaminti, parduoti ar eksponuoti.

Publikacija – leidinyje (laikraštyje, žurnale, knygoje) paskelbtas darbas, kūrinys, rašinys; veikalo, rašinių skelbimas, leidimas.

Punktas – spaustuvinių matų sistemos ilgio vienetas, lygus 0,3759 mm (Didžiojoje Britanijoje, JAV – 0,351 mm); punktais matuojami šriftai, tarpinė medžiaga, rinkinio formatas.

Punktuacija – skyryba, skyrybos ženklų žymėjimas tekste. Puskampis – tarpinė medžiaga, kurios plotis lygus pusei šrifto kegelio.

Puslapinė antraštė – virš teksto (kai kada po tekstu) spausdinamas knygos, jos dalies pavadinimas, kartais autoriaus pavardė, žodynuose, enciklopedijose – pirmasis ir paskutinis puslapio žodžiai ar jų pradžios, laikraščiuose bei žurnaluose – pavadinimas, išleidimo data, eilės numeris.

Puslapio numeris – skaičius, žymintis knygos, žurnalo ar laikraščio puslapio eilės numerį; rašomas puslapio ar skilties viršuje arba apačioje, prie išorinio krašto, viduryje, rečiau prie nugarėlės.

Puslapis – viena rankraščio ar leidinio lapo pusė; jame komponuojamas tekstas, iliustracijos, informaciniai elementai (puslapių numeriai, skyrių ar puslapinės antraštės, išnašos).

Pusmetinis leidinys – vieną kartą per 6 mėnesius (kas pusmetį) išleidžiamas periodinis leidinys.

R ---

Raidė – raidinio rašto grafinis ženklas, kuriuo žymimas garsas arba fonema; poligrafijoje – metalo, plastiko, medžio luitelis su reljefiniu veidrodiniu spaudos ženklo atvaizdu, litera.

Rankraštis – ranka, rašomąja mašinėle ar kompiuteriu rašytas tekstas; leidėjui ar redakcijai autoriaus pateiktas kūrinys.

Rašyba – kurios nors kalbos ženklų (garsų ir jų derinių, žodžių) pateikimo rašto ženklais sistema, tvarkoma sutartinėmis taisyklėmis.

Rašinys – bet kurio žanro parašytas kūrinys: straipsnis, žinutė, reportažas, korespondencija, apybraiža ir kt.

Recenzavimas – naujo kūrinio ar mokslo darbo įvertinimas; recenzijai reikalingų žinių surinkimas ir jos parengimas.

Recenzija – rengiamo spaudai rašinio (kūrinio) analizė ir įvertinimas; kritinis naujo leidinio vertinimas spaudoje.

Redagavimas – rengiamo spaudai teksto tikrinimas ir taisymas; vadovavimas periodinio leidinio rengimui.

Redakcija – specialistų kolektyvas, rengiantis leidinius (tekstus ir iliustracijas) spaudai; spaudai rengiamo teksto variantai, atsiradę veikalą rašant arba redaguojant; patalpa, kurioje dirba žmonių kolektyvas, rengiantis spaudai periodinį leidinį.

Redakcijos kolegija, redakcinė kolegija, redaktorių kolegija – specialistų grupė, vadovaujanti leidinio rengimui ir redaguojanti leidinį moksliniu bei dalykiniu požiūriu.

Redakcijos taryba, redakcinė taryba – leidėjo sudaryta žmonių grupė su patariamuoju balsu dideliame leidiniui spaudai rengti.

Redaktorius – asmuo, tvarkantis, taisantis spaudai rengiamą tekstą ir iliustracijas; spaudai rengiamo leidinio vadovas, atsakingas už jo turinį.

Reklama – tiksliai nurodyto užsakovo apmokėta informacija apie prekę, paslaugą, pardavimo būdus, siekiant suformuoti teigiamą potencialių pirkėjų požiūrį į tą prekę ar paslaugą.

Reklaminis leidinys – informacinis leidinys, kuriame patrauklia, lengvai įsimenama forma skelbiamos žinios apie pramonės gaminius, teikiamas paslaugas, spaudai rengiamus arba jau išleistus leidinius.

Remarka – pastaba, priedas knygos paraštėje.

Retušavimas – iliustracijos, teksto taisymas prieš spausdinant: linijų, kontūrų paryškimas, dėmių, įbrėžimų pašalinimas rankiniu arba elektroniniu būdu, nuskenavus originalą.

Revizinė korektūra – spaudos formos galutinis peržiūrėjimas ir taisymas prieš spausdinant.

Reziumė – pagalbinis tekstas, trumpa mokslo veikalo santrauka, autoriaus padarytos darbo išvados; svarbiausių teksto teiginių išdėstymas straipsnio arba knygos gale kita kalba.

Rinktinė – leidinys, sudarytas iš vieno ar kelių autorių parinktų kūrinių.

Rotaprintas – supaprastinta operatyvių leidinių spausdinimo mašina, veikianti ofseto principu: vaizdas spaudos formoje (plonoje aliuminio, cinko folijoje arba specialiame popieriuje) gaunamas mechaninio, elektrografinio kopijavimo būdu, o dažai nuo spaudos formos ant popieriaus patenka per specialų ofseto įtaisą, formuojantį atspaudą.

Rubrika – leidinio skyriaus, poskyrio ar paragrafo teminė (žodinė) arba grafinė (skaitmeninė, vaizdinė) antraštė; periodinio leidinio vietos (skyrelio) pavadinimas, nusakantis straipsnio arba kito rašinio (ar kelių rašinių) tematiką, svarbumą, aktualumą.

S---

Savaitraštis – periodinis leidinys, paprastai laikraštis, išeinantis kartą per savaitę.

Sekretoriatas – laikraščio ar žurnalo skyrius (padalinys), atliekantis leidinio techninį redagavimą, rengiantis leidinį spaudai pagal poligrafijos reikalavimus.

Serialinis leidinys – periodinis, tęstinis ar serijinis leidinys, šių leidinių visuma.

Serijinis leidinys – leidinys, kuris įeina į tam tikros tematikos bei paskirties seriją ir turi savo antraštę; jis taip pat gali turėti autorių bei eilės numerį.

Serijos antraštė – antraštė, bendra visiems seriją sudarantiems leidiniams (nurodoma antraštiniame lape, priešantraštiniame lape arba viršelyje).

Signalinis egzempliorius – pirmasis bandomasis (ar keli pirmieji) leidinio egzempliorius, kurį spaustuvė siunčia autoriui ir leidėjui kaip tiražo pavyzdį (jį patvirtinus, spausdinamas visas leidinio tiražas).

Skiltis – surinkto teksto stulpelis; nelaužyta surinkto teksto atkarpa ar jos atspaudas popieriuje.

Spaudinys – spaudos būdu gautas gaminys, leidinys.

Spaudos fotografija – periodinio leidinio puslapyje padauginta nuotrauka, gauta iš paprastos fotografijos po techninio redagavimo ir spausdinimo poligrafijos įmonėje.

Spaudos lankas – spausdinto leidinio apimties apskaitos vienetas, kuriuo laikomas atspaudas vienoje bet kokio formato popieriaus lapo pusėje.

Spaudos lankas-atspaudas – spausdinto leidinio tiražo apimties matavimo vienetas, naudojamas leidėjų produkcijai apskaičiuoti (ji nustatoma dauginant leidinio apimtį iš jo tiražo).

Spaudos standartai – normatyviniai dokumentai, kuriuose pateikiami būtini reikalavimai, normos įvairiai spaudos produkcijai.

Spaudos ženklas – bet kuris spausdinto teksto ar spaustuvinio rinkinio ženklas: raidė, skaičius, skyrybos ženklas, tarpai tarp žodžių.

Steigėjas – asmuo arba įstaiga, organizacija, įsteigusi periodinį leidinį, leidyklą ir atsakanti už jų veiklą pagal galiojančius įstatymus.

Stilistinis (kalbinis) redagavimas – rankraščio tvarkymas, taisant stiliaus, gramatikos ir kitas klaidas, kad originalo kalba atitiktų bendrinės kalbos reikalavimus.

Straipsnis – publikacija, nedidelis rašinys, spausdinamas laikraštyje, žurnale, rinkinyje; žodyno ar enciklopedijos teksto vienetas; žurnalistikos analitinis žanras, kuriam būdinga reiškinių, problemų analizė, nuoseklus, loginis minties plėtojimas, visuomenės gyvenimo dėsningumų atskleidimas.

Sudarytojas – asmuo (ar keli asmenys), rengiantis spaudai leidinį, atskirus literatūros arba publicistikos kūrinius sujungiantis į visumą, pavyzdžiui, į rinkinį, almanachą, vadovėlį, chrestomatiją, žinyną.

Sutartasis spaudos lankas – spaudos leidinių apimties apskaitos vienetas: 60x90 cm formato arba į šį formatą perskaičiuoto bet kurio kito formato spaudos lankas.

Š---

Šriftas – rašto ar spaudos ženklų grafinis pavidalas, tekstinių spaudmenų rinkinys, į kurį įeina įvairaus dydžio ir stiliaus renkamosios raidės bei kiti rašto ženklai.

T ---

Techninė redakcija – leidyklos poskyris, kuriame dalykiniu ir kalbiniu požiūriu suredaguoti tekstai sutvarkomi techniškai ir parengiami spausdinti.

Techninis redagavimas – literatūriškai suredaguoto teksto parengimas spaudai pagal poligrafijos reikalavimus: apimties apskaičiavimas, šriftų, formato, kitų techninių parametrų nustatymas, teksto ir iliustracijų išdėstymas leidinio puslapiuose.

Techninis redaktorius – leidyklos ar periodinio leidinio redakcijos darbuotojas, rengiantis literatūriškai suredaguotą tekstą ir iliustracijas spaudai.

Tekstas – išspausdintas, parašytas arba žodinės formos kūrinys (veikalas), jo fragmentas; spaustuvinio rinkinio dalis be iliustracijų.

Tekstinė pastaba – trumpas aiškinimas, pateiktas pagrindiniame tekste po aiškinamojo teksto, paprastai skliausteliuose.

Tekstiniai šriftai – spaustuviniai šriftai, kurių kegelis nuo 6 iki 12 punktų.

Teksto išskyrimas – leidinio teksto dalies (raidžių, ženklų, žodžių ar frazių) poligrafinio vaizdo, palyginti su visu tekstu, pakeitimas. Gali būti spausdinama kitu šriftu, kita spalva, pabraukiama, daroma įtrauka ir pan.

Tiražavimas – leidinio spausdinimas, teksto, iliustracijų dauginimas pagal pavyzdį.

U---

Užsklanda – ornamentinė ar vaizdinė puošmena, išskirianti ir puošianti rankraštinės ar spausdintinės knygos skyriaus, dalies arba periodinio leidinio rašinio (straipsnio) pabaigą.

V---

Vienkartis leidinys – atskiras leidinys, nesusijęs su kitais leidiniais nei turiniu, nei pavadinimu, nei apipavidalinimu.

Vinjetė – leidinio puošybos elementas; nedidelis, dažniausiai ornamentinis grafikos kūrinys rankraštinės knygos ar spausdinto leidinio antraštiniame lape, teksto (dalies, skyriaus) pradžioje ar pabaigoje.

Viršelis – leidinio apdaras, gaubiantis knygos, žurnalo bloką, saugantis leidinį nuo sužalojimo, jį puošiantis, atliekantis informacinę bei reklaminę funkciją.

Ž---

Žiniasklaida – organizuotas žinių sklaidimas viešosios informacijos rengėjų ir visuomenės informavimo priemonių sistemoje, viešosios informacijos rengėjai, visuomenės informavimo priemonės bei jose paskelbtos publikacijos.

Žinybinis leidinys – leidinys, išleistas su įstaigos ar organizacijos grifu ir paprastai platinamas toje žinyboje.

Žinynas – leidinys, kuriame spausdinama glaustos mokslo ir praktinės veiklos susistemintos žinios.

Žodynas – informacinis leidinys, kuriame pateikiama žodžiai, jų dalys, žodžių junginiai, aiškinama tų žodžių vartoseną, bendrinės kalbos normas.

Žurnalas – brošiūros ar knygos (kodekso) pavidalo, dažniausiai su viršeliu ir iliustracijomis, įvairaus turinio ir paskirties periodinis leidinys, spausdinantis daugiausia analitinio pobūdžio rašinius.

Žurnalistika – specifinė profesinė ir kūrybinė veikla, susijusi su visuomenei svarbios informacijos rinkimu, tyrimu, apdorojimu ir operatyviu skelbimu periodiniuose leidiniuose, per radiją, televiziją bei kitose visuomenės informavimo priemonėse; visuomenės informavimo priemonių (žiniasklaidos) sistema; mokslo sritis, tirianti visuomenės informavimo priemonių istoriją, teoriją ir praktiką, kai kurias leidybos ir poligrafijos problemas.

Rašyba

KITŲ KALBŲ ASMENVARDŽIŲ IR VIETOVARDŽIŲ VARTOJIMAS LIETUVIŠKAME TEKSTE

Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nutarime Nr. 60, reglamentuojančiame kitų kalbų asmenvardžių ir vietovardžių vartojimą lietuvių kalboje, leidžiama pasirinkti, kurią formą - adaptuotą ar originalią - vartoti. Siūloma atsižvelgti į skaitytojų amžių ir išsilavinimą. Adaptuotos ir originalios vardų formos gali būti vartojamos ir pagrečiui (viena iš jų skliaustuose). Žr. www.vlkk.lt/lt/article.dnews/32

Kitų kalbų asmenvardžius ir vietovardžius rašant pagal šiuos principus išlaikomos tradicinės formos, pvz.: *Paryžius, Viena, Berlynas, Anglija, Švedija*.

Įsidėmėtina, kad originaliai formai rišliame lietuviškame tekste turi būti pridedama atitinkama galūnė. Lietuvių kalbos sakiniuose žodžių tvarka nėra griežtai nustatyta, galūnės rodo žodžių tarpusavio ryšius. Originalias formas rašant be galūnių sakinyje dažnai tampa neaiškus, pvz.: *Zidane pargriovė Owen*. Neaišku, ar *Zidane'as pargriovė Oweną*, ar *Owenas - Zidane'q*.

PAREIGŲ (TITULŲ) PAVADINIMŲ RAŠYMAS

Pareigų (ir titulų) pavadinimai – **prezidentas, ministras, ambasadorius, rektorius, direktorius, karalius** – rašomi mažosiomis raidėmis, pvz.: *Neseniai vyko prezidento rinkimai; Isakymą pasirašė švietimo ir mokslo ministras; Atvyko nepaprastasis ir įgaliotasis ambasadorius*.

Tačiau stilistiniais sumetimais aukščiau paminėtų pareigūnų pavadinimai gali būti rašomi didžiosiomis raidėmis, pvz.: **Lietuvos Respublikos Prezidentas, Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkas, Lietuvos Respublikos Ministras Pirmininkas, Jungtinių Tautų Generalinis Sekretorius**.

Oficialiuose raštuose, prašymuose didžiąja raide rašomas bet kurio pareigūno, į kurį kreipiamasi, pavadinimas, pvz.: **Teisingumo Ministrui, Vilniaus universiteto Rektoriui**. Žr. komisijos 1997 m. birželio 19 d. nutarimo Nr. 60 „Dėl lietuvių kalbos rašybos ir skyrybos“ 2.7.4 punktą).

KAI KURIE RAŠYBOS DALYKAI

Tikrindami spaudą pastebime, kad dažnai klystama rašant nelietuviškos kilmės elementus ir nekaitomus žodžius. Įsidėmėtina, kad *stereo-, foto-, hiper-, bio-, mikro-, multi-, mono-, pop-, pseudo-, super- , tele- , video-* ir kai kurie kiti yra žodžių dalys, todėl negali būti rašomi atskirai. Taigi yra *multivitaminai, monospektaklis, popmuzika, telenovelė* ir pan.

Ir priešinga, *alfa, beta, gama, mini, maks* yra atskiri žodžiai, jie rašomi skyrium nuo antrojo junginio dėmens (alfa dalelės, gama spinduliai, mini sijonas). Tarptautinių žodžių *reziumė, fojė, varjetė, kabarė, karaokė, filė, suflė, želė* paskutinė raidė yra ė.

Nemažai klaidų pasitaiko dalelytę **ne** rašant su įvairiomis kalbos dalimis. Pateikiame keletą dažniau vartojamų žodžių: *ne veltui, ne visai, ne visada, ne itin, ne vis tiek, ne juokais, ne čia*.

Taip pat rašoma: *per daug, netgi, visgi, vis dėlto*.

PAGRINDINIAI BRŪKŠNELIO RAŠYMO TARP ŽODŽIŲ PRINCIPAI:

1. Brūkšnelis rašomas tarp dviejų lygiaverčių žodžių, kuriais nusakomas vieno dalyko pavadinimas, pvz.: *lopšelis-darželis, paroda-pardavimas*.
2. Brūkšnelis nerašomas tarp žodžių, kurių vienas paaiškina, patikslina kitą, pvz.: *gydytojas psichiatras, inžinierius elektrikas*.
3. Kai du žodžiai yra lygiaverčiai, bet žymi ne vieno, o dviejų dalykų pavadinimus, brūkšnelis nerašomas. Tokiais atvejais vartojamas jungtukas ir, pvz.: *Lenkijos ir Lietuvos įmonė (ne Lenkijos-Lietuvos), morkų ir salierų salotos (ne morkų-salierų)*.
4. Brūkšnelis rašomas tarp dviejų to paties žmogaus pavardžių arba tarp pavardės ir slapyvardžio, pvz.: *Stuoka-Gucevičius, Mykolaitis-Putinas*. Tarp dviejų to paties žmogaus vardų brūkšnelis nerašomas: *Mikalojus Konstantinas Čiurlionis*.

Daugiau apie tai žr. *Lietuvių kalbos rašyba ir skyryba, Vilnius, 1992, p. 54*.

DATA LIETUVIŲ KALBOJE GALI BŪTI RAŠOMA ILGUOJU ARBA TRUMPUOJU BŪDU.

Ilguoju būdu metai ir diena rašoma skaitmenimis, mėnuo – žodžiu, pvz.: *2015 m. sausio 15 d.* Įsidėmėtina, kad šiuo atveju nevirtinama santrumpa mėn. Datą rašant trumpuoju būdu metus, mėnesį ir dieną žyminčias skaitmenų grupes reikia skirti brūkšneliais arba tarpeliais (ne taškais): *2015-01-15 ir 2015 01 15*.

SANTRUMPOS

Lietuvių kalbos žodžiai gali būti trumpinami keliais būdais.

1. Rašomas visas pirmasis žodžio skiemuo ir kito skiemens priebalsė: *al. (alėja), sąs. (sąsiuvinis), mok. (mokinys)*.
2. Rašoma viena ar kelios pirmosios priebalsės: *g. (gatvė), pvz. (pavyzdžiui), plg. (palygink)*.
3. Rašoma pirmoji žodžio raidė ir po būkšnelio paskutinis skiemuo: *m-kla (mokykla), b-vė (bendrovė), m-ja (ministerija)*
4. Trumpinant junginius, kiekvienas žodis trumpinamas atskirai: *š. m. (šiu metų), l. e. p. (laikiniai einantis pareigas), t. y. (tai yra)*.

Įsidėmėtina, kad tokių santrumpų negalima rašyti su pasviru brūkšniu (pvz., *š./m.*) Santrumpos gali būti sudaromos ir kitais būdais, tačiau svarbu, kad būtų suprantama, ką jos reiškia. Ypač tada, kai vartojamos retesnės pačių autorių sudarytos santrumpos. Tam galima jas skliausteliuose paaiškinti. Daugiau apie tai žr. *Lietuvių kalbos rašyba ir skyryba, Vilnius, 1992, p. 73.*

SKAIČIŲ RAŠYMAS TEKSTE

1. Daiktų kiekį žymintys skaičiai rašomi arabiškais skaitmenimis, pvz.: **24 puslapiai**.
2. Daiktų eilę žymintys skaičiai gali būti rašomi ir arabiškais, ir romėniškais skaitmenimis, pvz.: **5 skyrius ir V skyrius, XX amžius ir 20 amžius**.

Kai eilę žymintys arabiški skaitmenys vartojami sakinyje, prie jų po brūkšnelio galima pridėti galūnes: **3-ias, -ia, -iasis, -ioji**. Romėniškiems skiemenims galūnės nededamos.

Daugiau apie tai žr. *Lietuvių kalbos rašyba ir skyryba, Vilnius, 1992, p. 80.*